

SEDNICA GLAVNOG ODBORA
SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE

DOSLEDNO PROTIV MRŽNJE I NASILJA

► **S**avez antifašista Srbije neprestano će pratiti aktuelna društveno-politička zbivanja u funkciji odbrane i afirmacije antifašističkih vrednosti. U okviru zalaganja za evropske integracije, za mir i miroljubivo rešavanje etničkih problema, za uspostavljanje uzajamnog poverenja i svestrane saradnje među narodima i državama, beskompromisno će se ukazivati na pogubnost političkih programa, aktivnosti i istupanja kojima se podstiču mržnja, netrpeljivost i nasilje - naglašeno je u dokumentima koje je, na sednici održanoj 7. juna, usvojio Glavni odbor Saveza antifašista Srbije. Odbor je razmatrao izveštaj o aktivnostima u prethodnoj i usvojio program rada za tekuću godinu.

U diskusiji su učestvovali: **Vukašin Stambolić, Nada Boroš, Ilija Drezgic, Radoslav Đerić, Dragoslav Dimitrijević, Rade Vukosav i Nebojša Dragosavac.** Ostvarene aktivnosti u principu su pozitivno ocenjene uz napomenu da se mora ići u korak sa vremenom i da svaka akcija mora da bude prožeta borbom protiv šovinizma. Postavljalo se pitanje kako omasoviti antifašističke organizacije i približiti ih pripadnicima mladih generacija. Takođe je naglašavana potreba saradnje sa srodnim organizacijama, a posebno u drugim delovima nekadašnje zajedničke države.

U usvojenom programu između ostalog ističe se:

- Nastaviće se sa praksom javnog reagovanja na sve pojave neofašizma, rasizma i drugih oblika političkog ekstremizma i nastojati da se širi društvena svest o izvorima i značenjima ovih pojava, kao i da se antifašističke vrednosti svestrano ugrađuju u vaspitno-obrazovne procese, historiografiju, publicistiku i javno informisanje. Na toj osnovi ostvarivaće se saradnja sa svim antifašistički opredeljenim demokratskim organizacijama i snagama sa ciljem da se u ovu borbu uključuje što veći broj pripadnika mladih generacija;

- I dalje će se voditi akcija povodom predloga da se rehabilituje Draža Mihailović;

- Jubilara - 65. godišnjica pobede nad fašizmom u II svetskom ratu koristiće se i za omasovljenje organizacija;

- Preduzeti mere da se organizacije Saveza antifašista formiraju u gradovima gde za to postoje mogućnosti;

- Nastaviće se sa praksom da se u Glavni i Izvršni odbor uključuju novi, mlađi članovi na osnovu prethodno ispoljene aktivnosti i spremnosti na angažovanje;

- Organizovati promocije zbornika "Fašizam u savremenosti" u Novom Sadu, Zrenjaninu, Pančevu, Sremskoj Mitrovici a ako za to postoje uslovi i u drugim sredinama, pri čemu će se voditi i akcija da se prikupe sredstva za došampavanje knjige;

- Sa mladim antifašistički opredeljenim umetnicima voditi razgovore sa ciljem da se dođe do odgovarajućih umetničkih oblika adekvatnog obeležavanja antifašističkih vrednosti, datuma i ličnosti, kako bi se prevazišli stereotipi koji ne privlače pripadnike mladih generacija

- Nastojće se da se intenzivira saradnja sa srodnim organizacijama u drugim delovima nekadašnje zajedničke države;

- Ostvarivaće se češći kontakti sa predstavnicima organizacija koje okupljaju mlade antifašiste (Antifašistkinje i antifašisti u akciji, Inicijativa mladih za ljudska prava, Antifašistička akcija i druge) sa ciljem da se utvrde okviri saradnje i mogućnosti međusobne pomoći, podrške i zajedničkog angažovanja;

- Posebno će se nastojati da se obnovi i redovno aktuelizuje sajt Saveza i pojača prisustvo na internet-mreži;

- Program će se dopunjavati u toku godine u skladu sa aktuelnim potrebama i okolnostima, a njegov sastavni deo su i programi svih organizacija Saveza.

AKTIVNOSTI POVODOM POSTUPKA
ZA REHABILITACIJU
DRAŽE MIHAILOVIĆA

UPOZORENJE JASNO I GLASNO, A DA LI SE ČUJE?

Povodom pokrenute procedure za rehabilitaciju vođe ravnogorskog četničkog pokreta Draže Mihailovića, Savez antifašista Srbije sa Republičkim odborom SUBNOR-a Srbije i Društvom za istinu o NOB-u i Jugoslaviji dogovorio je niz zajedničkih i odvojenih akcija među kojima su i:

- Nova obraćanja relevantnim pravosudnim institucijama i državnim čelnicima;

- Poziv sopstvenim organizacija u Srbiji da, uz dokumentaciju sa sopstvenog područja, upute odgovarajuće zahteve Višem sudu u Beogradu;

- Podsticanje istoričara da još jednom ukažu da bi eventualna rehabilitacija Draže Mihailovića predstavljala negiranje nepobitnih istorijskih činjenica i bezuman čin sa nesagledivim posledicama po Srbiju;

- Poziv srodnim organizacijama sa područja nekadašnje zajedničke države da se na odgovarajući način pridruže i podrže akcije Saveza antifašista Srbije, SUBNOR-a Srbije i Društva za istinu o NOB-u i Jugoslaviji;

- Zahtev Višem sudu u Beogradu da predstavnicima tri organizacije omogući da prisustvuju sudskim raspravama povodom pokrenutog postupka za rehabilitaciju.

U skladu s tim, odgovarajuće zahteve Višem sudu u Beogradu uputile su sve organizacije Saveza antifašista Srbije a rukovodstvo Saveza obratilo se Višem sudu u Beogradu i predsedniku Republike Srbije Borisu Tadiću. Kopije dopisa upućenog predsedniku Tadiću dostavljene su i predsednici Narodne skupštine, predsedniku i potpredsednicima Vlade Srbije i ministarki pravde.

Kratki odgovori stigli su iz kabineta predsednika Tadića i predsednice Slavice Đukić-Dejanović. Odgovor iz Kabineta predsednika Tadića bio je povod za još jedno obraćanje Saveza antifašista.

► "Glas istine" objavljuje pomenuta obraćanja
čelnicima Srbije - **STRANA 2.**

POVODOM POSTUPKA ZA REHABILITACIJU DRAŽE MIHAILOVIĆA VIŠEM SUDU U BEOGRADU

REHABILITACIJA NEOSNOVANA PRAVNO I ISTORIJSKI

Sobzirom da je u Višem sudu zakazana rasprava povodom predloga za rehabilitaciju vođe četničkog pokreta u Drugom svetskom ratu Dragoljuba Draže Mihailovića, molimo da se predstavnicima naše organizacije - Radovanu Pantoviću, predsedniku i Nebojši Dragosavcu, sekretaru Saveza antifašista Srbije omogućiti učešće u toj raspravi što je u skladu sa principom prava da se čuje i druga strana.

Pravni interes Saveza antifašista Srbije zasniva se na činjenici da naša organizacija neguje tradiciju i afirmiše vrednosti Narodnooslobodilačke borbe koja je Jugoslaviju, a sa njom i Srbiju, svrstala u veliku antihitlerovsku koaliciju u jednom od odlučujućih trenutaka svetske istorije. Pri tome posebno ističemo da je znatan broj članova Saveza učestvovao u toj borbi na strani Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije kao važnog dela pobedničke antifašističke koalicije.

Programski ciljevi Saveza pre svega su:

- Zalaganje za mir i miroljubivo rešavanje etničkih problema; za uspostavljanje uzajamnog poverenja i saradnje, pre svega među narodima koji su živeli u SFRJ;

- Angažovanje na razobličavanju, osudi i suzbijanju pojava neofašizma, rasizma, nacionalizma, mržnje prema drugim narodima i raznih oblika političkog ekstremizma;

- Zalaganje za kritički, objektivni i antidogmatski odnos prema prošlosti i istoriji, za odbranu i afirmaciju istorijskih istina o ciljevima, rezultatima i učesnicima antifašističkog pokreta u svetu a naročito antifašističke Narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji;

- Zalaganje za afirmaciju civilizacijskih i moralnih vrednosti antifašističke borbe na kojima se temelji današnja ujedinjena Evropa, čime se podstiču saradnja i integracioni procesi u regionu i njegovo uključivanje u Evropsku uniju.

Delujući na tim osnovama, Savez antifašista Srbije smatra da je rehabilitacija Draže

Mihailovića pravno i istorijski potpuno neosnovana jer je činjenično i pravno stanje i danas istovetno onom u vreme suđenja Draži Mihailoviću i drugim pripadnicima četničkog pokreta. Zbog toga se slučaj ne može i ne sme posmatrati samo kao pitanje jedne lične sudbine već prvenstveno kao pokušaj da se na zaobilazan način menja ocena jednog vremena i istorijskih događaja koji su od presudnog značaja ne samo za prošlost Evrope i Srbije, već i za njihovu budućnost. A još manje je to samo pravno pitanje koje se može rešavati i rešiti na proceduralnom nivou, stvaranjem i primenom specijalnih pravnih normi.

Samostalno i u saradnji sa srodnim organizacijama ukazali smo na pravnu neosnovanost zakona kojim su izjednačeni četnici i partizani, kao i Zakona o rehabilitaciji, obraćajući se Ustavnom sudu Republike Srbije uz isticanje činjenice da su doneti iz političkih a ne pravnih razloga, te da je njihov cilj nasilno prekrajanje istorije i falsifikovanje notornih činjenica iz perioda Drugog svetskog rata. Otuda smatramo da bi bilo logično i oportuno da Viši sud zastane sa odlučivanjem o ovom predlogu za rehabilitaciju dok Ustavni sud ne oceni ustavnost zakona na osnovu kojih se ta rehabilitacija traži.

Ukoliko se pak Viši sud odluči da postupak vodi i pre odgovarajućih odluka Ustavnog suda, ne može po našem mišljenju da prenebregne opsežnu faktografiju pri čemu, pored niza konkretnih sporazuma i neposredne saradnje četnika Draže Mihailovića sa okupatorima, o čemu svedoče mnogobrojni dokumenti iz nemačkih, italijanskih, četničkih, ustaških, a ne samo partizanskih izvora, koji se nalaze ne samo u domaćim nego i u Vašingtonu i drugim svetskim arhivima, ovom prilikom, imajući u vidu šire elaboracije u prilogima koje Višem sudu dostavljamo, posebno izdvajamo:

- Na osnovu direktne instrukcije Draže Mihailovića o "čišćenju nenacionalnih elemenata" u Sandžaku početkom 1942. go-

dine izvršeni su masovni zločini nad civilnim stanovništvom o čemu svedoče autentični izveštaji nadležnih četničkih komandanata. Ovo ne može a da se ne poveže sa činjenicom da su se, na osnovama istih političkih koncepata, ti zločini u istočnoj Bosni ponovili i u najnovijim ratovima na ovim prostorima, te se slučaj Draže Mihailovića neizbežno mora posmatrati i u okviru aktuelnih zbivanja i odgovornosti Srbije prema Haškom tribunalu. Drugim rečima, rehabilitacija Mihailovića posredno je rehabilitacija i onih koji su iste takve zločine počinili i u ovom našem vremenu i kojima se sudi u Hagu, pa i pred našim sudovima;

- Zločini nad srpskim življem, uključujući i decu u kolevkama, u Vraniću, Drugovcu i drugim srpskim naseljima zasnivaju se na direktnim naređenjima Draže Mihailovića. Da li se to, pod bilo kakvim izgovorima i procedurama, može rehabilitovati?

- Kada su, u avgustu i septembru 1944. godine, Vlada u Londonu i kralj Petar II Karađorđević, pozvali Dražu Mihailovića i četnike da se priključe Narodnooslobodilačkoj vojsci Jugoslavije sa Titom na čelu, ne mali broj četnika to je prihvatio i rat završio na antifašističkoj, partizanskoj strani. Ne i Mihailović, kome je i u tom trenutku bila preča saradnja sa nemačkim okupatorima pa i sa ustašama Ante Pavlovića sa kojima su zajedno branili nemačku odstupnicu.

U prilogu, kao vid šireg obrazloženja, dostavljamo zahteve Ustavnom sudu i druge relevantne materijale.

(8. septembar 2010)

Zahtevu su priložena sva prethodna obraćanja Saveza antifašista Srbije Ustavnom sudu i Vladi Republike Srbije sa propratnom dokumentacijom, kao i tekst dr Aleksandra Sekulovića "Pravni aspekt eventualne rehabilitacije Draže Mihailovića", podnet na zajedničkom protesnom skupu Saveza antifašista Srbije, SUBOR-a Srbije i Društva za istinu o NOB-u i Jugoslaviji 19. maja 2009. u Beogradu

DRŽAVA NA STRANI ZLOČINA SPOKOJNI ŽIVOT VESELINA KUZMANOVIĆA

Građanin Veselin Kuzmanović spokojno živi u Mislođinu.

Mislođin je od Vranića udaljen petnaestak kilometara. I manje, ako se ide prečicama a ne zaobilaznim putem.

Vranić je, zna se, simbol četničkih zločina. U noći između 20. i 21. decembra 1943. ovde je, kamom ili metkom, ugašeno 68 života, od dece u kolevkama do staraca sa 87 godina. Deset samo iz porodice Pantić, jede od 13 tada ojađenih ili čak zatrtih. Silovanja, sadizmi, pljačka - bili su samo propratni čin.

Pomenuti građanin Veselin Kuzmanović, te krvave noći lični zamenik komandanta, dakle ne baš običan akter, ostao je upamćen i po tome što je kasnije nosio opljačkano odelo ubijenog Dragomira Pantića...

Krajem Drugog svetskog rata, Kuzmanović je uspeo da pobegne i da živi preko okeana. Kada mu je dojavljeno da će biti bezbedan,

vratio se i nastanio u blizini Vranića, iako mu to nije rodni kraj. Kada su preživeli rođaci žrtava nadležne podsećali na obavezu da pokrenu krivični postupak, dobili su odgovor: "Nije sad vreme za to..."

Mladi filmski stvaralac Ivan Mandić, poznat po filmu "Nestanak heroja" uputio se u Mislođin da, pred kamerom, vodi razgovor sa pomenutim Veselinom. Nije ga iznenadilo što stari četnik pažljivo zaobilazi vranički pokolj ("bio je samo na straži, čak je spasavao..."). Na osnovu arhivske građe Mandić je znao da od uhvaćenih četnika niko nije priznavao sopstveno nedelo; po pravilu, upiralo se prstom na drugog. Tek posle suočavanja i direktnih dokaza, menjali su se iskazi, priznavalo ono što se nije moglo izbeći.

Kao korpus delikti, mladi reditelj je, tokom razgovora sa Veselinom, potegao knjigu o stradalim Pantićima i njihove slike iz 1943. Mislio je da će izazvati krajnje dramatične efekte. Prevario se. Veselinu je to poznato, ne pridaje tome neku važnost.

Ostalo je još samo odelo: Pantići, digli ruke od gonjenja, hteli bi da im se vrati... Veselin se nasmejao: "Da, nosio sam to odelo, ali ko će se setiti u kom je jarku nestalo kad smo se povlačili..."

Stvaralac dokumentarnih filmskih dela ostao je zatečen: "Ni kriv-

PRESEDNIKU REPUBLIKE SRBIJE BORISU TADIĆU

OBAVEZNI SMO DA UKAŽEMO NA POSLEDICE

Poštovani gospodine predsedniče, Suočeni sa činjenicom da je Viši sud u Beogradu zakazao raspravu povodom predloga za rehabilitaciju Draže Mihailovića, vođe četničkog pokreta u Drugom svetskom ratu, osećamo obavezu i odgovornost da Vam ukažemo na nesagledive posledice eventualne rehabilitacije ne samo jednog čoveka već i njegove stvarne uloge u tragičnim istorijskim zbivanjima, nesumnjive saradnje sa okupatorima i zločina počinjenih po njegovim direktnim naređenjima ili u njegovo ime. Verujemo da ste i sami toga svesni.

Na nemirenje sa ovim činom obavezuju nas programska opredeljenja među kojima se ističu:

- Zalaganje za mir i miroljubivo rešavanje etničkih problema; za uspostavljanje uzajamnog poverenja i saradnje, pre svega među narodima koji su živeli u SFRJ;

- Angažovanje na razobličavanju, osudi i suzbijanju pojava neofašizma, rasizma, nacionalizma, mržnje prema drugim narodima i raznih oblika političkog ekstremizma;

- Zalaganje za kritički, objektivni i antidogmatski odnos prema prošlosti i istoriji, za odbranu i afirmaciju istorijskih istina o ciljevima, rezultatima i učesnicima antifašističkog pokreta u svetu a naročito antifašističke Narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji;

- Zalaganje za afirmaciju civilizacijskih i moralnih vrednosti antifašističke borbe na kojima se temelji današnja ujedinjena Evropa, čime se podstiču saradnja i integracioni procesi u regionu i uključenje Srbije u Evropsku uniju.

Eventualna rehabilitacija u direktnoj je suprotnosti sa politikom dobrosusedskih odnosa kojoj ste lično dali veliki doprinos. Ne samo da bi se rehabilitacijom Mihailovića poništili mukotrni naponi koji su učinjeni u međuvremenu da se, posle nedavnih besmis-

ice, ni neprijatnosti, ni saosećanja. Ništa!" - zabeležio je ovim povodom.

Dodajemo: po međunarodnom pravu, ratni zločini ne zastarevaju. Sem, izgleda, u Srbiji. Što bi se, uostalom, na tapet izvodio vremešni građanin Veselin Kuzmanović, sa prebivalištem u Mislođinu na teritoriji grada Beograda, kada se ulažu naponi da se rehabilituje njegov i njihov vrhovni komandant koji ih je ne samo inspirisao već i direktno naređivao da čine zločine poput onog u Vraniću, pa i daleko masovnije?

Doduše, Srbija zahteva da joj se izruči stražar u logoru na Starom sajmištu, da bi mu ona sudila za ratne zločine. Ali, on je Nemač, a Veselin je Srbin. Pa neće, valjda, Srbin na Srbina... Zato Tužilaštvo za ratne zločine nedrema već spava dubokim snom.

lenih ratova, normalizuju odnosi sa narodima s kojima smo živeli u istoj državi, već bi se utrlj temelji dugotrajnom nepoverenju i nestabilnosti na ovim našim prostorima.

Nova pukotina nastala bi i u odnosima sa Evropskom unijom; javila bi se sumnja i u naš proklamovani odnos iskrene saradnje sa Haškim tribunalom jer bi se faktički rehabilitovali zločini četnika počinjeni nad muslimanskim stanovništvom u okviru Mihailovićeve instrukcije o "čišćenju nenacionalnih elemenata" a time posredno i zločini i zločinci kojima se za ista nedela sudi ne samo u Hagu već i pred našim sudovima.

Bio bi to novi doprinos tvrdnji da Srbija okreće leđa istinskom antifašizmu i antifašističkoj koaliciji u Drugom svetskom ratu a dobro se zna da je na temeljima te antifašističke borbe sazdana savremena Evropa kojoj treba da se pridružimo u interesu svoje budućnosti.

Ovom prilikom ponovo Vas podsećamo da se stvara pravno apsurdna situacija zbog toga što Ustavni sud godinama ništa ne preduzima

povodom podnetih inicijativa da se oceni ustavnost i pravna osnovanost zakona o izjednačavanju četnika i partizani i Zakona o rehabilitaciji. Sudovi se dovode u situaciju da donose odluke i pre izjašnjenja Ustavnog suda, da odlučuju ne upuštajući se u utvrđivanje činjeničnog stanja, da arbitriraju o onome što nije njihova nadležnost, već posao istorijske nauke i istoričara. Sve to stvara nepovoljan utisak o državi koja, u krajnjoj liniji, na ovaj način omalovažava samu sebe.

Obraćajući se Vama kao čelniku države, činimo to sa uverenjem da niko od nas ne može da izbegne odgovornost pred istorijom ako dozvolimo da se nad njom, pred našim očima, uz našu prečutnu saglasnost, ili čak uz prikriveno ili direktno učešće, čini nasilje, rehabilituju zločinci, opraštaju zločini i tako njihove žrtve, uključujući i decu u kolevkama, još jednom izvode na gubilišta. Kao antifašisti, u ime istinskog antifašizma, dižemo svoj glas. Nadamo se da ćete nas čuti. (8. septembar)

(Pismu je priložen tekst dr Aleksandra Sekulovića "Pravni aspekt eventualne rehabilitacije Draže Mihailovića". Kopije ovog pisma, uz propratno obrazloženje dostavljene su i predsednici Narodne skupštine Srbije Slavici Đukić-Dejanović, premijeru Mirku Cvetkoviću, potpredsednicima Vlade Ivici Dačiću i Jovanu Krkobabiću i ministarki pravde Snežani Malović)

PRESEDNIKU SRBIJE, DRUGI PUT

DRŽAVA SAMA SEBE POTKOPAVA

▼ Poštovani gospodine predsedniče,

Izražavamo zahvalnost što je iz Vašeg kabineta stigao odgovor na pismo kojim upozoravamo na nesagledive posledice formalne rehabilitacije ili ukidanja presude svojevrmeno izrečene Draži Mihailoviću. Naša zahvalnost utoliko je veća što je to dosad jedini odgovor koji smo dobili obraćajući se praktično svim relevantnim institucijama u Republici Srbiji uključujući i Ustavni sud kome smo, samostalno ili zajedno sa srodnim organizacijama, uputili zahteve da se oceni ustavnost i pravna valjanost zakona o izjednačavanju prava četnika i partizana i Zakona o rehabilitaciji.

Pomenutim zakonima država se dovodi u poziciju da faktički zaobilazi svoje prethodne i dalje važeće zakone i tako potkopava sopstveni pravni sistem. To se čini sa ciljem da se relativizuju odgovornosti za zločine počinjene na našim prostorima u vreme Drugog svetskog rata a osim toga, suočavamo se i sa činjenicom da nadležni pravosudni organi ne poštuju međunarodno pravo koje izričito naglašava da ratni zločini i zločini protiv čovečnosti ne zastarevaju. Konkretna primer za to je jedan od izvršilaca četničkog pokolja u Vraniću krajem 1943. godine koji, posle decenija privedenih van Srbije, sada živi u nedaleko od mesta izvršenja gnusnog nedela. Kada su potomci vraničkih žrtava zahtevali da se utvrdi njegova odgovornost, od nadležnih su dobili ciničan odgovor da "sada nije vreme za to". Uostalom, kako bi i bilo ako se sada priprema rehabilitacija onoga koji je naređivao da se takvi zločini čine ne samo u Vraniću nego i širom Srbije i van nje.

▼ Poštovani gospodine predsedniče,

Poznato nam je šta su čije nadležnosti pa smo se ovim i sličnim povodima već više godina a ne samo u poslednje vreme obraćali svim nadležnim organima i institucijama. Pošto to nije dalo nikakav rezultat, preostaje nam jedino da problem internacionalizujemo polazeći od međunarodne obaveze kojoj podleže i Srbija, to jest da adekvatno budu kažnjeni svi ratni zločini i zločini protiv čovečnosti. Moraćemo to da učinimo jer nas i najnovija nasilnička histerija u Beogradu uverava da našoj sredini ozbiljno prete klerofašističke i neonacističke tendencije i da se ta opasnost nedovoljno shvata te izostaju i prava ocean i efikasna borba.

Svesni smo da internacionalizacija ovog problema može negativno da se odrazi na imidž Srbije i njene napore na putu ka Evropskoj zajednici ali za to neće biti odgovoran Savez antifašista Srbije i ostali antifašisti već svi politički, pravosudni o ostali činioci koji, zbog trenutnih interesa, žele da krivotvorenjem nepobitnih istorijskih činjenica relativizuju zločine i rehabilituju ono što se rehabilitovati ne sme i ne može. (11. oktobar)

POVODOM REZOLUCIJE O SREBRENICI

ZA OSUDU **GENOCIDA**
BEZ ODLAGANJA

Savez antifašista Srbije traži da se, nedvosmisleno i bez odlaganja, osudi genocid u Srebrenici i izrazi saučešće i izvinjenje porodicama žrtava. Taj čin bi doprineo suočavanju sa istinom o zločinima počinjenim u Bosni i Hercegovini nad pripadnicima nesrpske nacionalnosti. Time bi se istovremeno stvorili neophodni uslovi za međusobno poverenje, pomirenje i razvoj dobrosusedskih osnosa.

Krajnje je vreme da se prekine bezočno poricanje da se u Srebrenici desio zločin genocida. Ako se ovaj masakr ne nazove pravim imenom - genocidom, Rezolucija gubi svaki smisao. Zar danas, posle 15 godina, treba nekoga uveravati da je u Srebrenici samo za tri dana ubijeno oko osam hiljada muškaraca samo zato što su bili Bošnjaci, što je Međunarodni sud pravde okvalifikovao kao zločin genocida, jedini u Evropi posle Drugog svetskog rata. Takvu ocenu prihvatila je celokupna svetska javnost.

Zbog toga je nedopustivo da se umesto Rezolucije o Srebrenici donese opšta rezolucija kojom bi se osudili zločini na svim stranama. Reč je o očiglednom pokušaju da se sam genocid umani i relativizuje iako je u pitanju zastrašujući zločin koji se ne može ni sa čim uporediti.

Za odlučnu osudu su, naravno, i zločini počinjeni nad Srbima i pripadnicima drugih naroda koji su stradali u nedavnim ratovima.

Smatramo takođe da Skupština Srbije treba da prihvati i preporuku Evropskog parlamenta da se 11. jul, dan početka masakra u Srebrenici, obeležava kao dan sećanja na žrtve genocida. Usvajanje ove preporuke znatno bi poboljšalo odnose Srbije sa susedima, posebno sa Bosnom i Hercegovinom, povećalo kredibilitet naše zemlje na međunarodnom planu i olakšalo njen ulazak u Evropsku uniju. (9. mart)

MAKSIMALNI DOMET
POLITIČKOG TRENUTKA

Sama Deklaracija o osudi zločina u Srebrenici i rasprava povodom nje potvrđuju da su u Srbiji još jake snage koje su krajem prohujalog veka i dovele do besmislenih ratova na jugoslovenskim prostorima i teških zločina koji su u njima počinjeni.

Iako je ispod standarda postavljenog ocenama i preporukama Saveta Evrope, ta deklaracija je trenutno maksimalni domet u realnoj konstelaciji snaga na aktuelnoj političkoj sceni Srbije. Kao podstrek u daljoj borbi za demokratizaciju političkih odnosa, neosporno će suziti prostor bezobzirnim manipulacijama srpskim narodom i lažnim patriotizmom, politički profitabilnim za protagoniste sve dok su isključivi glasnogovornici svojih partija i partijskih šefova a ne istinski predstavnici građana.

Mada je i ovom prilikom propuštena mogućnost da se zločini nazovu pravim imenom i Srbija, prvenstveno sebe radi, u potpunosti oslobodi jedne teške hipoteke, Savez antifašista Srbije izražava uverenje da je Deklaracija o osudi zločina u Srebrenici doprinos uspostavljanju boljih odnosa sa susedima i bržem integrisanju Srbije u zajednicu evropskih naroda, gde joj je mesto i budućnost. (5. april)

POVODOM USVAJANJA
REZOLUCIJE O KOSOVU
PUT KA REALNOJ
DRŽAVNOJ POLITICI

Savez antifašista Srbije smatra da je usaglašavanje Rezolucije o Kosovu sa Evropskom unijom i njeno usvajanje u Ujedinjenim nacijama kapitalan doprinos uspostavljanju realne državne politike i kamen temeljac za dalji razvoj dobrosusedskih odnosa u regionu i njegovu trajnu stabilizaciju.

Ta politika i njeni akteri, a posebno predsednik Republike Boris Tadić, zbog toga zaslužuju punu podršku i društveni konsenzus jer se jedino na toj osnovi mogu stvarati pretpostavke za svestrane i jedinstvene napore da se stvore uslovi da Srbija što pre postane ravnopravan član Evropske zajednice. To je osnova i za otvaranje ravnopravnog dijaloga o konačnom rešenju kosovskog problema na bazi obostranih interesa a u cilju trajne normalizacije odnosa u regionu i stvaranja stabilnih uslova za život, rad, pespektivu i bezbednost svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu i versku pripadnost.

Svi oni koji pružaju otpor takvoj politici, pa i oni koji se pritom predstavljaju kao proevropski orijentisani, Srbiji i njenim građanima opet nameću izbor između carstva zemaljskog i carstva nebeskog gurajući je u mitsku prošlost i krajnje neizvesnu budućnost. (15. septembar)

POSLE MASOVNOG NASILJA 10. OKTOBRA

FORMIRA LI NEKO SS-FORMACIJE?

Povodom najnovijeg ispoljavanja masovnog nasilja u Beogradu, Savez antifašista Srbije podseća javnost da je do sada više puta ukazivao na opasnu pojavu jačanja ultradesničarskih i neofašističkih tendencija u našoj zemlji.

Već dugo živimo u uslovima ekonomske, društvene, političke pa i moralne krize, a dugotrajne krize i besperspektivnost koju nose sa sobom - latentna su izvorišta ekstremnih pa i nacifašističkih tendencija. Njihova odbojnost prema ljudskim pravima i ravnopravnosti građana, bez obzira na rasnu, nacionalnu, versku, političku, rodnu, seksualnu pripadnost, po pravilu prerasta u torturu i nasilje. Efikasna organizovanost za nasilničko delovanje, posle niza ranijih sličnih ekscesa naglašeno ispoljena i povodom Parade ponosa, čini umesnim pitanje da li to neko u našoj sredini i s kojim ciljem vrši pripreme za stvaranje i delovanje svojevršnih SS-formacija.

Opasna su zato opravdavanja i eufemizmi. Reč je o organizovanom napadu na demokratsko društveno uređenje, o napadu iza koga stoje prepoznatljivi politički interesi i snage kojima je cilj da se izazove kaos i Srbija zaustavi na putu u evropsku budućnost. Na takav napad država je morala adekvatno da odgovori i dobro je što je to učinila na dostojanstven način. Ali, tu akciju treba dovesti do kraja - identifikovanjem i kažnjavanjem organizatora koji se kukavički skrivaju iza svojih jurišnika. To, pored odlučnosti državnog rukovodstva, podrazumeva i rad pravosudnih organa daleko efikasniji i brži od dosadašnjeg.

Sasvim je jasna linija razgraničenja. Privrženost Srbiji dokazuje se poštovanjem demokratskih i civilizacijskih vrednosti, beskompromisnom borbom da se te vrednosti ugrađuju u sve segmente života, a ne nasiljem i primitivizmom. Pogledom u budućnost, a ne mitomanijom i prizivanjem aveti prošlosti. Delovanjem u korist ekonomskog i društvenog razvoja, a ne demagoškim kritikama, parolama punim lažnog srboljublja ili propovedima punim mržnje. Poštovanjem svih građana, a ne njihovim podelama i konfrontacijama po nacionalnoj, verskoj, seksualnoj pripadnosti. (12. oktobar, objavljeno u listu "Danas")

ADRESA SAVEZA

Adresa sedišta Saveza antifašista Srbije je:

Radoslava Grujića (Božidara Adžije)
11a; 11.050 Beograd; telefon i faks
+381 - 11 - 2456-952.

Radno vreme kancelarije je od 10 do 14 časova svakog radnog dana.

PRESEDNIK SAVEZA ANTIFAŠISTA
PREMIJERU SRBIJE

ZAŠTO SRBIJA NE POMINJE **PARTIZANE?**

▼ Poštovani gospodine predsedniče,

Iskreno čestitam Vladi na odluci da akademijom sa prigodnim umetničkim programom obeleži 9. novembar - Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma. To je bio dobar glas antifašističke Srbije.

Ali, gospodine predsedniče, mislim da je tom prilikom učinjen i ozbiljan propust. Gospodin Božidar Đelić, u svom inače korektnom pozdravnom govoru, zaboravio je da podseti prisutne i javnost Srbije da je glavni i jedini nosilac antifašističke borbe u našoj zemlji bio antifašistički pokret sa svojom Narodnooslobodilačkom vojskom i partizanskim odredima Jugoslavije, što je istorijska nauka već davno verifikovala. Time su povređene ogromne žrtve - stotine i stotine hiljada života položenih u borbi protiv okupatora, a za slobodu i prosperitet Srbije.

Borba srpskog naroda u Prvom svetskom ratu poznata je u istoriji, pre svega po bitkama na Ceru, Kolubari, po albanskoj golgoti i proboju Soluskog fronta. Te bitke je vodila i pobedonosno okončala vojska Kraljevine Srbije.

Antifašističku borbu u Drugom svetskom ratu do konačnog oslobođenja Srbije i Jugoslavije, u okviru antihitlerovske koalicije, vodila je Narodnooslobodilačka vojska svrstana u odrede, brigade, divizije, korpuse i armije. Ta vojska je, uz nesebičnu pomoć Crvene armije i zapadnih saveznika, oslobodila Beograd, mnoge gradove, čitavu Srbiju i Jugoslaviju. Nepobitne su mnoge bitke kojima se srpski narod i ostali narodi Jugoslavije mogu ponositi - odbrana Užičke republike, bitka na Kozari, u celom svetu poznate bitke na Neretvi i Sutjesci, borbe u Jablaničko-topličkoj operaciji i na Kopaoniku, bitka za Beograd, proboj Sremskog fronta...

Antifašistička Narodnooslobodilačka vojska ne može i ne sme da bude zaboravljena, marginalizovana i preimenovana i zbog toga što je celo ratno vreme od 1941. do 1945. imala protiv sebe ne samo nemačke, italijanske, bugarske i druge strane okupatore, već i Paveličeve, Nedićeve, Ljotičeve oružane formacije, kao i četnički ravnogorski pokret Draže Mihailovića. Svi oni su, čak i onda kada je ishod rata bio sasvim izvestan, rame uz rame sa okupatorima, nastojali da uguše antifašističku Narodnooslobodilačku borbu u Jugoslaviji, a posebno u Srbiji.

Savez antifašista Srbije s pravom očekuje da će se zvanični državni organi ubuduće u svim prilikama sa više pažnje i razumevanja odnositi prema nepobitnim istorijskim činjenicama o antifašističkoj borbi, a posebno prilikom svečanog obeležavanja istorijskih datuma. Prećutkivanje istine, balansiranje u interesu dnevnopolitičkih potreba, proglašavanje za antifašiste onih koji su se borili na strani fašističkih okupatora, rehabilitovanje i slavljenje ratnih zločinaca - sve će se to Srbiji vratiti poput bumeranga jer će, pre ili kasnije, antifašistička Evropa staviti do znanja da ne prihvata u svoju zajednicu one koji nemaju jasna opredeljenja prema fašizmu u sadašnjosti ali i prema fašizmu u prošlosti.

(17. novembar)

PRESEDNIK SAVEZA ANTIFAŠISTA U KUMROVCU NOB I TITO PREĆUTATI SE NE MOGU

Na tradicionalnoj manifestaciji "Dan mladosti - radosti", koju povodom 25. maja u Kumrovcu organizuje Savez društava "Josip Broz Tito" Hrvatske, Savez antifašista Srbije ove godine predstavljao je predsednik Radovan Pantović. Govoreći pred više hiljada učesnika iz svih delova nekadašnje Jugoslavije, Pantović je rekao:

Osobito mi je zadovoljstvo što sam u prilici da ovom veličanstvenom skupu prenesem pozdrave Saveza antifašista Srbije i želju da se na ovakvim i sličnim susretima češće vidamo.

Uveren sam da među nama, ovde danas, postoji jedinstveno mišljenje da treba uložiti odlučne napore za suzbijanje svakog oblika neofašizma i neonacizma. Ne može biti sporno da su pojave ekstremnog nacionalizma, podsticanje nasilja i mržnje među narodima pogodna osnova za obnavljanje raznovrsnih oblika neonacizma. Da bi se tome stalo na put, neophodna je istrajnost u suzbijanju tih pojava, ali i maksimalna strpljivost i spremnost na demokratski dijalog u rešavanju akutnih društvenih problema, posebno onih koji se javljaju u sferi međunacionalnih i međudržavnih odnosa.

Savez antifašista Srbije odlučno se zalaže da se prestane sa falsifikovanjem istine o istorijskim događajima, kako onih iz Drugog svetskog rata, tako i događaja iz ratova koji su pratili razbijanje socijalističke Jugoslavije.

Istina o antifašističkoj Narodnooslobodilačkoj borbi jugoslovenskih naroda zapravo je neoboriva istina o Josipu Brozu Titu. Nema istorije NOB-a bez Tita, niti je moguće govoriti ozbiljno o Titovoj grandioznoj istorijskoj ulozi a prećutati NOB. Kada se ocenjuje NOB u Jugoslaviji i kada se govori o značajnom životnom putu Josipa Broza Tita, treba reći sve što je u tome bitno, bez oduzimanja i dodavanja, bez laži i poluistina, a iznad svega bez prilagođavanja ocena potrebama dnevne politike. Ako se tako postupa, možemo biti sigurni da će rezultati svakog istraživanja i proučavanja antifašističke Narodnooslobodilačke borbe i Titovog doba - biti večitno pozitivni.

U našim nastojanjima da se ovo i ostvari, poručimo današnjim i budućim generacijama da im je neophodan krajnje objektivan i antidogmatski odnos i pristup prema prošlosti i istoriji. Jer samo tako moguće je da se odbrane i afirmišu istine o antifašističkom NOB-u, da se objektivno vrednuje razvoj i dostignuća SFRJ i objektivno ocene uzroci, ciljevi i posledice njenog razbijanja.

Nove pojave nacifašizma beleže se manje-više u svim državama konstituisanim posle raspada SFRJ. Budući da socijalno-ekonomska kriza u našim zemljama i dalje traje, da joj se ne vidi skori kraj, logično je očekivati da će to stvarati još pogodniju društveno-političku klimu za rađanje ekstremno političkih i ideoloških akcija i organizacija.

S obzirom da i države i njihove institucije ne deluju dovoljno efikasno u suzbijanju i otklanjanju takvih društveno opasnih manifestacija, postavlja se pitanje mogu li organizacije i udruženja, što su se danas okupili na ovom svečanom skupu, učiniti nešto više nego do sada, na planu antifašizma, progresa, dobrosusedske miroljubive saradnje, ukazujući na veliku štetnost ekstremno-nacionalističkih, profašističkih, ratnohišakčkih pojava i svega što izaziva tenzije u međunacionalnim odnosima.

Postojeće antifašističke organizacije, čini se, mogu i moraju podići stepen svoje aktivnosti, uspostaviti redovnije međusobne veze i saradnju radi razmene sopstvenih iskustava, podstičući tako i državne organe da efikasnije deluju na platformi antifašizma.

Na koji način ostvariti bolju saradnju sadašnjih i budućih antifašističkih organizacija, moguće je o tome dogovarati se i na skupovima kakav je skup "Dan mladosti-radosti". U svakom slučaju, takva saradnja i dogovaranje ostvarivali bi se na potpuno ravnopravnoj osnovi samostalnih organizacija i udruženja koja baštine, priznaju i poštuju antifašizam Narodnooslobodilačke borbe stvoren u toku Drugog svetskog rata.

LATINKA PEROVIĆ LATINKA PEROVIĆ LATINKA PEROVIĆ AT NI A ER V C AT NK PEROVIĆ LATI KNJIGA TOLIKO POTREBNA SRPSKOM DRUŠTVU

Knjiga "Fašizam u savremenosti", nastala na temelju istoimenog okruglog stola koji su organizovali Savez antifašista Srbije i Fakultet političkih nauka Beogradskog univerziteta, predstavljena je u beogradskom Centru za kulturnu dekontaminaciju.

Moderator je bila direktorka Centra za kulturnu dekontaminaciju Borka Pavičević a govorili su istoričarka dr Latinka Perović, autor konceptualnog okvira i osnovnih teza za raspravu na pomenutom skupu prof. dr Radoslav Ratković, profesor Fakulteta političkih nauka dr Vukašin Pavlović, urednik lista "Republika" Zlatoje Martinov i direktorka Inicijative mladih za ljudska prava Maja Stojanović.

"Glas istine" objavljuje celovita izlaganja Latinke Perović i Zlatoja Martinova i naznačava osnovne teze ostalih govornika.

▼ Poštovani prijatelji,

Hvala vam na pozivu da učestvujem u predstavljanju knjige Fašizam u savremenosti. Iz višestrukih obzira koje imam prema njenim izdavačima, Fakultetu političkih nauka i Savezu antifašista Srbije, prihvatila sam poziv i ne znajući sadržaj knjige. Sada, kada sam knjigu pričitala, zahvalna sam vam što ste mi dali priliku da javno izrazim priznanje svima koji su doprineli nastanku i pojavi ove izuzetne knjige toliko potrebne savremenom srpskom društvu.

Knjiga Fašizam u savremenosti predstavlja izlaganja na okruglom stolu Fašizam u savremenosti, koji je, u organizaciji Fakulteta političkih nauka i Saveza antifašista Srbije, održan 25. oktobra 2008. godine. Dvadeset tri autora, među kojima sedam univerzitetskih profesora i osam doktora nauka, stvorili su jednu retko teorijski i istorijski konzistentno celinu o fašizmu u savremenosti: gotovo kao da je izašla iz jednog pera. Žao mi je što na kraju Zbornika nisu dati podaci o svakom autoru: savremenicima su njihova imena poznata, ali autoritet Zborniku daje ne samo njihova visoka profesionalnost već i njihov ukupan rad, njihova doslednost vrednostima antifašizma. Zato oni i nisu samo autorski tim već pojedinci sa imenom i prezimenom: Radoslav Ratković, Radivoj Stepanov, Boško Kovačević, Ljubisav Marković, Miljan Radović, Simeon Pobulić, Todor Kuljić, Aleksandar Sekulović, Živan Berisavljević, Nebojša Dragosavac, Pavle Radić, Dragan Veselinov, Milenko Marković, Dragan Simeunović, Milan Karagaća, Srboljub Manojlović, Boško Krunic, Sead Hadžović, Radoslav Đerić, Marija Đorić, Zoran Petakov, Petar Atanacković, Vitomir Sudarski.

U predstavljanju knjige Fašizam u savremenosti učestvuje nas petoro, i u vremenu koje svako od nas ima na raspolaganju, ja

ću vam predočiti one uvide autora Zbornika koji, po mome mišljenju, imaju trajnu vrednost.

Prvo, na samom početku Zbornika precizirano je značenje pojma fašizam i omeđeni su njegovi teorijski i istorijski okviri. Bez toga, nije moguće ni orijentisati se u vladajućoj konfuziji, ni dešifrovati brojne pojavne oblike fašizma. Jer, imajući u vidu još sveža sećanja na učinke fašizma u Drugom svetskom ratu, a koristeći nove tehnološke mogućnosti i navlačeći demokratsko lice, utoliko uspešnije ukoliko su demokratske snage i same neubedljive - fašizam poseže za mimikrijom.

U završnom delu knjige dat je pregled neonacističkih, fašističkih i ekstremno desničarskih organizacija u Srbiji; ukazano je na njihove međunarodne veze, kao i na veze sa institucijama u Srbiji, na primer, sa Srpskom pravoslavnom crkvom, i predstavljeni su njihovi simboli. Posle toga, logično slede i pitanje i odgovor o smislu antifašističkog pokreta u savremenom srpskom društvu.

Početak i kraj knjige su zapravo koordinatne u kojima autori postavljaju brojna pitanja vezana za pojavu fašizma u savremenom svetu, posebno u savremenom srpskom društvu. Kao ni u jednoj sličnoj ediciji, autori Zbornika bave se srpskim nacizmom, posebno njegovim manifestacijama u ratovima devedesetih godina prošloga veka: teritorijalno širenje, etničko čišćenje, rušenje bogomolja, silovanje, logori, zlostavljanje i ponižavanje pripadnika druge nacije i vere.

Drugo, iako konstatuju obrt do koga je u vrednovanju antifašizma u Srbiji došlo u periodu od 1987. do 2000. godine, a naročito posle 2000. godine, autori ne lamentiraju, ne pokazuju ljutnju i bes, što je često karakteristika i dobronamernih javnih reakcija na pojavne oblike fašizma. Autori Zbornika služe se ubojitijim oružjem - analizom iz koje i proizlazi potreba za borbenim antifašizmom.

U relativizaciji fašizma i nacizma, smatraju autori priloga u Zborniku, nalazi se važan izvor neofašizma i neonacizma. Vojno-politički poraz u Drugom svetskom ratu nije i idejni, nije mentalni poraz ovih ideologija. One se, u određenim konstelacijama, posebno u ekonomskim i socijalnim krizama, obnavljaju. Zato im demokratske države i jaka društva postavljaju branu. U Srbiji se to nije dogodilo. Naprotiv, došlo je do raskida sa antifašističkom tradicijom i antifašističkim vrednostima. U traženju odgovora na pitanje zašto se to dogodilo autori su težište stavili na savremeno srpsko društvo, posebno na politička previranja u njemu.

Treće, sledeći ovaj pristup, autori Zbornika pokazali su da fašizam i nacizam nisu

samo plod uticaja već da imaju autohtone korene: siromašno seljačko društvo, egalitarne ideologije, organicističko shvatanje nacije i njoj odgovarajuće shvatanje države kao partijske države nasuprot modernoj državi zasnovanoj na vladavini zakona. Odnosno, razvoju realne države pretpostavljena je teritorijalna ekspanzija, čiji su modus operandi ratovi: za 124 godine - 11 ratova.

Četvrto, autori Zbornika nastoje da naprave bilans ratova na kraju XX veka u kojima se raspala jugoslovenska država. Oni otvaraju pitanje odgovornosti intelektualne i političke elite za trijadu: laž, pljačka i zločin. U toj trijadi oni nalaze važan generator fašizma i nacizma u savremenom srpskom društvu. Oni spuštaju kritičku sondu dublje u srpsko društvo ne da bi susedne države abolirali odgovornosti već da bi nazreli perspektivu za samu Srbiju. Utoliko pre, što jedno anahrono shvatanje države neizbežno vodi u njenu dalju fragmentaciju.

Peto, vlade proizašle iz posttitovske i postkomunističke elite zasnivale su svoj legitimitet na totalnoj negaciji prethodnog razdoblja, uključujući i tekovine antifašizma. Delegitimisanje višedecenijske vlasti komunista bez političke konkurencije pretvorilo se u destrukciju koja je poništila rezultate poluvekovne modernizacije. Antikomunizam nije bio toliko plod ideološke zaslepljenosti koliko političke demagogije i revanša čime je otvorio put ekstremizmima, a ponajviše nacionalizmu.

Šesto, apriorno odbacivanje svake mogućnosti fašizma, nacizma, rasizma i antisemitizma samo je drugi vid ideje o srpskom narodu kao "nebeskom narodu", narodu žrtvi i pravедniku. Politika koja se od polovine osamdesetih godina prošloga veka, pošto je propala ideja srbsizacije Jugoslavije, zasnivala na rešenju srpskog pitanja kao državnog pitanja, vojno-politički je poražena, ali nije poražena i mentalno. I sve dok to ne počne da se događa, deklaracije o promenama, iako mogu biti iskrene, neće biti uverljive: ni za susede i Evropu, ni za antifašističke snage u srpskom društvu. Zato su i potrebne knjige poput knjige Fašizam u savremenosti. U zemlji u kojoj, kako je pre neki dan napisao Radoslav Đerić, antifašiste od fašista moraju fizički da štite policijski kordoni, potreban je borbeni antifašizam. Ali, u konfuziji, koja je, uz indiferentnost države, planski stvarana s ciljem da se dovedu u pitanje vrednosti antifašizma i tekovine antifašističke borbe, potreban je, možda pre svega, intelektualni napor da se stvari dovedu u logičan istorijski red. A da tih napora u srpskom društvu danas, ipak, ima - dokaz je i knjiga koja nas je okupila.

ZLATOJE MARTINOV LA OJE MARTI OV ZLATOJE MARTINOV ZLATOJE MARTINOV ZLATOJE MART DOPRINOS DEMASKIRANJU LAŽNIH PATRIOTA

DRAGOCENA POJAVA U PRAVO VREME

Drago nam je što nas je Savez antifašista Srbije izabrao za domaćine - rekla je Borka Pavićević i naglasila da je zbornik koji se promovise - dragocena pojava u pravo vreme. Konstatovala je potom da ova knjiga probija javni govor koji prečutkuje uzroke događaja za koje nema objašnjenja poput izostanka Srbije na paradi u Moskvi povodom jubilarne godišnjice pobede u Drugom svetskom ratu.

- Fašizam udara na osnovna ljudska osećanja, nudi brzu utehu, krivicu usmerava na nekog drugog - rekla je Maja Stojanović i govorila o tome zašto mladi u Srbiji podležu fašističkoj ideologiji.

- Vukašin Pavlović, uz konstataciju da je Fakultet političkih nauka sa zadovoljstvom prihvatio inicijativu i pružio logistiku da se organizuje skup na osnovu koga je nastao zbornik, podsetio je da je antifašizam jedan od temelja današnje Evrope. Ako je u nečemu Srbija dala doprinos - to je antifašizam, ali izgleda da to ne zna naša politička elita. Antikomunizam je išao zajedno sa odbacivanjem antifašizma. Značenje partizanskog pokreta treba da uđe u temelje svake zajednice koja se formira na prostorima bivše Jugoslavije - naglasio je Pavlović rekavši, između ostalog, da smo "olako odbacili samoupravljanje i industrijsku demokratiju".

- Fašizam nije vilin konjic koji se pojavi i odjednom nestane - reči su Radoslava Ere Ratkovića. Uvek je nastajao sa određenom ideologijom i određenom socijalnom osnovom. Nije nestao, samo traži uslove u kojima se razvija a kriza je za to bogomdani uslov. Nameće se demagogijom koja "pali" u krizi, nudeći jednostavna rešenja. Stabilna društva ne pružaju mu šansu već ona nestabilna, posebno naše koje je ratovalo više puta i gde je kontrarevolucija uništila rezultate antifašističke borbe.

Pojave falsifikovanja novije srpske istorije, rehabilitovanje ovejanih ratnih zločinaca i saradnika nemačkih nacističkih, te njihovo proglašavanje za istaknute ličnosti srpske prošlosti - stvorili su društvenu klimu u kojoj je bilo moguće tolerisanje pojedinaca i grupa koji su u našoj javnosti otvoreno zagovarali nasilje i govor mržnje i afirmisali klerofašističke ideje.

Poslednjih nekoliko godina te ideje su ovaploćene u nečuvenom fizičkom nasilju prema onima koji misle drugačije. Dovoljno je prisetiti se brutalnog obračuna nad pripadnicima gej organizacij? tokom održavanja prve "Parade ponosa" na Trgu republike u Beogradu 2002. godine pa sve do otvorenih fašističkih provokacija Gorana Davidovića, zvanog "Fire", vođe tzv. "Nacionalnog stroja" i sukoba sa policijom u Novom Sadu i - sa blagoslovom vlade Vojislava Koštunice - divljačkog paljenja američke ambasade u februaru 2008. godine, pa da se shvati ozbiljnost političke i nadasve moralne krize srbijanskog postkomunističkog društva.

U takvoj situaciji, kada je nasilje pretilo da eskalira i izazove ozbiljne društvene polome, oktobra 2008. godine, održan je

ZAŠTO TEK SAD

Protoklo je mnogo vremena između prethodnog i ovog broja "Glasa istine". Razlog su materijalne teškoće s kojima se suočava Savez antifašista Srbije.

okrugli sto koji je trebalo da javnosti pruži različite teorijske uvide u fenomenologiju nacifašizma u našem društvu koristeći se pritom komparativnom analizom istih ili sličnih pojava u istočnoevropskim zemljama tzv. tranzicije ali i drugde u svetu. Sa tog okruglog stola iznedren je ovaj zbornik, objavljen naredne, 2009. Selekcijom tema i njihovim rasporedom, urednici zbornika su kroz konceptualni okvir eksplikacije fenomena nacifašizma u savremenosti, uspeli da štivu daju dinamičnu komponentu. Služeći taj dinamizam, većina radova tematizuje tzv. obnovljeni fašizam ili ispravnije - nacifašizam, koji niče na plodnom tlu ekonomski nerazvijenih zemalja sa nestabilnim institucionalnim sistemom i opterećenih siromaštvom i bedom, komparirajući ga, s jedne strane, sa izvornim i davno poraženim nemačkim nacizmom odnosno italijanskim fašizmom, a s druge, sa savremenim desnim ekstremizmom u zapadnim i istočnoevropskim društvima kao i verskim fundamentalizmom.

Za novonastale balkanske države naročito je važna teorijska eksplikacija nastanka nacifašizma, ali i veza između nacifašizma, klerikalnog fašizma i islamskog terorizma s obzirom da su pravoslavni i islamski fundamentalizam permanentna opasnost koja i danas, posle krvavih zbivanja u nedavnom nesrećnom bratoubilačkom ratu, vrebaju iz busije i koja je na ovim prostorima ne jednom pokazala svoje zločinačko lice. Ali, još veći problem koji autori radova u

IZVRŠNI ODBOR SAVEZA
ANTIFAŠISTA

POZIV DA SE POMOGNE KRALJEVU

Izvršni odbor Saveza antifašista Srbije pozvao je svoje organizacije, članove, prijatelje i simpatizere da se, u okviru sopsstvenih mogućnosti, uključe u akciju prikupljanja pomoći za građane Kraljeva i okoline.

Istom prilikom Izvršni odbor je, povodom obeležavanja 9. novembra - Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma - konstatovao da zvanična Srbija i dalje nemošto govori o svom antifašizmu, pri čemu se striktno izbegava pominjanje Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda sa Titom na čelu kao pravih protagonista i nosilaca te borbe koji su i oslobodili zemlju od fašističkog okupatora.

(15. novembar)

ovom zborniku tematizuju, predstavljaju manipulacija fašističkim i nacističkim grupacijama od strane samih vladajućih struktura, sve u cilju postizanja određenih političkih učinaka. Rehabilitacija srpskih kvislinga tokom poslednjih petnaestak godina pravdana je od strane nove srpske političke elite kao tobožnje "otkrivanje istine" koju je, navodno, skrivala "poluvekovna komunistička diktatura".

Na taj način, negiranjem jednog ideološkog diskursa, svesno ili ne, počeo se pravdati fašizam i kolaboracija Nedića, Ljotića, Draže Mihailovića i drugih, za vreme nacističke okupacije. Tako je srpska kultura sećanja zaslugom konzervativne političke elite (koja je sebe, kroz sve vlade od 5. oktobra 2000. do danas, smatrala i smatra demokratskom!) dobila svoju najsmramniju stranicu. Naposljetku, takav odnos prema novijoj prošlosti puka je replika odnosa te iste političke elite i prema onoj najnovijoj, iz ratova devedesetih. Pravdanje ratova vođenih za teritorije "borbom za interese srpskog naroda" i negiranje ili čak opravdavanje genocida u Srebrenici i ostalih ratnih zločina učinjenih u Hrvatskoj i Bosni, samo su logičan i zakonit proizvod takvog odnosa.

Utoliko je značaj ove publikacije veći i od antifašista Srbije se očekuje da nastavi sa aktivnostima na demaskiranju lažnih patriota i onih koji bi u svom antikomunističkom besu da baš sve postignuto u avnojskoj Jugoslaviji izbrisu kao gumicom i javnosti serviraju neku svoju "istinu".

TRIDESETA GODIŠNJICA TITOVE SMRTI

Dr ALEKSANDAR SEKULOVIĆ

ZAŠTO JE **SRBIJA** IZUZETAK?

U reči izdavača, Saveza antifašista Srbije, datoj na početku knjige "Tito i titoizam", čiji je autor naš prijatelj i drug iz Slovenije Marko Vrhunec, vrlo ubedljivo ukazano je na razloge zbog kojih je ova knjiga značajna. Tome želimo da dodam obrazloženje zašto objavljivanje ove knjige u Srbiji ima posebnu važnost.

GDE SU BILE DRUGE POLITIČKE PARTIJE

Titov bliski saradnik i neposredni učesnik krupnih istorijskih zbivanja Vladimir Velebit isticao je činjenice koje potvrđuju da su Tito i partijsko rukovodstvo "željeli narodnooslobodilačku borbu na najširoj osnovi" i da je Tito nastojao da građanske partije pridobije za saradnju u borbi protiv okupatora. Drugim rečima Tito i Komunistička partija želeli su da stvore vrlo širok, demokratski front svih patriota. No, manje-više svuda, sem u Sloveniji, građanske partije bile su u rasulu ili su odbile da razgovaraju sa Komunističkom partijom o zajedničkoj borbi protiv okupatora. To što je Osvobodilna fronta opstala kao koalicija komunista i ostalih političkih partija i grupa, odnosno što takve saradnje nije bilo u ostalim delovima nekadašnje Jugoslavije, svoj na jednoj strani pozitivan efekat, a na drugima negativna društveno-politička dejstva proizvodi i danas.

Autor navodi podatak da danas 65 odsto Slovenaca ocenjuje Tita i njegova dostignuća kao pozitivne. Činjenica da neko, čiji je standard sada dvostruko bolji nego u doba Tita, pozitivno ocenjuje i njega i njegovo delo, predstavlja najveći kompliment koji se jednom državniku može uputiti. Ali, autor ovu konstataciju dopunjuje tvrdnjom da "slično pokazuju i ankete u drugim nekadašnjim jugoslovenskim republikama". Verovatno je u pravu u pogledu svih drugih republika osim Srbije. Doduše, nemam informacija o nekom novijem istraživanju javnosti u Srbiji, ali jedno početkom 90-tih pokazalo je da mladi u Srbiji svrstavaju Tita u red najnegativnijih ličnosti u istoriji.

ŠTA PODSTIČE SEĆANJA NA TITA I TITOVO VREME

Sve veći socijalni problemi, manje-više na svim prostorima nekadašnje SFRJ, podstiču sećanja na vreme kada se nastojalo da se, kao primarni preduslov stvarne demokratije, što potpunije ostvari pravo na rad, kada su školovanje i zdravstvena zaštita bili dostupni svima, kada se živelo dostojanstvenije, a zemlja bila ugledna u svetu Sasvim je prirodno što se ova sećanja vezuju za Tita jer on i jeste osnovni simbol tog vremena i države koja, sem u pamćenju, više ne postoji.

To interesovanje prati, a delom i zloupotrebljava publicistika. Štampaju se mnoge knjige o Titu, pretežno sa komercijalnim ali i drugim, uglavnom političkim motivima, koji se moraju prihvatiti sa rezervom. Najmanje je ozbiljnih nastojanja da se Titova ličnost, svestranom analizom perioda u kojem je živio i kreirao društveno-politička zbivanja i procese, sa vremenske distance objasni primenom egzaktno naučne metodologije.

Uostalom, i bez istraživanja javnog mnjenja, svi znamo kakav je vladajući stav o Titu i njegovom dobu, svi znamo da o njima nigde nije izrečeno i napisano toliko pogrdnih reči kao u Srbiji.

Zbog čega je to tako i zašto je Srbija i u ovom pogledu izuzetak od drugih republika bivše SFRJ?

Da bismo odgovorili na ovo pitanje, moramo se vratiti na kraj 80-tih i početak 90-tih godina i na operaciju rasturanja Jugoslavije. Jednu od ključnih uloga u tome imali su pripadnici domaćih fašističkih snaga iz doba Drugog svetskog rata, zapravo nova generacija pripadnika tih snaga. Tako reći niotkuda, odjednom su javnu scenu preplavile ideje i parole domobrana u Sloveniji, ustaša u Hrvatskoj, VMRO-a u Makedoniji, balista na Kosovu, muslimanske milicije u Bosni, a pre svega srpskog nacionalizma i njegovog agresivnog vojnog krila izraženog u četničkom pokretu, i to ne samo u Srbiji već i u delovima Crne Gore, Bosne i Hrvatske.

Iako su ove fašističke snage bila međusobno suprotstavljene, njihov glavni i zajednički cilj bio je rušenje Jugoslavije i svega onoga što je u njoj pod Titovim vođstvom stvoreno. Nakon što je ovaj cilj brzo i efikasno ostvaren, uz korišćenje opšteg meteža koji je u Evropi nastao slomom socijalizma i raspadom Sovjetskog Saveza, postavilo se pitanje trajnog oblikovanja političke scene u novostvorenim državama. U tom pogledu ispoljila se fundamentalna razlika između Srbije, s jedne strane, i svih drugih republika bivše Jugoslavije, s druge: dok su u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni, Crnoj Gori i Makedoniji stvorene, uglavnom transformacijom bivšeg Saveza komunista, snažne partije levice socijaldemokratske orijentacije, u Srbiji, a njoj se može dodati i Kosovo, to se nije dogodilo; tu nema ni socijaldemokratskih ideja ni organizacija, osim u marginalnom, a ponegde i karikaturnom vidu.

U drugim delovima nekadašnje zajedničke države, ove partije su veoma uticajan politički faktor, sposoban za alternaciju na vlasti sa partijama desnice, čime presudno

PROMOCIJA KNJIGE "TITO TITOIZAM"**DOPRINOS OBELEŽAVANJU JUBILARNIH GODIŠNJICA**

Promocijom knjige dr Marka Vrhuneca "Tito titoizam - ličnost, dela, svedočanstvo bliskog saradnika", održanoj uoči 30. godišnjice smrti Josipa Broza Tita, Savez antifašista Srbije odao je poštu velikom lideru i dao doprinos obeležavanju 65. godišnjice pobede nad fašizmom u Drugom svetskom ratu ističući da su jugoslovenski narodi do te pobede došli antifašističkom narodnooslobodilačkom borbom sa Titom na čelu.

Tom prilikom, predusretljivošću Radio televizije Srbije i njenih poslenika Nikole Mirkova, Milete Kečine i Slađane Zarić, u okviru promocije prikazan je domaćoj javnosti tako reći nepoznat film o Titu francuskog autora Žorža Bortolija, snimljen 1978. godine, a o knjizi su govorili: predsednik i potpredsednik Saveza antifašista Srbije Radovan Pantović i prof. dr Milijan Radović, publicista dr Aleksandar Sekulović i urednik knjige Nebojša Dragosavac.

Izlaganje Aleksandra Sekulovića "Glas istine" objavljuje u celosti, a ostalo u segmentima u vidu antrfilea.

utiču na kvalitet političkog života u njima. One su odigrale presudnu ulogu u dva važna aspekta političkog života po kojima se stanje u tim republikama bitno razlikuje od stanja u Srbiji. Naime, ove partije bile su nastavljači i čuvari vrednosti antifašističke borbe i upravo zahvaljujući njima u tim republikama antifašizam je postao prevladajuće opredeljenje, kao bitan uslov ulaska u Evropsku uniju. Šta više, njihov antifašizam prisilio je glavnu partiju desnice,

PROTIV TITA - I MRZITELJI, I DOGMATI

Pišući o Titu, današnji autori često više govore o sebi nego o njemu. Određujući se a priori kao Titovi ostrašćeni protivnici, odmah dovode u sumnju elementarnu objektivnost. Tretirajući ga kao sve-mogućeg, optužuju ga i za ono što je realno bilo van njegove moći pa mu tako uskraćuju pravo da, poput svakog ovozemaljskog čoveka, pored vrlina, čini i greške. Iako nastupaju kao kritičari kulta, pretvaraju ga u kult, ne priznajući razliku između kulta i stvarnog autoriteta. Mada sa drugih pozicija, upadaju u istu grešku kao i oni koji se u Tita bezpogovorno zaklinju i uzdižu ga u sveca, tražeći u njemu uporište za sopstvenu dogmu a ne čoveka čija je veličina upravo u tome što je, nasuprot dogmama, čvrsto stajao na zemlji, prilagođavao se zahtevima vremena, društvenog okruženja i u međuvremenu nastajalih promena.

A ŠTA BI "KRITIČARI" URADILI NA TITOVOM MESTU?

Neki današnji "kritičari" iz političkog vrha koriste Tita da, i tri decenije posle njegove smrti, opravdavaju sopstvenu nemoć, promašaje, nedostatak vizije. Krajnje je hipotetičko pitanje šta bi, danas i u sadašnjim okolnostima, na njihovom mestu uradio Tito. Uputnije je, međutim, razmišljati o tome šta bi oni, na Titovom mestu, učinili i za šta bi se opredelili 1941, 1945, 1948. i drugim ključnim trenucima...

kojoj je povampireni fašizam prečio da je odvuče na pozicije ekstremne, antievropske desnice, da se i sama deklariše kao proevropska i antifašistička snaga i tako se situira na pozicije umerenog desnog centra, kao i sve druge najvažnije partije desnog centra u Evropi. Na taj način, partije profašističke desnice svedene su na sasvim marginalne pozicije, što najbolje pokazuje primer Hrvatske stranke prava koja stalno tvori negde oko izbornog cenzusa.

O TITU - NIŠTA NE TREBA KRITI

Duboko neslaganje sa neskrivenom mržnjom prema Titu i krajnje nekritičkim korišćenjem iz istorijskog konteksta istrgnutih detalja - ne podrazumeva zahtev da se o Titu bilo šta krije, gurne pod tepih. Sam je Tito, kada su svojevremeno priređivana njegova sabrana dela, konstatovao da je u onome "što smo uradili i kako smo uradili", bilo i "jednostranosti u našim saznanjima i ocenama, pa i zabluda", ali da "nemam pravo da u svjedočanstvima, išta mijenjam - da bi danas neke stvari, možda, drukčije izgledale... Neka historija i buduće generacije sude o nama onakvima kakvi smo bili i kako smo se razvijali i u kakvom smo se pravcu kretali..."

Reč je upravo o tome da se i o Titu kaže sve, baš sve, ali onako kako jeste. Bez oduzimanja, i bez dodavanja.

Ništa od svega ovoga nije se dogodilo u Srbiji. Olujni nalet srpskog nacionalizma i njegovog vojnog krila četničkog pokreta jednostavno je zbrisao sa političke scene sve ono što je moglo da liči na levicu i antifašizam. Između političkih stranaka nastalo je utrivanje u nacionalizmu, u vređanju drugih naroda, u formiranju paravojnih formacija i u kuknjavi kako ceo svet ne razume pravedne težnje srpskog naroda. Posledica toga jeste da se politička scena Srbije, a ista je situacija i u onoj uvredljivoj tvorevini koja se naziva Republika Srpska, kreće od partija centra, kakva je LDP, a delom i G17, pa preko koalicije desnog centra koju čine DS (za koju Živan Berisavljević kaže da je

nacionalistička partija desnog centra) i SPS i grupacije krajnje desnice oko Koštunice, Nikolića i Ilića, do profašističke Srpske radikalne stranke koja je do nedavno bila najjača politička stranka u Srbiji.

U ovakvoj konstelaciji snaga, gde su najvažnija društvena pitanja traganje za grobom Draže Mihajlovića, donošenje zakona o rehabilitaciji kojim će se pravno poništiti zločini četnika, ili donošenje zakona o izjednačavanju fašizma i antifašizma, sasvim je normalan krajnje negativan odnos prema Titu i njegovom delu. Zapravo, taj odnos pokazatelj je stanja u društvu, pokazatelj celokupne one patologije kojom je danas zahvaćeno srpsko društvo i zbog koje ono ne može da ima normalan odnos ni prema prošlosti ni prema budućnosti, a posebno ne sa svojim susedima. Bitna pretpostavka zrelosti jednog društva jeste njegova sposobnost razlikovanja istine i laži, sposobnost suočavanja sa istinom. Po tom kriteriju srpsko društvo je i dalje nezrelo društvo, što se najbolje videlo prilikom usvajanja deklaracije o Srebrenici. Doduše, između izvršenja zločina i njegove zakasnele, iznuđene i neiskrene osude ipak ima neke razlike, ali onoga trenutka kada Skupština Srbije bude usvojila drugu deklaraciju, kojom će poginule pripadnike i sledbenike mladićevaca, martićevaca, šešeljevaca, arkanovaca, škorpiona i drugih zločinačkih organizacija izjednačiti sa njihovim žrtvama, ta razlika će biti izbrisana i Srbija će se ponovo vratiti u 1995. godinu.

Dakle, de te fabula nara. Knjiga našeg prijatelja Marka Vrhuneca knjiga je o Titu i titoizmu, ali za nas u Srbiji ona je knjiga o nama. Iskrivljena predstava o Titu i njegovom dobu sastavni je deo ukupne anomalije srpskog društva po kojoj se ono razlikuje od svog okruženja i svih zemalja Evrope.

Notorno je, i u individualnoj i u kolektivnoj psihologiji, da suočavanje sa istinom ima snažno terapeutsko dejstvo. Ova knjiga priča istinu o Titu, naravno u jednom limitiranom vremenskom periodu, i kao takva spada u red izuzetnih historiografskih svjedočanstava. Ona nije takva samo zbog toga što je autor bio šef Titovog kabineta preko

koga je prelazilo svo ono što je išlo ka Titu i od Tita ka drugima. Bilo je i drugih u toj poziciji pa jednostavno nisu imali moralne i intelektualne kapacitete da ostave valjano svjedočanstvo. Ali, ovaj autor ličnost je izuzetnog moralnog i intelektualnog integriteta, bogatog iskustva i široke erudicije, ličnost sa velikim ugledom u međunarodnoj zajednici čija se reč i danas veoma ceni i sluša. A poseban kvalitet ove knjige predstavlja činjenica da u njoj nema onog, u srpskom javnom govoru omiljenog metoda, da se stvara konfuzija između činjenica i mišljenja, da se sopstveno mišljenje prikazuje kao činjenica, a činjenice kao nečije mišljenje. Kad iznosi svoje mišljenje, autor to jasno kaže, pa je čitalac slobodan da se sa tim mišljenjem složi ili ne složi. A kada navodi činjenice, onda su to samo one o kojima može da svedoči, o kojima ima sasvim pouzdano lično saznanje.

Zbog svega rečenog ova knjiga bi se mogla nazvati "Istina o Titu", a kako u Srbiji postoji vapijuća potreba za istinom, ovom knjigom joj se nudi nešto čime može da udovolji toj potrebi.

ČLANARINA ZA 2011. GODINU - 1500 DINARA

Godišnja članarina i za 2011. godinu iznosi 1.500 dinara, a za učenike i studente - 100 dinara. Iznos je povećan posle više godina zbog izuzetno nepovoljnog materijalnog položaja Saveza antifašista. Značajno je da članovi redovno plate članarinu, čime potvrđuju pripadnost Savezu i doprinose njegovoj egzistenciji. Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno simboličnom uplatom mogu da potvrde status člana.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Saveza, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka A.D. Novi Sad, -
Filijala Beograd

Naziv: Savez antifašista Srbije, Beograd

Članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Sve članove koji mogu da pomognu u uspostavljanju veze sa potencijalnim sponzorima aktivnosti Saveza antifašista Srbije ili imaju druge mogućnosti za materijalnu podršku, Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon Saveza svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

ŠTA JE SVE ZA SRBE I SRBIJU UČINIO "SRBOMRZAC"?

Ugledni privredni novinar Dimitrije Boarov konstatovao je da neborivi ekonomski pokazatelji svedoče da u sedmosekularnoj srpskoj istoriji, a ni u istoriji ostalih jugoslovenskih naroda, nema razdoblja većeg i dužeg prosperiteta od Titovog doba: "Tito je za Srbe i Srbiju učinio više nego svi Nemanjići, Obrenovići i Karađorđevići zajedno...Četiri decenije skoro neprekidno beležena je stopa prosečnog godišnjeg rasta društvenog proizvoda od 6,8 odsto... Kad je Tito došao na vlast, 1944. godine, zatekao je 75 odsto stanovništva na selu, a kada je sklopio oči...skoro 75 odsto već je sedelo po gradovima..." napisao je, između ostalog Boarov.

TRIDESETA GODIŠNJICA TITOVE SMRTI

SVE ČEŠĆE SE POMINJE
JUGOSLOVENSKO ISKUSTVO

Povodom 30. godišnjice Titove smrti, "Helsinška povelja" je, sa Jakčevim portretom Tita na naslovnoj strani, četvrtinu martovsko-aprilskog dvobroja, posvetila nekadašnjem jugoslovenskom predsedniku. U uvodnom tekstu Sonja Biserko, pored ostalog, napisala je:

- Josip Broz Tito danas može da posluži kao model političara i državnika koji je jednu relativno malu zemlju uzdigao na svetsku pozornicu i pribavio joj takav status koji još uvek ima rezonancu u svim krajevima sveta. Malo je verovatno da će iko više na Balkanu ponoviti takav podvig i takvo umeće. Uspeo je da Jugoslaviju svrsta među veoma mali broj država koje su imale autentični antifašistički pokret, a potom joj namenio ulogu zemlje koja je uspela da se suprotstavi Staljinovim aspiracijama. Tito je bio prvi disident, odnosno prvi otpadnik od socijalističkog bloka...

- Druga Jugoslavija našla je optimum za jugoslovenske narode za kojim se tragalo tokom celog XX veka...

- Ceo svet sada je u potrazi za novom paradigmom, a u opticaju su svi koncepti, uključujući i Marksov. Svako vreme traži preispitivanje onoga što je bilo. Zato bi bilo uputno vratiti se na jugoslovensko iskustvo koje se, u nedostatku perspektive, sve češće pominje. Ne zato da bi se "ponovila" Jugoslavija (jer to nije moguće), već da bi se napravio uvid u to iskustvo koje, očigledno, ima svoje istorijsko utemeljenje i može poslužiti kao orijentir...

- U Srbiji je, svakako, najveće osporavanje Titovog nasleđa jer je upravo ona rušila Titovu ili, kako kažu, Brozovu Jugoslaviju. Njegova pozicija sada je na vlasti. Ona se nije dokazala kao demokratska opozicija, jer se pokazala antikomunističkom, nacionalističkom i retrogradnom. Nije nadahnula nove demokratske vrednosti niti je negovala toleranciju i koegzistenciju. Dobrica Ćosić i njegov krug, koji simbolizuje dominirajuću političku ideologiju Srbije kroz čitav XX vek, ratovima čiji je inspirator, samo se ogolila i pokazala svoje pravo lice. Svi su oni bili deo Titovog režima i njemu odani sve dok Jugoslavija nije krenula putem decentralizacije i tržišne privrede. Upravo oni su zaustavili prvu privrednu reformu 1965. godine, čime su se kasnije neki, poput Mihajla Markovića, i hvalili. Nije slučajno da su se oni našli u glavnim odborima stranaka koje su bile nosioci njihovog nacionalnog programa...

- Pretenzije Srbije na rekompoziciju Balkana još nisu iščezle i glavni su razlog regresije Balkana. I danas je isti taj krug glavna prepreka evropeizacije Srbije, najpre Đinđićevoj vladi, a sada Tadićevoj...

DESET GODINA OD UBISTVA
IVANA STAMBOLIĆA

Krajem avgusta navršilo se deset godina od otmice i ubistva Ivana Stambolića, nekadašnjeg predsednika Predsedništva Socijalističke Republike Srbije i jednog od osnivača Društva za istinu o antifašističkoj Narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945 - današnjeg Saveza sntifašista Srbije.

Tim povodom prijatelji i saradnici Ivana Stambolića okupili su se na beogradskom Topčiderskom groblju, odali mu poštu i položili cveće na njegov grob. Među njima bilo je i više članova Saveza antifašista Srbije.

HERTA HAS (1914-2000)

DO KRAJA - ODANA TITU

Početak marta, u Beogradu je umrla i ispraćena u krugu najbližih Titova životna saputnica Herta Has, majka Aleksandra - Miše Broza, sadašnjeg hrvatskog ambasadora u Indoneziji.

Rođena u Mariboru, Herta Has je revolucionarnom pokretu pristupila kao student Visoke ekonomske škole u Zagrebu i 1934. postala član SKOJ-a.

Istaknuta je ilegalka koja priprema pasoše za dobrovoljce koji

odlaze u Španiju da se bore na republikanskoj strani protiv Frankovih fašista.

Sa Titom se sreće u Parizu. Neposredno pred rat, kao ilegalci žive zajedno u Zagrebu. Razdvajaju ih ratne okolnosti. Po Titovom odlasku iz Zagreba, Herta 1941. rađa sina Mišu, a 1943. hapse je ustaše. U ustaškom zatvoru pokušala je da izvrši samoubistvo a kasnije je razmenjena i dospela u partizane.

Gotovo do pred kraj života, nikome pa ni najbližima, nije rekla da je posle rata odbila Titov poziv da mu se vrati. Radila je u Saveznom izvršnom veću i u kasnijem braku rodila dve ćerke koje žive u Beogradu.

MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
TITO - VIĐENJA I
TUMAČENJA

Posle mnogih olako izrečenih kvalifikacija i godina u kojima je, bez analitičkih istraživanja, Tito prenebre-gavan, pokazalo se da se o njemu ne može govoriti preko jednostranih stereotipa i "izravnavanjem računa". Nadamo se da otvaramo ozbiljan stručni dijalog...

Te reči čule su se na otvaranju Međunarodnog naučnog skupa "Tito - viđenja i tumačenja" koji je, u Muzeju istorije Jugoslavije i Arhivu Jugoslavije, održan od 7. do 9. maja, dakle između dve jubilarne godišnjice - tridesete od Titove smrti i 65. od pobeđe nad fašizmom u Drugom svetskom ratu. Skup su organizovali Institut za noviju istoriju Srbije, Arhiv Jugoslavije i Sudost-institut iz nemačkog grada Regensburga uz učešće naučnika iz 16 evropskih zemalja i SAD među kojima su, pored ostalih, bili predstavnici Instituta za noviju istoriju Srbije (17), beogradskog Instituta za savremenu istoriju (8), Filozofskog fakulteta Beograd (8), naučnih ustanova iz Moskve (4), Ljubljane (6), Zagreba (4), po jedan iz Regensburga, Njujorka, Ciriha, Bazela, Londona, Pariza, Erfurta, Pule, Rijeke, Podgorice, Kopra, Novog Sada; po dva iz Berlina, Praga, Skopja, Sofije, Sarajeva, kao i beogradskih instituta za strateška istraživanja (2), za kriminološka istraživanja (1), Arhitektonskog i Fakulteta političkih nauka Beograd po jedan, Arhiva Srbije (1).

U okviru skupa, organizovana su četiri panela:

- Josip Broz Tito u javnom prostoru
- Jugoslovenska spoljna politika i Josip Broz Tito - napuštanje margine; percepcija Jugoslavije u hladnoratovskom svetu i Josip Broz Tito; jugoslovenska bilateralna politika
- Tito, Jugoslavija i Jugosloveni - unutrašnjopolitički i kulturni kontekst; zajednice i identiteti; saradnici/protivnici
- Kultura sećanja - istorijska reprezentacija i retorika; (de)konstrukcija herojskog narativa; označitelji i označeni; predstave svakodnevice
- Uvodničari su bili Bojana Pejić, Ljubodrag Dimić, Latinka Perović i Todor Kuljić, a moderatori: Olga Manojlović Pintar, Rinna Kullaa, Tvrtko Jakovina, Nataša Mišković, Drago Roksandić, Milan Terzić, Božo Repe, Ulf Brunnbauer, Mitja Velikonja, Vjekoslav Perica, Vera Katz i Ivan Laković, a podneto je više od 70 naučnih saopštenja posle kojih se vodila diskusija.
- Kada se pojavi zbornik u kome će skup biti predstavljen u celosti, "Glas istine" će objaviti izvode iz pojedinih saopštenja.

SVEČANOST U SKUPŠTINI VOJVODINE POVODOM 65. GODIŠNJICE POBEDE

BITI SLOBODAN I SLOBODNO MISLITI - SUŠTINA ANTIFAŠIZMA

Pod pokroviteljstvom predsednika Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine Šandora Egerešija u Novom Sadu 9. maja održana je svečana akademija povodom 65. godišnjice oslobođenja u Drugom svetskom ratu. Glavni govornik tom prilikom bio je istaknuti sremski partizan, general u penziji i član Izvršnog odbora Saveza antifašista Srbije Živan Žika Stojić.

Pozdravljajući skup, među čijim je učesnicima bilo, sa predsednikom Radovanom Pantovićem na čelu, i više članova Saveza antifašista Srbije iz organizacija u Vojvodini i Beogradu, predsednik Skupštine Vojvodine Šandor Egerešij rekao je između ostalog:

- Dan pobeđe nad fašizmom datum je međaš i sećanje na istorijski trenutak koji predstavlja pobeđu univerzalnih vrednosti -

prosvetiteljstva, humanizma i dostojanstva čoveka. Slaveći 9. maj kao Dan Evrope, ujedinjena Evropa slavi najveći mirovni projekat.

- Moja generacija u školi je učila o Narodnooslobodilačkoj borbi. U poslednjih dvadesetak godina svedoci smo pokušaja da se ustanove nove kulture sećanja i revizije istorijskog pamćenja. Svedoci smo pokušaja da se diskredituje antifašizam kao univerzalna vrednost koja negira nacionalizam, rasizam, prevođenje kulturnih razlika u biološke i na koncu u banalnost zločina.

- Svedoci smo, nažalost, nemilih dešavanja u kojima netrpeljivost, netolerancija, isključivost i propagiranje nasilja postaju legitimne političke metode za postizanje vrlo opskurnih ciljeva. Posebno zabrinjava činjenica da se pojave nasilja, rasizma i zago-

varanje etničke netrpeljivosti pokušavaju prikazati kao incidentne, inkriminisu kao prekršaj, narušavanje javnog reda i mira, a ne kao zločin mržnje i retko kao krivično delo.

- Vrednosni model koji podstiče nasilje znači poništavanje humanističkih načela antifašizma. Ukoliko se nasilje normalizuje, relativizuje i prikazuje kao jedan od mogućih političkih stavova, onda je pogaženo prvo i temeljno načelo antifašizma.

- Naša je dužnost i naše je pravo da se suprotstavimo svim politikama koje ugrožavaju slobodu i mir. Naša je dužnost da se suprotstavimo moralnoj, emotivnoj, političkoj ravnodušnosti prema nasilju i zločinu. Naša je dužnost da se "usudimo biti slobodni". Jer usuditi se biti slobodan i usuditi se misliti - jeste suština antifašizma.

SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU

PUNOLETSTVO HRTKOVAČKOG SINDROMA

Za proterivanje nesrpskog stanovništva iz Vojvodine niko nije odgovarao! Država bi morala da osudi proterivanje i izvini se vojvodjanskim Hrvatima.

Šestog maja navršilo se osamnaest godina od dana kada je na zboru građana u Hrtkovicima, a u prisustvu samozvanog vojvode dr Vojislava Šešelja, predsednika Srpske radikalne stranke, "ozvaničeno" proterivanje građana nesrpske nacionalnosti iz višenacionalne Vojvodine. Pročitana je spisak 17 "nepodobnih" građana hrvatske nacionalnosti koji su, pod pretnjama pojedinih izbeglica, ubrzo morali da se isele, a 20 porodica hrvatske nacionalnosti nasilno je izbačeno iz svojih domova.

Vojvođanski klub (organizacija civilnog društva građanki i građana Vojvodine) očekuje da se više nikad ne ponovi da ljudi samo zato što su druge nacije i vere budu primorani da se sele iz mesta koje su im još precizno odabrali za zavičaj. Nacionalističko zlo i isključivost za vreme režima koji je bio na vlasti do 2000. godine, naneli su nam mnoge nevolje. Na ovim prostorima, u "zemlji koja nije bila u ratu", pucalo se, pretilo, ratovalo, ubijalo... Nasilno je promenjena struktura stanovništva. Mnoga vojvođanska mesta više nisu ista u odnosu na vreme pre ustoličenja Slobodana Miloševića na vlasti u Srbiji. Nema više starih komšija. Mnogima je jedini greh bio što nisu "Srbi" i "pravoslavci" i što su imali lepe kuće i stanove. Na njihovim mestima i u njihovim kućama su sad neki drugi ljudi, koji su takođe morali da "sklone" glave iz svog zavičaja iz sličnih nacionalističkih poriva. Ta mesta u Sremu odavno već nisu sa većinskim hrvatskim stanovništvom. Vojvođanski Hrvati bili su neudžna žrtva besmislene agresije i rata.

Podsećanje na ovaj šesti maj u Hrtkovicima, a svako mesto "ima neki svoj dan", podsećanje je na odgovornost prethodnog režima. Potpirivana je nacionalna netrpeljivost i mržnja i vladalo je pravo ludilo. Ljudi u čijem je prisustvu to rađeno, nagrađivani su mestom potpredsednika Vlade i drugim visokim funkcijama. "Pravna" država Srbija nije štitila svoje građanke i građane (pripadnike druge nacije i vere), nemo su posmatrane nevolje ljudi

koji su pod pritiskom i pretnjama bežali glavom bez obzira. Ali, nije bilo samo nemih posmatrača; bilo je i onih koji su digli svoj glas protiv zla. Nažalost, bili su usamljeni. bez zaštite države!

Osamnaest godina nakon svi tih događanja moramo se upitati kakav je bio učinak onih koji su vladali našim sudbinama. Na svu sreću, sve je završeno, ali ostaju traume, izgubljeni rođaci, prijatelji i komšije. Ostaje i opomena da se to nikome više nikada ne ponovi. Na osamnaestu godišnjicu "hrtkovačkog sindroma", deset godina posle dolaska demokratskih vlasti, dosta toga se promenilo, ali inspiratori zla i njihovi izvršioци, kao ni organizatori "humanog" preseljenja naroda - nisu kažnjeni. U Srbiji se pred domaćim pravosuđem ne vodi ni jedan proces protiv onih koji su proterivali ljude samo zato što su druge vere i nacije. Podsećamo da akt proterivanja zbog druge vere i nacije nikad ne zastareva. Punoletstvo ove tragedije prilika je da se upitamo da li smo nakon osamnaest godina zreliji i odgovorniji kao društvo. Zašto se država Srbija nikada nije izviniła svojim bivšim državljanima koji su, spasavajući život, pobjegli iz nje, kao i onim vojvođanskim Hrvatima koji su ostali ovde, a nikad neće zaboraviti muke i patnje koje su pretrpeli zbog nacionalističkog ludila. Izvinjenje za ove sramne događaje od strane države nikad nije došlo!

Vojvođanski klub insistira da se pred istražnim i pravosudnim organima Srbije konačno pokrene postupak protiv odgovornih za nasilno proterivanje ljudi po nacionalnoj i verskoj osnovi. Ne možemo biti zadovoljni činjenicom da se postupak vodi samo protiv jednog čoveka pred Haškim tribunalom, a u Srbiji se postupci ne vode, kao da se ništa nije dešavalo. Srbija se sprema za pridruživanje evropskom društvu i mora da se suoči sa svim aspektima svoje ružne prošlosti. Zato je neophodno da republički parlament deklaracijom osudi proterivanje nesrpskog stanovništva iz Vojvodine i izvini se svim građankama i građanima koji su pretrpeli torturu pre osamnaest godina. To Evropa za sada ne traži od nas, ali to treba učiniti zbog nas samih. I - čuvajmo svoje komšije! Inspiratori i izvršioци zla moraju snositi odgovornost!

Đorđe SUBOTIĆ

ŽIVAN ŽIKA STOJŠIĆ

VOJVODINA JE UVEK ZNALA ŠTA JE FAŠIZAM

▼ **D**ugo smo verovali da smo 1945. konačno p o b e d i l i fašizam. Uverili smo se, međutim, da on može da se povampirini i da jednom već dobijene bitke moramo ponovo da vodimo i dobijamo - istakao je sremski partizan general JNA u penziji Živan Žika Stojšić, glavni govornik na novosadskoj akademiji povodom 65. godišnjice pobe u Drugom svetskom ratu.

U nastavku je, pored ostalog, rekao:

Revizija istorije narodnooslobodilačke borbe i obezvređivanje antifašizma pokušaj je da se promeni raspored snaga na političkoj sceni i spreči prihvatanje evropskih vrednosti. Obuzeti nacionalizmom, devedesetih godina to nisu mogli da shvate ni neki naši partizanski saborci ne uviđajući pravu suštinu Miloševićeve politike kojoj je smetalo bratstvo i jedinstvo kovano u najtežim ratnim okolnostima, u borbi protiv staljinističkog hegemonizma i u obnovi razorene zemlje.

Za prave antifašiste aktuelna je zato poruka: borba protiv relativiziranja fašizma i jasnije ukazivanje na fašističku suštinu domaćeg kvislinštva - doprinos je borbi za suzbijanje i sprečavanje desnog ekstremizma. S obzirom da je na tekovinama antiifašističke borbe i pobe u II svetskom ratu sazdana današnja Evropa, to je i doprinos uključivanju Srbije u evropsku zajednicu naroda i država.

Ukazujući na iskustva Vojvodine i na njen veliki ideo u ugledu nekadašnje Jugoslavija, Stojšić je pomenuo:

U Vojvodini se od prvog dana znalo šta je fašizam. Znali su to oni koji su, na poziv Komunističke partije, svesno odlučili da se protiv njega bore s puškom u ruci. Znale su žene poput Mare Gmizić iz Dobrinaca koja, žrtvujući sebe i tek rođeno dete, nije odala partizansku bazu. Znala su i deca poput Branka Kričke iz Prhova koji nije ni pisnuo o onome što je znao iako su ga fašisti držali za noge u ambisu ispod crkvenog tornja.

Širom Vojvodine u borbi protiv fašizma ispoljio se jedinstven opštenarodni otpor kojim su demantovana tumačenja da se partizanski pokret vezuje za planine i vrleti. U Vojvodini je svakako bilo teže jer velikih planina nema; ispresecana je velikim i malim rekama i razgranatom mrežom saobraćajnica. Tome treba dodati i utvrđene i dobro čuvane granice budući da je bila podeljena na tri okupacione zone. A zbog toga što su vojvođanska prirodna bogatstva i infrastruktura bili od izuzetnog značaja za vođenje rata, Hitler je posebno insistirao da se tu skrši svaki otpor koji dovodi u pitanje njihovu eksploataciju od strane okupatora. No, i kad

je pregazio čitavu Evropu i bio pred Moskvom, nije imao mira u ravnom Banatu, gorela su žita u Sremu i Bačkoj da bi bilo manje hleba za nacističke osvajače. A to je bila samo naznaka onoga što će uslediti.

Stojšić je takođe podsetio na mnoge istinite legende ispisane u toku narodnooslobodilačke borbe u Vojvodini. Starijima su dobro poznate a poslednjih decenija mnogo toga se čini da se saznanje o njima uskrati mladima iako je to i njihova dragocena istorijska baština. Utoliko pre što su te istinite legende ispisivali prvenstveno njihovi vršnjaci koji su u partizanski narodnooslobodilački pokret uložili ne samo odlučnost i hrabrost, nego i inventivnost i samoinicijativu neophodnu u uslovima kada je iz Vojvodine bilo teško uspostaviti i održavati vezu sa Glavnim partizanskim štabom i vrhovnim komandantom.

Vojvođanski skojevci preuzeli su inicijativu i odgovornost za oslobađanje komunista iz zatvora u Sremskoj Mitrovici čime su, pored ogromnog moralno-političkog efekta ovog poduhvata, dali u širem smislu i snažan kadrovski doprinos narodnooslobodilačkom pokretu. Već i tom akcijom, na samom početku stavljen je do znanja da su vojvođanski partizani, i kad su odsečeni od centralnog rukovodstva, organski deo jedinstvenog jugoslovenskog narodnooslobodilačkog pokreta, što će se potvrđivati tokom čitavog rata.

U tom kontekstu, Stojšić je pomenuo:

- Narodnooslobodilačkoj vojsci, pored mnogobrojnih partizanskih odreda, Vojvodina je dala 18 svojih brigada, četiri divizije i 12. vojvođanski korpus. Mnogi Vojvođani borili su se u drugim jedinicama, posebno u 6. istočnobosanskoj i Majevičkoj brigadi pa su u njihovom sastavu učestvovali i u bici na Sutjesci. Vojvođana je bilo i u stroju kada je u Rudom formirana 1. proleterska brigada.

- Granitno jedinstvo i odlučnost naroda u antifašističkoj borbi potvrđuje i činjenica da u Vojvodini nije bilo četnika niti je mogla da se uspostavi njihova organizacija uprkos pokušajima Draže Mihailovića da se to učini.

- Prelazak vojvođanskih partizana u Bosnu od višestrukog je opštejugoslovenskog vojnog i političkog značaja. Vojvođanske jedinice učešćem u bitkama i operacijama izvan Vojvodine potvrđivale su jedinstvo narodnooslobodilačkog pokreta. U oslobađanju Beograda, na primer, u sastavu 12. korpusa učestvovalo je šest vojvođanskih brigada, a među onim jedinicama koje su okončale rat na jugoslovensko-austrijskoj granici bila je 51. vojvođanska divizija.

- Poput neprijateljskih ofanziva u drugim delovima zemlje, i u Vojvodini je bila "velika ofanziva" sa odnosom snaga - jedan partizan

na 40 neprijatelja. Fruška gora se ni tada nije predala a žrtve i stradanja podstakli su još žešći narodni otpor.

- Jedinstven je poduhvat i "veliki transport" u proleće 1943. kada je tek formirana 3. vojvođanska brigada preko celog Srema, preko pruga, drumova i reka, između neprijateljskih garnizona i uporišta, uspešno do Bosne sproveda oko sto kola hrane i 1.100 nenaoružanih dobrovoljaca.

- Pri kraju rata, među komandantima četiri narodnooslobodilačke armije dvojica su - Kosta Nađ i Petar Drapšin - Vojvođani.

- Pregovori o razmeni nemačkih vojnika koje su zarobili sremski partizani i sama razmena obavljena između Rume i Stejanovaca 2. septembra 1943. izuzetan je događaj sa stanovišta međunarodnog ratnog prava. Ponudom pregovora i razmenom Nemci su partizane faktički priznali kao regularnu zaraćenu snagu.

Naglašavajući da je na prostoru bitnom za okončanje rata u Evropi bila je i Vojvodina, Stojšić je pomenuo Titove instrukcije Kosti Nađu u vreme kada veliki nastoje da kroje granice u skladu sa svojim interesima i interesnim sferama: "Važno je da teritorij s našim življem oslobode naše jedinice, ili tvoja armija ili snage Glavnog štaba Slovenije. Ono što mi uzmemo, teško će nam oteći, kao što će teško dati ono što njihova vojska zaposjedne." Uz to, Tito izgovara i ono svoje čuveno: "Tuđe nećemo ali ni svoje ne damo!"

U završnim operacijama Vojvodina i Vojvođani bitno učestvuju. Posle teških borbi i uspostavljanja mostobrana na Dunavu kod Batine, to jest do kraja 1944, sem dela zapadnog Srema, Vojvodina je bila oslobođena, ali su njeni ratnici nastavili borbe. Na njoj je jugozapadnoj granici Sremski front koji će, na domaku konačne pobe i slobode, odneti na hiljade života. I kad je 1. armija tu učinila odlučujući proboj, na severozapadu su vojvođanske divizije prešle Dravu, krenule u žestoku ofanzivu i preko Podravine stigle na jugoslovensko-austrijsku granicu gde je, kod Dravograda, predajom više desetina hiljada nemačkih vojnika, ustaša, domobrana i četnika, 15. maja 1945. rat završen upravo na sektoru 51. vojvođanske divizije.

Oslobođenje Vojvodina je dočekala sa već razgranatim sistemom narodnooslobodilačkih odbora. Pokrajinski narodnooslobodilački odbor počeo je da radi još sredinom oktobra 1943. Drugim rečima, već tada je bio predodređen status Vojvodine u državi koja će se temeljiti na odlukama AVNOJ-a. Taj status joj nije ni poklonjen, ni dodeljen. On je izrastao iz zajedništva vojvođanskih naroda, njihovih zajedničkih stremjenja i opredeljenja. "Kujte to jedinstvo u zajedničkoj borbi bez obzira na narodnost! Borite se protiv šovinizma, mržnje prema drugim narodima, složite svoje narode da biste ih kao jedinstvenu celinu mogli voditi u borbu pro-

ativ okupatora i ugnjetača. Samo će tako narodi Vojvodine moći sami ali zajednički da odlučuju o tome hoće li i sa kojim drugim narodima da žive u bratskoj zajednici" - poručio je početkom juna 1941, pozivajući na ustanak, Pokrajinski komitet Komunističke partije Vojvodine.

Vojvođani su se odazvali i prihvatili te principe. Bratstvo i jedinstvo ovde nikada nije shvatano kao parola već kao skladna organizacija zajedničkog života. Kada su devedesetih godina sada već prošlog veka akteri takozvane "antibirokratske revolucije", udruženi sa nacionalistima, udarili na bratstvo i jedinstvo tvrdeći da se ne može živeti zajedno, bio je to udar ne samo na Vojvodinu kao pokrajinu već i na samo biće višenacionalne zajednice koja je ne samo dokazivala već i dokazala da se može živeti zajedno gradeći, iz mnoštva različitosti, zadržujući mozaik skladnosti i racionalnosti. Takva Vojvodinu, kao obrazac zajedništva, koja tuđe neće ali ne želi ni tutorstvo, traži adekvatan prostor da iskaže svoje odavno usvojene evropske vrednosti. A to može da smeta samo onim politikama i političarima koji svoje uporište vide u teorijama zavera, sukobima i podsticanju razdora - zaključio je Stojišić i na kraju govorio u ulozu i značaju Josipa Broza Tita, vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke borbe jugoslovenskih naroda i višedecenijskog predsednika SFRJ: "Neka se o Titu kaže sve, baš sve, ali onako kako jeste. A ako se objektivno računa, ishod će u svakom slučaju biti više nego pozitivan..."

KAO DA POBEDNIKA NIJE NI BILO

Dan pobeđe nad fašizmom u Drugom svetskom ratu, 65 godina kasnije u Srbiji obeležen je načelno, tek reda radi, jer bi bilo nezgodno da se prećuti pošto je Dan pobeđe - 9. maj istovremeno i Dan Evrope.

Uopšteno se pričalo o nacifašizmu, pominjane srpske žrtve, ne i srpski pobednici koji su pobeđu izvojevali zajedno sa pripadnicima ostalih jugoslovenskih naroda i saveznicima.

Predsednik Republike Srbije Boris Tadić bio je, kao posmatrač, na svečanoj paradi u Moskvi, a tamo nije bilo pripadnika ni jedne vojske nekadašnjih jugoslovenskih republika, sada nezavisnih država. Bar kada je o Srbiji reč, odgovor se mora tražiti u tome kako se ovde obeležavaju značajni antifašistički datumi, uključujući i ovogodišnji jubilej; kakav je odnos prema antifašističkim pobednicima.

Upravo o tome, bez uvijanja, reč svoju rekla je Borka Pavićević koja je, pored ostalog, napisala:

- Već dvadeset godina, od kada su nacionalizmi otpočeli da se namiruju ratom protiv Jugoslavije, bilo je zaboravljeno da su Jugoslaviju, i Srbe i Hrvate, i Slovence i Makedonce, i Bošnjake oslobodili partizani, a Beograd i Zemun i pre toga Kladovo, i Zaječar i Niš oslobodili Crvena armija i partizani, od nacizma. Da nas nije posetio Dmitrij Medvedov, ko zna kada bismo se toga setili, a i kada smo se setili, napravili smo kolaž od fotografija uz Prvog svetskog rata i snimaka od 20. oktobra 1944 - snimaka oslobođenja Beograda. Nijedna reč, nijedna pesma, ništa nije rečeno ni o partizanima, ni o Crvenoj armiji na šezdeset i pet godina od oslobođenja Beograda u Drugom svetskom ratu, oslobođenja od nacizma.

- Na šezdeset i pet godina pobeđe nad fašizmom u Evropi, na Dan Evrope, iz Moskve smo obavešteni da nema dovoljno mesta na Crvenom trgu da bi i vojske odavde bile na Crvenom trgu, na svečanoj paradi. Moskvi nije bilo teško to da kaže kada više nema mesta za ulice oslobodilaca Beograda - Tolbuhina, Birjuzova, Žukova, a bilo je i mesta i ulica. Kao što bi moralo biti mesta i za Dapčevića, Popovića... i za Šestu ličku... rat protiv Jugoslavije devedesetih bio je i rat protiv antififašizma četrdesetih.

- Ko briše ulice istorijskih datuma i imena oslobodilaca, taj dođe u situaciju da ga ni saveznici ne poštuju. Ko ima primedbu na antififašističku borbu svojih predaka, nema poštovanje svojih savremenika... Nema toga ko može razumeti "primedbe", učaurene u ideološku pizmu, na antififašističke pretke. To je i nerazumevanje da i samo naše današnje postojanje može da se zahvali samo svim saveznicima zajedno, i Britancima, i Sovjetima i Amerikancima i jugoslovenskim partizanima i Norveškom otporu i Francuskom otporu, otporu u Češkoj i otporu u Grčkoj i otporu u Varšavskom getu i otporu u Lenjingradu, i otporu u Varšavi...

U međuvremenu, imena ruskih komandanata koji su oslobađali Beograd dobile su, doduše, ulice po periferiji a ne one u centru koje su ih prethodno nosile. Udruženje španskih boraca 1936-1939. od nadležne gradske komisije obavešteno je da su predlozi da u Beogradu dobiju imena proslavljeni partizanski komandanti i španski borci Koča Popović i Peko Dapčević u principu prihvatljivi i stavljeni na listu čekanja...

Ne bi se moglo reći da je reč o bitnoj promeni odnosa. Pre je u pitanju iznuđeno koprcanje onih koji su se našli u čorsokaku besmisla i kojima njihovo ideološko jednoumlje sve više i sve češće dolazi na naplatu sa zateznim kamatama.

RAZMIŠLJANJA NAD MOSKOVSKOM PARADOM ISTORIJA ZA PLAKANJE

"Ni med cvetjem ni pravice" (M.K)

Šezdeset peta godišnjica pobeđe antihitlerovske koalicije 1941-1945, koja je proslavljena glamuroznom paradom 9. maja u Moskvi, dpbar je povod i prilika da se jednim panoramskim i upečatljivim oslikavanjem prikaže grandioznost podviga svih snaga koje su učestvovala u tom za novu istoriju najznačajnijem trenutku sloma najmračnijih sila - fašizma i nacional-socijalizma.

Kao i sve pobedničke trijumfalne manifestacije, i ova je odrazila svu veličinu i epsku naraciju ispolinskih podviga i ogromnih ljudskih žrtava.

Bio je to i momenat kada se, u tom slavljeničkom tonu, mogla pouzdano da podvuče crta ispod jednog vremena kao sumarni, definitivni i neopozivi zaključak jednog izuzetnog istorijskog faki-titeta.

Međutim, kao što često biva, a ovde se to nije smelo dogoditi, preko nekih stvari se prešlo i reklo bi se da su tako pale u zaborav.

Neosporna je činjenica da je jugoslovensko partizanstvo izraslo u respektabilnu silu antihitlerovske i antififašističke koalicije u Drugom svetskom ratu i to partnera koji je vezivao preko 20 fašističkih i kvislinskih divizija na svojim prostorima.

Slični gerilski odredi postojali su u Italiji, Grčkoj, Albaniji i Bugarskoj, delom Norveškoj.

Zato je čudno da se u svečanom pobedničkom defileu nisu našle bar njihove zastave. Jugoslovenska sa petokrakom u prvom redu a onda i onih koji su također svojim partizanstvom, učešćem, bor-bom i žrtvama doprineli velikoj pobeđi.

U tom pogledu nisu izuzeti pokreti otpora Francuske i (rehabilitovani) Poljske.

Drugi deo "tvrdo armiranih" ešalona kao da je otvarao (žalosne) perspektive budućnosti, susret prošlosti sa njom.

Neko bi mogao biti fasciniran i zaslepljen tolikim bljeskom modernizovane gvožđurije, novih elektro-tehničkih i elektronskih performansi - ubilačkih mašina za uništenje žive i materijalne supstance (a i same podložne uništenju od još savršenijih)...

Ne treba pretpostavljati koliko gladnih, nezbrinutih i bednih stoji uza svakog proizvedenog primerka ovakvog "svijetlog oružja".

Čovek na ovoj planeti, kada sve ovo vidi, gotovo bi poželeo, a verovatno na nekom srećnijem jubileju i hoće, da umesto tih rušilačkih i razornih alatki vidi graditeljske i građevinske strojeve i mašine u pobedničkom defileu jedne superhumanističke civilizacije...u duhu futurizma Vladimira Majakovskog i onih taktova Betovenove devete kojim je intonirana završnica ove veličanstvene proslave.

Jelašin SINOVEĆ

U BELOJ CRKVI DOSTOJNO OBELEŽEN 7. JUL

POČAST ŽIKICI JOVANOVIĆU I USTANICIMA

Sa ovog mesta odjeknula je prva ustanička puška u Srbiji i označila početak četvorogodišnje borbe protiv okupatora, početak borbe za slobodu i bolji život građana Srbije - rekla je 7. jula, na zboru u ustaničkoj Beloj Crkvi, predsednica Narodne skupštine Republike Srbije dr Slavica Đukić-Dejanović, izražavajući u ime srpskog parlamenta duboko poštovanje svim žrtvama u borbi za slobodu.

Pred više hiljada učesnika impozantnog skupa, odmah posle predstavnika države, lokalnih organa vlasti i SUBNOR-a Srbije kao organizara svečanosti, cveće pred bistu Žikice Jovanovića Španca položili su u ime Saveza antifašista Srbije predsednik i sekretar Radovan Pantović i Nebojša Dragosavac.

Govoreći na skupu, dr Slavica Đukić-Dejanović posebno je naglasila:

- Komunistička partija Jugoslavije jedina je partija koja je pred najezdom mračnjaštva ostala sa narodom, pozvala ga na oružanu borbu protiv fašističkog okupatora.

- Naša antifašistička borba predstavlja izuzetno častan civilizacijski čin koji je bio neophodan vid otpora neprijatelju, uz ogromne žrtve koje su podnete. To je istovremeno bilo i snažno nastojanje da se izgradi društvo novih civilizacijskih vrednosti. Zato Srbija danas u odnosu na tu antifašističku borbu mora imati jasno opredeljenje.

- Republika Srbija ne prihvata bilo koji oblik neonacizma, neofašizma, netrpeljivosti i mržnje prema pripadnicima drugih naroda i veroispovesti.

- I u ovoj godini, kada zajedno sa celim svetom slavimo 65 godina pobede nad fašističkim silama, potvrđujemo svoju aspiraciju za mirom, slobodom i demokratijom i još jednom izražavamo zahvalnost i poštovanje svim borcima koji su spasili čovečanstvo od fašističkog ropstva.

Skupu se obratio i nosilac Partizanske spomenice 1941, prvoborac valjevskog kraja stogodišnji Sreten Čitaković koji je, pored ostalog, rekao:

"Po broju boraca u antifašističkoj borbi naša zemlja je postala četvrta sila i ceo svet je to priznavao i poštovao. Jedino ne priznaju oni koji su se borili na strani okupatora a koje sada neke snage pokušavaju da proglase rodoljubima i borcima za slobodu. To normalan čovek ne može da prihvati. Setimo se samo Vranića, Drugovca, slova "Z"..."

Slobodu ovom našem narodu donela je partizanska vojska predvođena Komunističkom partijom Jugoslavije i drugom Titom.

Živeli smo u slobodnoj zemlji punih 45 godina. Pođite ovom našom Srbijom i videćete šta je sve bilo izgrađeno: pruge, mostovi, putevi, fabrike, škole, ustanove, univerziteti... A danas poručujem ovoj našoj novoj demokratskoj vlasti: nemojte samo prodavati očevinu i dedovinu, izgradite nešto da vas narod pamti i poštuje."

PRILOZI ČITALACA DA SE NE ZABORAVI

Celo nebo palo je na preživljenu bol, a sećanja mile i otvaraju dublje nezarasle rane. Ne, ništa nisam zaboravila, sve je ostalo u meni. Ko može da zaboravi Kadinjaču? Gde pogibe cela četa Radničkog bataljona. Gde su njihova tela tenkovima pregažena.

Gde, gde, gde?

Na dane formiranja ustanka u Čačku obreli su se i četnici Draže Mihailovića. Tad se uspostavljala zajednička borba protiv okupatora. To je trajalo oko mesec dana, Užice su već bile oslobođene od fašista - okupatora. To je bila prva Užička republika. Međutim, fašisti su nadirali preko Tare i krenuli ka Kadinjači. Mladi borci Radničkog bataljona junački su ih dočekali, kidisali su na neprijatelja braneci svoju Republiku. Nažalost, nisu je odbranili, svi do jednog su izginuli. Draža Mihailović i njegova vojska nisu nijedan metak ispalili.

Da bi se dodvorili neprijatelju, u Čačku su svi četnici prišli da mu pomognu i prijavili su fašistima sve one koji su bili za ustanak. Tad su fašisti skoro svu omladinu streljali na ulicama i po kućama, a nisu ni starije poštedeli.

Sećam se Nade Janković iz Čačka koja se tog jutra venčala i nije doživela prvu bračnu noć - streljana je tog dana zajedno sa mladoženjom.

Beogradski zatvori i logori bili su prepuni onih koji su stizali iz Čačka, Užica i okolnih mesta.

U Užicama komandovao je partizanskim odredom Milan Blagojević, španski borac, koji je kobno završio. Krenuo je iz Čačka ka Lučanima, na putu ga je sačekala grupa do zuba naoružanih četnika Draže Mihailovića, izvukli ga iz kola i na mestu ubili. Milan Blagojević je ostavio suprugu Persu i desetogodišnju paralizovanu ćerku Radmilu...

Danas ovo rehabilitovanje Draže Mihailovića i euforično traganje gde je sahranjen liči mi na povampireni fašizam.

Gde su sahranjeni mnogi izginuli borci za četiri godine borbe protiv okupatora za oslobođenje svoje zemlje i svog naroda?

Šta reći za Sajmište u Beogradu? Pošto su pobili Jevreje, zlikovci su ga pretvorili u sabirni logor za pripadnike i pobornike narodnooslobodilačkog pokreta, za Srbe i sve rodoljubive građane. Odatle su prebacivani na mesta odakle se nije moglo pobeći - na Banjicu, u Mauthausen, Norvešku...

Danica NEŠIĆ-JEJINA

PODRŠKA PREDSEDNICI NARODNE SKUPŠTINE SRBIJE

PROTIV JEFTINOG POLITIČKOG MARKETINGA

Kada je u Narodnoj skupštini Srbije poslanik SPO podneo zahtev da predsednica Skupštine dr Slavica Đukić-Dejanović položi cveće na spomenik Draži Mihailoviću na Ravnoj gori s ozirom da je to učinila 7. jula u Beloj Crkvi ispred spomen-biste Žikice Jovanovića-Španca, Savez antifašista Srbije ocenio je to kao potpuno neosnovano, krajnje licemerno i sračunato na političko-marketingne efekte. Obrazloženje predstavnika SPO ni najmanje ne dovodi u pitanje tačnost tvrdnje koju je na svečanom skupu u Beloj Crkvi predsednica izrekla - da je "naša antifašistička borba predstavljala izuzetno častan civilizacijski čin", ali potvrđuje i njene reči da neke političke kalkulante treba stalno podsećati da notorne činjenice o antifašističkoj borbi "nijedna ideologija kao ni dnevnopolitičke potrebe ne mogu dovoditi u pitanje", te da "Srbija u odnosu na tu borbu mora imati jasna opredeljenja".

Tačno se zna ko se borio protiv okupatora a ko s njim saradivao i pomagao mu u borbi protiv partizanskog narodnooslobodilačkog pokreta. Ovom prilikom dovoljno je javnosti ukazati samo na dokument koji se čuva u Vojnom arhivu u Beogradu, ali i u Vašingtonu (NAV-T-311-r. 286, s.508-511), objavljen u Danasu 12. jula ove godine. Reč je o zabelešci obaveštajnog odeljenja nemačkog komandata Jugoistoka o razgovorima u Topoli 11. avgusta 1944 sa predstavnicima pokreta Draže Mihailovića majorom Račićem i kapetanima Neškom Nedićem i Nikolom Kalabićem kojom prilikom se u Dražino ime i sa njegovim ovlašćenjem Nemcima garantuje apsolutna vernost.

Ni pokušajima da se izvrši revizija istorije ne može se osporiti da je partizanska antifašistička narodnooslobodilačka borba bila neophodan vid otpora spoljnjem agresoru, za čast i dostojanstvo zemlje, ali i za društvo novih civilizacijskih vrednosti. U skladu s tim, Savez antifašista Srbije energično i u potpunosti podržava stav dr Slavice Đukić-Dejanović da "Srbija ne prihvata bilo koji oblik neonacizma i neofašizma, netrpeljivosti i mržnje prema pripadnicima drugih naroda i veroispovesti" i ponovo poziva Ustavni sud da uzme u postupak podnete zahteve za ocenu ustavnosti i pravne osnovanosti zakona kojim su izjednačeni četnici i partizani, jer taj zakon ne samo da unosi nepotrebne zabune i remeti odnose u samoj Srbiji, već izaziva nepoverenje i otežava normalizaciju odnosa sa drugim narodima i državama u neposrednom susedstvu.

(15. jul)

OD ČETNIČKIH VREDNOSTI DO KOLEKTIVNE ŠIZOFRENJE

Notorna je stvar da je četništvo, kao ideja i politički pokret, doživelo u Srbiji pravu renesansu i, takoreći, trijumfalan povratak na političku scenu.

Dokaz za to, ako su dokazi uopšte potrebni, jesu dva zakona koje je Skupština Srbije brzopotezno usvojila pre nekoliko godina: onaj o izjednačavanju prava četnika i partizana i onaj o rehabilitaciji čiji je cilj rehabilitacija osuđenih pripadnika četničkog pokreta.

Ovoj renesansi četništva kumovala su dva bitna socijalno-politička faktora. S jedne strane, politička i intelektualna elita Srbije shvatila su da će svoju dugogodišnju koegzistenciju sa takozvanim komunizmom najbolje negirati i zataškati povezivanjem sa izrazito antikomunističkim četništvom. S druge strane, kada su, pre više od dvadeset godina, ove dve elite proklamovale da je "srpsko nacionalno pitanje" najvažnije pitanje koje stoji pred Srbijom, ispostavilo se da na tržištu ideja, ostavljajući po strani prezreno komunističko jugoslovenstvo, nema nijednog drugog projekta za rešenje tog pitanja osim Ravnogorskog programa o stvaranju "Velike Srbije". Prihvatanje tog programa i pokušaj njegove realizacije neizbežno i zakonito su vodili svemu onome što se dogodilo u poslednjoj deceniji prošlog veka. Od Ovčare i Srebrenice, preko Bljeska i Oluje, do NATO bombardovanja i gubitka Kosova, sve se to, sa matematičkom tačnošću, moglo predvideti onoga trenutka kada je plebiscitarno prihvaćena parola "svi Srbi u jednoj državi", što je bio modernizovani i eufemistički izraz za projekat Velike Srbije.

Srpska nomenklatura ne prihvata nikakvu odgovornost i krivicu Srbije za zblivanje na ex-YU prostoru, neprestano se iščuđava nad činjenicom da je Srbija doživela osudu čitave međunarodne zajednice i smatra to neprimerenom i nepravednom kaznom. Ovo iščuđavanje podseća na ponašanje čoveka koji iz Beograda krene u Novi Sad, ali sedne u voz za Niš i zatim se čudi kako to da voz prolaza kroz Lapovo, Jagodinu, Aleksinac. Jednostavno - selo se u pogrešan voz.

Bilo kako bilo, neosporna je činjenica da je četništvo u poslednjih dvadeset godina ušlo na velika vrata na političku scenu Srbije i da danas predstavlja faktor koji presudno utiče na sistem vrednosti u društvu. Njegov glavni oponent - partizanski pokret i njegovo poratno doba, dugo više od četiri decenije, potpuno su bačeni na margine društva i izbrisani iz kolektivnog sećanja.

Kada je krenula ovim putem Srbija je morala dobro da proračuna kakve će sve posledice iz toga proizaći. Ako to nije učinila pre dvadeset godina, onda je sada poslednji trenutak da to učini. Zbog čega? Zbog toga što je u Višem sudu u Beogradu u pripremi pravna rehabilitacija Draže Mihailovića, nakon koje će biti prihvaćen zahtev Vuka Draškovića da se novi most kod Ade Ciganlije nazove "Most Draže Mihailovića". Tako će Draža Mihailović postati simbol pod kojim će Srbija ući u Evropsku uniju.

Nakon toga Srbija će morati i sebi i drugima da objasni sledeće:

Zbog čega je Haškom tribunalu isporučen Radovan Karadžić kada je on jasno rekao da mu je politički uzor Draža Mihailović? Pitanje se može postaviti i drugačije: Kako to da sledbenici Draže Mihailovića, kao što su Karadžić, Šešelji, Krajišnik, Plavšićeva i drugi, završavaju u Hagu kao osumnjičeni ili osuđeni ratni zločinci?

Sve to važi i za Ratka Mladića koji je, pod parolom "Konačno ćemo se osvetiti Turcima", u Srebrenici samo

ponovio ono što je četnički komandant Pavle Đurišić uradio u Sandžaku i o čemu je svom vrhovnom komandantu Draži Mihailoviću podneo sledeći raport 13. februara 1943. godine: "Akcija u Pljevaljskom, Fočanskom i Čajničkom srezu protiv muslimana izvršena jesva muslimanska sela potpuno su spaljenasva imovina je uništena, izuzev stoke, žita i sena. Pristupljeno je potpunom uništenju muslimanskog življa bez obzira na pol i godine starosti. Naših je bilo ukupno 22 žrtve kod muslimana 1.200 boraca i oko 8.000 ostalih, žena, dece i staraca. Uništeno je i sve ostalo muslimansko stanovništvo."

Kakvog onda ima smisla da se za isto delo Draža Mihailović ne samo rehabilituje već i slavi, a Mladić isporučuje Hagu? To jedno s drugim ne ide i takvo kontradiktorno ponašanje razdire društvenu svest i stvara kolektivnu šizofreniju.

Rehabilitacija Draže Mihailovića potpuno derogira deklarativnu spremnost na saradnju i pomirenje sa Hrvatima i Bošnjacima za koje su četnici oličenje apsolutnog zla. U Hrvatskoj i Bosni se, po pravilu, ne govori da su bili u ratu sa Srbima, već sa četnicima, ili srbo-četnicima. I zaista, glavno obeležje ratova 1991-95. bile su horde raspojasanih vojnih i paravojnih formacija koje, uz kokarde i četničke pesme, pljačkaju i terorihu civilno stanovništvo. Zato će rehabilitacija vođe četničkog pokreta predstavljati guranje prsta u oko susednim narodima i nastavak rata sa njima u obliku "građanskog rata sećanja" (Kuljić).

Vrhunac kontradiktornosti srpske nomenklature bilo je horsko negodovanje zbog divljanja navijača u Đenovi (što je samo nastavak prethodnih divljanja po Beogradu). Ako je vođa tih navijača, koga su italijanski mediji nazvali Ivan Grozni, nosio majicu sa na natpisom - **ČETNICI SEVER**, kakvog onda ima smisla osuđivati sledbenike u trenutku kada se rehabilituje i slavi njihov politički idol? Nakon te rehabilitacije stvorice se nove militantne četničke formacije, ojačace "patriotske" snage, produbiće se jaz između proevropske i antievropske orijentacije i ponovo ćemo se iščuđavati šta nam se to događa. Zašto se tikve uvek obiju o glavu onom ko ih s đavolom sadi? (Objavljeno u "Danasu")

Aleksandar SEKULOVIĆ

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN SAVEZA

Žiro-račun Saveza za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad - Filijala Beograd
Naziv: Savez antifašista Srbije, Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Saveza Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG, Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 VBUBRS 22 -

Vojvođanska banka Novi Sad

RS 3550 0000 0200 5567 46 (vas IBAN)

Savez antifašista Srbije,

11.050 Beograd,

Radoslava Grujića 11a,

Srbija

ČLANOVI SAVEZA ANTIFAŠISTA NA JAVNOJ SCENI

NOVA PRIČA, STARE MANTRE

Pod naslovom "Šta znače Divci i Gornji Vakuf", gospodin Milivoj Drašković, ponavljajući stare mantre, pokušava da zamagli suštinsku razliku između partizana i četnika, a to je odnos prema okupatoru. Zalaže se da se "ove teme prepušte istoriji i istoričarima", te da se "strogo poštuju nesumnjivo utvrđene istorijske činjenice", ali odstupa i od jednog i od drugog. Na što manje prostora pokušaćemo da ukažemo da kod gospodina Draškovića ni osnovna faktografija nije korektno navedena, a na pogrešno zaključivanje navodi ga i pristup da događaje ne posmatra u okviru širih procesa, krajnjih ishoda, političkih programa i strategije njihovih nosilaca.

Gospodin Drašković, na primer, navodi kako je Mihailović pokrenuo otpor sa Ravne gore. Nema nikakvog istorijskog dokaza da je Mihailović, dolaskom na Ravnu goru, otpočeo borbu protiv okupatora. I da je to htelo, sa dvadesetak ljudi nije mogao otpočeti borbu dok ne stvori organizaciju. Zato nije ni izdao bilo kakav proglas ili poziv narodu na ustanak. Međutim, odmah po dolasku na Ravnu goru, dakle još u maju, svog ađutanta, inače poznatog ljotičevca potporučnika Vladimira Lenca, šalje u Beograd da obavesti Ljotića, Milana Aćimovića, šefa komesarske uprave, a preko njih i Nemce, da on neće preduzimati nikakve akcije protivu okupatora i njegovih pomagača. Lenac potom Mihailoviću u više navrata šalje velike sume novca.

Istovremeno, g. Drašković konstatuje da se "Tito šetao po Zagrebu dok je Mihailović

bio na Ravnoj gori". Više je nego poznato da je za vreme "Titovog šetkanja po Zagrebu" Centralni komitet KPJ, još 15. aprila, izdao proglas narodima Jugoslavije u kome je osudio stvaranje NDH, dao punu podršku vojsci Jugoslavije za pružanje otpora agresorima i nagoveštavao borbu protivu njih. Sredinom maja, generalni sekretar KPJ obavestio je Kominternu da je CK KPJ odlučio da se okupatoru pruži otpor. Prvog maja CK KPJ izdao je narodima Jugoslavije proglas u kome ne priznaje rasparčavanje Jugoslavije i naglašava da će KPJ biti u prvim redovima narodne borbe protiv osvajača. Početkom maja u Zagrebu je održano takođe opštepoznato majsko savetovanje na kome je odlučeno da se formiraju vojni komiteti koji će vršiti pripreme za oružanu borbu. Proglasom od 22. juna, CK KPJ obraća se narodima Jugoslavije konstatujući da su se stekli uslovi za borbu, a 27. juna formira Glavni štab NOP odreda Jugoslavije za čijeg je komandanta određen Josip Broz Tito, itd.

Ovako se oglasila KPJ sa Titom na čelu a sve političke stranke u okupiranoj Jugoslaviji pognule su glave pred okupatorima. Zato je Aćimovićevo Ministarstvo unutrašnjih poslova još 12. maja izdalo nalog za nastrojene mere protiv komunista.

Tek kada su se partizani pojavili i, uz veliku podršku naroda, počeli da vode borbu protiv okupatora i njegovih pomagača, Mihailović, da ne bude skrajnut, svojim na brzinu formiranim jedinicama dozvoljava saradnju sa partizanima. Ta saradnja bila je neiskrena jer se već sa Nedićem dogovarao o zajedničkoj akciji protiv partizana.

I Mihailovićev susret sa Nemcima u Divcima g. Drašković netačno interpretira navodeći da je Mihailović tom prilikom "potpisao ponudu za saradnju sa Nemcima". To jednostavno nije tačno. Sastanak u Divcima održan je 11. novembra 1941, a Mihailović nije potpisao nikakvu ponudu za saradnju sa Nemcima. On je prethodno, posredstvom pukovnika Branislava Pantića, uspostavio vezu sa oficijom Abvera (nemačke vojne obavestajne službe) kaptanom Matlom i ponudio mu četničku saradnju u borbi protiv partizana, pa je preko ove veze ugovoren sastanak sa Mihailovićem. Kako je Nedić na ovaj sastanak gledao kao na smanjenje svog prestiža, u čemu ga je podržao šef nemačkog Upravnog štaba Turner, obavešten o svemu tome kao i o sastanku Mihailovića sa Titom, vojni zapovednik Srbije general Beme odlučio je da se sastanak neće koristiti ni za kakve pregovore već samo za zahtev da Mihailović bezuslovno kapitulira. Beme je u Dince uputio svog obavestajnog oficira, generalštabnog potpukovnika Kogarta koji je na sastanku pročitao unapred

spremljen tekst sa zahtevom da Mihailović bezuslovno kapitulira. Iznenaden, Mihailović, koji je od Nemaca očekivao municiju a ne ovakav zahtev, obećao je da će ga preneti svojim oficijima. Tako se faktički okončao sastanak na koji je, inače, Mihailović došao spreman za aranžman sa Nemcima radi zajedničke borbe protiv partizana. Početkom decembra 1941, Nemci su, bez ikakvog otpora, pretresli Ravnu goru, ali nisu uhvatili Mihailovića koji je u to vreme, preko Nedića, već legalizovao svoje odrede.

Da bi relativizirao nepobitnu četničku saradnju sa okupatorima i njegovim pomagačima, g. Drašković navodi da su, eto, saradnje radi, i partizani, u vreme bitke na Neretvi, pregovarali sa Nemcima. Nije sporno, i pre pregovora u Gornjem Vakufu, partizani su vodili bezuspešne pregovore sa Nemcima da im ovi priznaju status zaračene strane. Otkako postoje ratovi, postoje i pregovori. Motivi su različiti - da bi se dobilo na vremenu, eventualno zavarao protivnik, da bi se razmenili ranjeni i zarobljeni, postigli bolji uslovi za kapitulaciju, itd, itd. Za zaključak o značenju pregovora bitno je ono šta je iz njih proisteklo, šta se posle njih desilo. Posle Divaca, četnici su napustili zajedničku borbu, okrenuli se protiv partizana i, pored ostalog, preko 300 zarobljenih partizana predali Nemcima da bi ih ovi sve do jednog - streljali. Ne dugo posle Gornjeg Vakufa, usledila je ofanziva na Sutjesci sa ciljem da se uništi partizanski NOP koji bi g. Drašković da svrsta među saradnike okupatora da bi, bar tako, osvetlao obraz četnicima koji su se samo "borili za određeni društveni poredak". No, ni ta logika ne drži vodu. Ako su četnici počeli sa: "Ubićemo, zaklaćemo ko za kralja neće...", kako protumačiti period posle kraljevskih poziva u avgustu i septembru 1944. da se priključe partizanima kao istinskim borcima protiv okupatora a za slobodu sopstvenog naroda? Zašto su, od tada, pa sve do kraja rata, zajedno sa ustašama i sličnima, branili nemačku odstupnicu, iako je i onima bez "đeneralštabnog obrazovanja" već bilo više nego jasno kakav je ishod rata? Što se tiče partizana, stvar je tu potpuno čista: borba za slobodu bila im je prvenstven cilj, a potom stvaranje novog poretka viših civilizacijskih vrednosti. A nepuna dvomesečna borba protiv Nemaca ne može četnički pokret legitimisati kao antiokupatorski jer je borba protiv okupatora vođena duže od 46 meseci.

Toliko o "nesumnjivo utvrđenim činjenicama", a nije bitno šta je motiv njihove manjkave interpretacije - vraćanje mladačkim idealima ili distanciranje od ministarske ("komunjarske") prošlosti... (objavljeno u "Danasu")

Dragoslav DIMITRIJEVIĆ

U članku "Šta znače Divci i Gornji Vakuf", objavljenom u listu "Danasi" 1. avgusta 2010, diplomirani pravnik Milivoj Drašković pokušava da stavi znak jednakosti između obećanja koja je Draža Mihailović dao Nemcima tokom razgovora u Divcima u jesen 1941. i pregovora koje su o razmeni zarobljenika i uhapšenih partizani vodili u proleće 1943. godine. Između ostalog, navodi:

- Istorijska je činjenica da Draža Mihailović u oktobru 1941. nudi saradnju Nemcima. To je u prvi mah teško razumljivo, ali je istinito

- Zemlja je porobljena, Mihailović je na Ravnoj gori, a Tito se šetka po Zagrebu

- Ponuda partizana Nemcima pokazala je da oslobođenje nije bilo prvenstveni, a posebno ne isključivi cilj partizanskog pokreta

- I kod jednog i kod drugog pokreta, iako po osnovnoj orijentaciji antifašističkih, sticajem vrlo značajnih i izrazito političkih okolnosti, antifašizam prestaje da bude osnovni pokretački motiv borbe, već je od osnovnog značaja postala borba za komunizam, odnosno borba protiv komunizma

Kako li se, ljudi moji, dogodi da minorni političar, čiji ni nos neće ući u istoriju, iz čista mira i ko zna zbog kakvih unutrašnjih kompleksa, krene da "meri rep mrtvome vuku" i pljuje po čoveku koji je u svetsku istoriju ušao na velika vrata, a tu će, svakako, vjeki vjekova, i ostati. Počne da svojim "karakterima" obezvređuje političku ličnost i državnika, bez premca u čitavoj istoriji jugoslovenskih naroda (čikam da mi neko protivureći!).

Čujte, vi koji pamтите Titovo vreme, šta gospodin Zoran Živković piše u svojoj paskvili (ružnija reč trenutno mi ne pada napamet): "Danas ne pišem o malim lažovima i velikim budalama, danas pišem o njihovom zajedničkom praocu..." On to kao misli na Tita. Eto, narode, sad znamo zašto nam je ovako kako nam je! "Suština njegove politike, nastavlja Z.Ž, bila je pravljenje pontonskog mosta između NATO i Varšavskog pakta..." U to davno vreme, veliki umovi ocenjivali su Titovu spoljnu politiku kao vrhunsko spoljopolitičko majstorstvo, od koga nije šćarila samo Jugoslavija, a Z.Ž. samom sebi ne može da oprostí što je najpre napisao "most" pa je taj "most" hitno pretvorio u "mostić" Za njega, siromaha, "Pokret nesvrstanih je veliko ništa", jer ne zna, jadan, da je na čelu tog pokreta pored Tita bio i legendarni Nehru, te toliko velikih imena kojih će se istorija sećati; i nije stigao (božezdravlja, stići će) da pročita šta su značili odnosi sa tim zemljama u ono vreme za jugoslovensku raju, bilo da je tamo išla da zarađuje hleb ili joj je otuda hleb stizao!

A onda ćete, u paskvili Z.Ž, naići na najgoru uvredu Srbima i Hrvatima, što ćemo mu oprostiti, jer "ne zna šta čini": "Odlično

KAD LILIPUTANAC ZBORI O GULIVERU...

je lagao i Srbe i Hrvate (Tito, nego ko?), i sve ostale koji su tvorili Jugoslaviju, a oni su ga masovno obožavali upravo zato što ih je lagao najbolje". Elem, bili smo stoka bez mozga, ako je verovati Z.Ž. "Najzad", rekao bi čitalac paskvile, "kanda je i Z.Ž. došao pameti", jer će primetiti da je autor počeo da ređa ono po čemu će se pamtití Titov vakat: "Bratstvo i jedinstvo, besplatno zdravstvo, besplatno školovanje, društveno dogovaranje, samoupravno sporazumevanje..." Ali, hoćeš, sve to gospodin Z.Ž. krsti "virtuelnim sistemom", što će reći, da ili ne zna šta znači "virtuelan" ili da namereno hoće da stvarnost pretvori u privid, iako su još, srećom, žive hiljade ljudi koji mogu svedočiti o onome što se Zoranu Živkoviću omaklo da napiše, brkajući realnost sa virtuelnošću. Šta bi, pitao bih sad malo ja, gospodine Z.Ž, sa samoupravnim gigantima koji su uspešno trgovali sa čitavim svetom, reče li vam neko da je sistem samoupravljanja bio tema mnogih doktorskih disertacija širom planete. Inače, znamo i mi za mane Titovog doba: mnogo vlasti u malo ruku, prokleti Goli otok, protekcionizam, poltronstvo... Ali vi, kao svaka zla individua, idete na čoveka, vama smeta Tito, njega valja "virtuelizovati", jer time, poput mnogih drugih, uobražavate da brišete i njegovo vreme. A ono, to vreme, tek čeka svoje radoznale i talentovane istoričare. Ali, ko će u tim godinama

uopšte i znati da ste vi nekada postojali! I ja, uostalom.

(Objavljeno u "Danasu")
Radoslav ĐERIC

Ne tako davno u vrhu srpske politike, danas vinarski biznismen Zoran Živković, povodom tridesete godišnjice smrti Josipa Broza Tita, na dva mesta (u "Startu" i "Danasu") objavio je pamfletski tekst pod naslovom "MARŠal". Uz rečnik neumesan i za ozbiljnije kafanske razgovore, ekspremijer kvalifikuje Tita kao "olinjalog opsenara" koji je "odlično lagao i Srbe i Hrvate i sve ostale koji su tvorili Jugoslaviju, a oni su ga masovno obožavali upravo zato što ih je lagao najbolje".

Za Živkovića, Pokret nesvrstanih veliko je ništa, bratstvo jedinstvo, besplatno školovanje, zdravstvo i ostala ostvarenja Titove Jugoslavije - virtuelne su besmislice i "hrpa šarenih laža". Ne može da shvati zašto su te "besmislice" ostavile dublje tragove u kolektivnoj svesti eks-Jugoslovena, a Srba posebno, nego hrišćanstvo i svetosavlje... i tako redom.

Odgovore koje su u najnovijem istraživanju, na reprezentativnom uzorku, o Titu i životu u socijalističkoj Jugoslaviji, dali građani Srbije - najuverljiviji su demanti Živkovićevih nesuislosti. "Glas istine", ipak, objavljuje jedno od brojnih reagovanja antifašista na pomenuti Živkovićev tekst.

PODRŠKA SAVEZU JEVREJSKIH OPŠTINA

ZAUSTAVLJENO PODIZANJE SPORNOG SPOMENIKA

Za 12. jun ove godine bilo je predviđeno da se otkrije takozvani "nemačko-srpski spomen-krst" - spomenik "nevinim žrtvama u Vršcu". Nosioci ove inicijative bili su Zajednica podunavskih Nemaca i Društvo srpsko-nemačko-austrijskog prijateljstva, a s njom se saglasilo Opštinsko veće Vršca.

Savez jevrejskih opština Srbije tim povodom pokrenuo je dijalog u koji se uključio i Savez antifašista Srbije. Savezu jevrejskih opština pružena je puna podrška a stavovi Saveza antifašista iskazani su u pismu koje je upućeno predsedniku Opštine Vršca i objavljeno u lokalnoj štampi.

"Savez antifašista Srbije pridružuje se stavu Saveza jevrejskih opština, to jest izražava neslaganje sa namerom da se spomen-obeležje postavi zbirno 'nevinim žrtvama' i zalaže se da se nevinim žrtvama ispišu imena i prezimena."

U pismu se takođe ističe:

● Iza formulacije "nevinim žrtvama" mogu, i sa nemačke i sa srpske strane, da se sakriju ideološki istomišljenici fašizma i nacizma. Takva formulacija otuda je za antifašiste neprihvatljiva. Nevino

nastradali ne mogu da budu paravan, svi oni imaju svoja imena i prezimena.

● Uvereni smo da Vrščani, i posle proteklih 65 godina, još pamte kakav je i čiji bio takozvani "život u miru" za vreme okupacije od 1941. do 1944. Dobro pamte da su tada iz Vršca odvedene i pogubljene sve jevrejske porodice. Pamte u Vršcu i formiranje zloglasne "Princ Eugen" SS-divizije. Nije zaboravljeno ni da je Špiler u Vršcu imao dobre srpsko-nemačke saradnike, na primer Zorku Kragić i druge. Ako bi ostala zbirna oznaka na spomen-obeležju, naziv "nevine žrtve" mogao bi se odnositi na sve saradnike okupatora, posebno i na Juraja Špilera.

● U godini u kojoj obeležavamo 65. godina od pobeđe nad fašizmom u Drugom svetskom ratu, neizostavno se treba setiti i nevino stradalih. Ali, napominjemo, svi oni imaju svoja imena i prezimena.

Ovom zajedničkom akcijom osujećeno je da se pomenuti spomenik otkrije 2. juna, kako je bilo predviđeno. Bar do daljeg, "zaleđena" je inicijativa za postavljanje takvog spomenika u Vršcu.

ZAŠTO SU NEPODOBNI NARODNI UČITELJI?

Povodom knjige "Moćoci", čiji je autor Delimir Stišević, profesor srednjih škola u čačanskom kraju, ograničicu se samo na jednu primedbu. Autor sa velikim razlogom pominje po imenu 105 prosvetnih radnika u Moćiocima. Među njima pominje i učitelje Nebojšu i Katarinu Jerković. No, nema ni jedne jedine reči o njima. Zašto? Da li je to stručno, historiografski i generacijski opravdano? Da ne postavljamo druga pitanja.

Naznačiću samo nekoliko činjenica o Jerkovićima. Oni su bačeni u Moćioce zato što su bili napredni i narodni učitelji. To su učinili prosvetni organi Kraljevine Jugoslavije.

Kad je Nebojšu i Katicu 1940/41. školske godine Ministarstvo prosvete otpustilo iz državne službe, Vučić Stambolić je, u svojstvu predsednika opštine Brezova, uputio pismo profesoru univerziteta i ministru Mihailu Konstantinoviću. U ovom pismu piše: "Ovo otpuštanje je sasvim nepravedno i pogodilo je žitelje dveju opština, moćiočke i brezovačke, jer iz ove poslednje ima dece koja su kod njih učila. Oni su u svemu bili dobri za narod, narod je ovom odlukom revoltiran...lako se moj potpis nalazi na spisku preko 300 žitelja iz ove opštine, ja Vas posebno molim da se zauzmete kako bi se ova nepravda ispravila."

Nebojša i Katica bili su komunisti. Tada je partijska organizaci-

ja u Moćiocima pripadala Sreskom komitetu KPJ na Katićima. Sekretar je bio, kasnije narodni heroj, Mićo Matović.

Ova partijska organizacija je, na primer, bila toliko sposobna i ugledna da joj je PK KP Srbije poverio i uputio iz Beograda dva brata slikara - braću Baruh. Bili su upućeni da bi u Okruglici sačuvali glavu. Međutim, slikare - komuniste streljali su ariljski četnici. O ovome i javnom radu Nebojše i Katiće napisani su mnogi članci i više knjiga.

Nebojšin rođeni brat Dušan bio je komandant Užičkog partijskog odreda 1941. Obojica su poginula u borbama za oslobođenje Srbije i Jugoslavije. Katica je po završetku rata osam godina rukovodila prosvetnim radom u pokrajinskoj vladi Vojvodine.

Veliki je propust što autor o ovome ne kaže ni reči. Ovo izostavljanje utoliko je teže što se događa i vreme kada se vrše mnoga krivotvorenja oslobodilačke istorije i ruše spomenici koji svedoče o NOB-u. To se događa kad se na čestite i istinske komuniste diže drvle i kamenje, kad se heroji proglašavaju za izdajnike i obrnuto... Ako "mrtve kosti ne dele megdane", zašto i do kada će čutati živi?

Vukašin STAMBOLIĆ

SVETOMIR ĐUKIĆ BIO JE I KOLABORANT

U nepotpisanom članku "Ko je Svetomir Đukić?" ("Danas", 31. maj), autor, između ostalog, navodi da je Đukić bio osnivač i direktor prvog Srpskog olimpijskog kluba, da je do 1948. bio član Međunarodnog olimpijskog komiteta, da je čestovao u Prvom i Drugom balkanskom i u Prvom svetskom ratu, kada je dobio više odlikovanja, itd. O učešću u Drugom svetskom ratu - ni reči.

A za vreme Drugog svetskog rata, tada već kao đeneral Vojske Kraljevine Jugoslavije, bio je pripadnik Jugoslovenske vojske u otadžbini i od Mihailovića postavljen za komandanta Severnih pokrajina, odnosno jugoslovenskih teritorija severno od Save i Dunava. Štab mu se uglavnom nalazio u naseljima zapadno od donjeg toka Kolubare, u širem rejonu Obrenovca i Uba prema Šapcu, a najviše na teritoriji Kolubarsko-tamnavske grupe korpusa pod komandom majora Komarčevića.

Zadatak mu je bio da prebaci određene jedinice JVuO u Srem i druge severne pokrajine i da ovlada njima. Svoje vojske nije imao već su za te akcije Kolubarski, Avalski i drugi korpusi izdvajali delove svojih jedinica koje su se prebacivale u Srem gde su se sukobljavali sa sremskim partizanima koji su ih brzo vraćali odakle su došli.

O prelasku četnika kod Skele u Srem noću 22/23.jula 1944. godine, delegat Vrhovne komande JVuO pukovnik Dragomir Radovanović pisao je 22.avgusta načelniku Štaba VK JVuO đeneralu Mihailoviću i ovo:

"Ni Komarčević ni Lapčević Milorad, komandant Kolubarskog korpusa, nisu vezali ljude za sebe, kao što je to na drugom mes-

tima. Ljude iz Kolubarskog korpusa vezali su za sebe komandanti brigada, radi toga što su u ovom korpusu u stvari radili samo komandanti brigada.

Dobro je što je kapetan Lapčević postavljen za komandanta Sremske jurišne grupe, no on je svojim radom za poslednji mesec dana stalno radio sa nemačkim komandantom Šapca. On - komandant Lapčević je izvodio akciju u Kupinskom kutu u Sremu po zapovesti nemačkog komandanta Šapca, javno sa njim sedeo, obilazio Kupinski kut, naravno da su u ovom pogledu sudelovali đeneral Đukić i major Orelj. Major Orelj je potpuno zabrljao. Nezgodno je što se svuda predstavlja za Vašeg delegata te u ime Vaše onako pijan naređuje i govori. Sve ovo vide ovi naši mladi komandanti koji vode ljude i koji treba da nose ceo teret borbe na svojim leđima. Oni ne mogu da dozvole da im neko prebaci da su saradnici Nemaca. Kapetan Lapčević, đeneral Đukić i major Orelj mogli su i trebali da rade, ali samo tajno, a nikako javno svakog dana sedeti (sa Nemcima) u kafani u s. Ušće pored puta Obrenovac - Šabac, još đeneral Đukić sa đeneralskom kapom. Da umirim ove mlade ljude i da im objas-

nim da će se ovo zabraniti i da će se ako se šta radi, ubuduće tajno raditi, trebalo je dosta vremena i muke."

(U Šapcu se, avgusta 1944, nalazio nemački 5. policijski puk čiji je komandant bio pukovnik Jungenfeld).

Aprila 1945, kada je Mihailović sa svojim četnicima u dolini reke Bosne štitio Nemcima odstupuonicu u rejonu planine Vučjak, Mihailović je uputio u Zagreb delegaciju u kojoj su bili đeneral Svetomir Đukić i inženjer Vladimir Predavac kojima su se u Zagrebu pridružili advokat Ranko Brašić i major Žika Andrić. Đeneral Đukić je sa svojim timom 17, 18. i 22. aprila razgovarao sa poglavnikom Antom Pavelićem, Andrijom Artukovićem, Vjekoslavom Luburićem i drugima pri čemu im je preneo Mihailovićevu molbu da se četnicima obezbedi prolaz preko teritorije NDH, da im se dodeli hrana, lekovi i municija, itd. Ali, sve je već bilo kasno zbog napredovanja jedinica Jugoslovens

Armije.

Đeneral Đukić iskoristio je priliku i sa ustašama se povukao u inostranstvo, gde je i umro.

Dragoslav DIMITRIJEVIĆ

"POLITIKA", NEKAD I SAD

U ponedeljak 12. marta 1945. godine "Politika" je na prvoj strani pisala:

"Ratni izveštaj Jugoslovenske armije.

Na jednom sektoru fronta ubijeno je 700, a zarobljeno 300 četnika Draže Mihailovića, koji su štitili nemačko povlačenje na liniji Sarajevo - Brod".

U ponedeljak 10. maja 2010. "Politika" na prvoj strani, uz članak o tome kako Rusija slavi pobedu u Drugom svetskom, objavljuje hvalospev "Ravnogorski sastanak" u kome je vojska koja je štitila odstupuonicu Nemcima, pretvorena u antifaašističku. Taj napis sa bajkovitim pričama Vuka Draškovića završava se na četvrtoj strani a tek na sedmoj strani "Politika" informiše kako je kod nas obeležen Dan pobeđe nad fašizmom i Dan Evrope. D.D.B.

NOVOSTI IZ PROŠLOSTI

Na poziv nosilaca istraživačkog projekta "Znanje, neznanje, upotreba i zloupotreba istorije", predstavnici Saveza antifašista Srbije učestvovali su na promociji knjige "Novosti iz prošlosti" u kojoj su, uz odgovarajuća objašnjenja i komentare, sabrani rezultati istraživanja javnog mnjenja u Srbiji, obavljani sa ciljem da se što neposrednije utvrdi stepen poznavanja istorije u našem društvu.

Nosilac ovog projekta je Beogradski centar za ljudska prava a realizator, u saradnji sa dr Oliverom Milosavljević, ekipa profesionalnih istoričara u čijem sastavu su: dr Dubravka Stojanović, mr Radina Vučetić, mr Sanja Petrović Todosijević, dr Olga Manojlović Pintar, dr Radmila Radić. Pitanja u upitniku grupisana su u višecelina:

- Istorija - uvodna pitanja
- Opšta istorija
- Srbi i drugi
- Identitet
- Srbija
- Religija
- Fašizam i antifašizam
- Komunizam
- Ratovi na prostoru bivše Jugoslavije (1991-1995).

Istraživanje je obavila poznata agencija IPSOS Strategic Marketing sa dr Svetlanom Logar na čelu, na reprezentativnom uzorku koji podrazumeva mogućnost statističke greške u rasponu +/- 3,1 odsto.

"Glas istine" daje izvode iz knjige "Novosti iz prošlosti" i ukazuje na neke od odgovora građana Srbije na pitanja postavljena u pomenutom istraživanju.

DR VOJIN DIMITRIJEVIĆ

ISTORIJSKA MUKA OD ISTORIJSKE ISTINE

...Na teritoriji bivše Jugoslavije u poslednje dve decenije XX veka počela je čitava najezda "istorije". Ona je pratila oružane sukobe devedesetih godina, ali ih je i svesrdno pripremala. Broj poznavalaca istine inflacijski je rastao. Svaka strana imala je svoju istorijsku istinu, novu ili novootkrivenu staru, i nametala ih je - ako treba i silom. U našem regionu kao da se sadašnjost stopila s prošlošću, pa čak i onom dalekom, i kao da su se prirodne promene u odnosu na viđenje tekućih događaja počele da prenose i na prošla zbivanja pa su se i predstave o istoriji, naročito one zvanične, rapidno menjale. Iz toga se moralo zaključiti da postoje naponi, nesvesni ali naročito svesni, da se predstava o prošlosti promeni da bi poslužila nekom svetom cilju, važnijem od potrebe da se zna šta je bilo.

NAJZNAČAJNIJI POZITIVNI I NEGATIVNI DOGAĐAJI

• Na pitanje "Šta je, po Vašem mišljenju, najznačajniji događaj u svetskoj istoriji, najviše - 19 odsto - opredelilo se za Drugi svetski rat, a nijedan drugi događaj nije "dobio" više od pet odsto;

• Kosovski boj (22 odsto), po mišljenju anketiranih građana, najznačajniji je događaj u istoriji Srbije, a oslobođenje od Turaka i ustanci protiv Turaka (oba sa po 10 odsto) događaji su sa najpozitivnijim posledicama za dalji razvoj Srbije, dok je bombardovanje 1999. sa 15 odsto "osvojenih" spontanijih odgovora - događaj sa najnegativnijim posledicama. Za raspad Jugoslavije, kao događaj sa negativnim posledicama po razvoj Srbije, opredelilo se devet, a za rat devedesetih osam odsto anketiranih. Po šest odsto odgovora odnosi se na stvaranje Kraljevine SHS/Jugoslavije i na vladavinu Slobodana Miloševića kao događaje sa najnegativnijim posledicama po Srbiju.

Žrtva takvih promena postalo je i samo jezgro istorijskog znanja, ono za koje se pretpostavlja da ga građani znaju iz jednostavnog razloga što je osnovno obrazovanje obavezno, što dobar broj ljudi ide u školu i duže od osam godina. S druge strane, obični ljudi prestali su da veruju svojim čulima i da odbijaju da prihvate nešto čemu su sami bili svedoci. Najekstremniji, najkomičniji ali i vrlo opasni bili su teoretičari zavere, anti-istoričarska gerila koja oduvek sumnja u nauku i objektivna znanja, a naročito prezire školovane ljude: ovi šarlatani u ratu, kao i psihopati, dočekuju svojih pet minuta...

...Svi smo svesni toga da je u poslednjim decenijama došlo do najbrutalnijih izliva diskriminatornog ponašanja, koje je išlo i do teških zločina, ali isto tako znamo - ili bismo morali znati - da takvo ponašanje često nije bilo spontano već inspirisano s raznih viših, intelektualnih i autoritativnih mesta, s kojih se isto tako pravdalo i proglašavalo dozvoljenim i poželjnim...

GRAĐANE ISTORIJA NE INTERESUJE

• Na pitanje "Da li Vas istorija interesuje?", 60 odsto anketiranih odgovara sa "ne naročito", a 11 odsto sa "nimalo". Ostali su zaokružili odgovore "veoma mnogo (7 odsto) i "mnogo" (22 odsto);

• Čak 73 odsto ispitanika priznaje da istoriju poznaje "ne naročito", a osam odsto - "nimalo";

• Da je u školi najviše naučilo o istoriji, smatra 67 odsto anketiranih, a zatim od roditelja i prijatelja (12 odsto) i iz medija (10 odsto).

TITO - NAJZNAČAJNIJA LIČNOST U ISTORIJI SRBIJE

• Spontano odgovarajući na pitanje o najznačajnijoj ličnosti u istoriji sveta, 21 odsto ispitanika opredelilo se za Nikolu Teslu, 10 odsto za Josipa Broza Tita, osam odsto za Hitlera, pet odsto za Isusa Hrista;

• Po mišljenju 19 odsto anketiranih, Tito je najznačajnija ličnost u istoriji Srbije. "Prate" ga Karađorđe (12 odsto), Nikola Tesla (11 odsto), Sveti Sava (osam odsto), Vuk Karadžić (sedam odsto)...

SRBI - PRASTANOVNICI BALKANA

• Da su Srbi oduvek živeli na Balkanu smatra 40, a da su došli pre Hrvata 29 odsto; od kada Srbi žive na Balkanu - tačno je odgovorilo 22 odsto;

• Da je cirilica nastala kod Srba smatra 58 odsto anketiranih, a 37 daje tačan odgovor - da nije;

• Za 49 odsto stvaranje zajedničke jugoslovenske države bila je greška, za 33 odsto nije, dok 18 odsto nema stav.

RATNA VREMENA DEVEDESETIH

• Dolazak Slobodana Miloševića na vlast za 58 odsto anketiranih je negativna, a za 26 odsto pozitivna promena;

• Miloševića za raspad Jugoslavije najodgovornijim smatra 31 odsto, Franju Tuđmana 28 odsto, dok sa "ne znam" odgovara 27 odsto anketiranih;

• Najviše anketiranih - 21 odsto - Srebrenicu označava kao najveći zločin počinjen u ratovima devedesetih.

• Šta se desilo na Ovčari kod Vukovara, "ne zna" 48 odsto, u Sjeverinu 1991 - 71 odsto, u Srebrenici - 30 odsto, u Medačkom džepu - 59 odsto anketiranih;

• Na pitanje "Koliko je Sarajevo bilo pod opsadom", tačno odgovara 13 odsto anketiranih; 30 odsto ne zna, dok za svakog petog "nije uopšte bilo pod opsadom".

ZNAJANJE, NEZNAJANJE, (ZLO)UPOTREBA ISTORIJE

DR DUBRAVKA STOJANOVIĆ

DVA TALASA "GRUBIH RADOVA"

...Današnja Srbija prošla je u poslednjih 20 godina dva talasa "grubih radova" na terenu istorije, ali i nekoliko međufaza "finih štimovanja". Prvi talas promena u predstavama o prošlosti dogodio se krajem osamdesetih godina XX veka, kada su posle dolaska Slobodana Miloševića na vlast, prethodne, komunističke ideje zamenjene nacionalizmom, kada je radi ideološke i psihološke pripreme

FAŠIZAM, ANTIFAŠIZAM

- Na pitanje o 27. martu, tačne odgovore daje 44 odsto, 27 odsto netačne a ostali ne znaju šta se tada desilo;
- Na pitanje "Ko je u Srbiji bio saradnik okupatora u Drugom svetskom ratu", 33 odsto izjasnilo se da su to bili četnici, 11 odsto - nedićevci, devet odsto - ljotićevci, osam odsto - ustaše; osam odsto - Milan Nedić, pet odsto - Draža Mihailović, po tri odsto - Hrvati i Dimitrije Ljotić, po dva odsto - domaći izdajnici i Italijani;
- Od anketiranih koji znaju i imaju stav, 36 odsto Milana Nedića tretira kao saradnika okupatora, za 14 odsto on je pragmatičan političar, za 10 odsto žrtva komunističkog terora, za šest odsto "srpska majka"; 16 odsto nema stav iako zna ko je bio Nedić, dok 18 odsto to i ne zna;
- Da su četnici Draže Mihailovića bili saradnici okupatora smatra 47 odsto ispitanika, a 41 odsto svrstava ih među antifašiste. Da su činili zločine nad civilnim stanovništvom smatra 66 odsto, da nisu - 24 odsto, dok se ostali izjašnjavaju da to ne znaju;
- Na pitanje "Ko je najzaslužniji za pobjedu u Drugom svetskom ratu u Jugoslaviji", 28 odsto "daje glas" partizanima, 16 odsto Crvenoj armiji, osam odsto Titu, devet odsto - partizanima, Rusima i Crvenoj armiji, po tri odsto Titu i partizanima, saveznicima i komunistima.

ratova u bivšoj Jugoslaviji, bilo potrebno izmeniti istoriju do te mere da prethodni mit o bratstvu i jedinstvu ustupi mesto novom mitu o fatalnom i večnom istorijskom sukobu južnoslovenskih naroda. Takva promena bila je važna u psihološkoj i propagandnoj pripremi rata. Kao glavni junak istorije tada je istaknut "srpski narod" kao kolektivno biće koje je, izloženo udarima istorije kao sudbine, fatalistički i deterministički određeno.

Novoproizvedena istorija trebalo je da dokaže da su Srbi uvek bili na pravoj strani, da nikada nisu vodili osvajačke ratove, da su bili istorijski pobednici i da nisu činili ništa nažao svojim susedima. Takva slika bila je neophodna radi jačanja i "bildovanja" nacionalnog ponosa, ali i da bi slika drugih, posebno susednih naroda, postala još crnja. Slika drugog obično je tu da bi slika o nama bila bolja ali, istovremeno, i naša idealna slika potrebna je da bi se drugi dodatno unizio. Takav odnos neophodan je za svaku vrstu ratne propagande, pogotovo u situacijama u kojima je potrebno u kratkom roku promeniti prethodnu, pozitivnu, predstavu o novopečenom neprijatelju. Istorija tu uvek pada kao prva žrtva. Bilo je potrebno iz njenog skladišta izvaditi negativne događaje, potisnuti pozitivne, stvoriti istoriju sukoba koja objašnjava novi rat koji se pripremao. Korišćena su sva istorijska razdoblja. Od praistorije u kojoj su nalaženi koreni nacije do novijih perioda koji su mogli prizivati i proizvoditi sećanja o sopstvenoj naciji kao istorijskoj žrtvi. U takvim situacijama, poseban

SOCIJALISTIČKA JUGOSLAVIJA

- Da je Tito bio veliki državnik smatra 62 odsto anketiranih, dok ga 16 odsto svrstava među neprijatelje srpskog naroda;
- Da se u socijalističkoj Jugoslaviji živelo bolje nego danas izjasnilo se 82 odsto ispitanika;
- Na pitanje "Da li vam je žao što se raspala Jugoslavija", pozitivno odgovara 69, negativno 19 odsto, dok je ostalima svejedno;
- Titovo "Ne" Staljinu 1948, za 67 odsto anketiranih je pozitivno a za 18 odsto negativan čin.

značaj ima viktimizacija, stvaranje predstave o sebi kao istinskoj žrtvi kojoj su "ničim izazvani" susedi "zabadali nož u leđa, kad nam je bilo najteže". Kreirana je, za rat veoma potrebna i upotrebljiva, paranooidna predstava o ugroženosti, koja razvija anksioznost, strah i podstiče na agresivnost...

...Novi zaokret u "sadašnjosti i prošlosti" dogodio se 2000. godine, posle pada režima Slobodana Miloševića. Novouspostavljena vlast ponovo je posegla za promenom tumačenja istorije da bi "poboljšala" sadašnjost, da bi našla sebi odgovarajuću tradiciju i "idealnog pretka". Ključni cilj novih vlasti bilo je pravljenje oštrog reza sa komunističkom prošlošću, jer je bilo potrebno steći važne poene predstavljajući se kao oslobodilac Srbije od komunizma. Da se ne bi dovodio u pitanje Miloševićev nacionalni program, koje su delile i mnoge stranke nove vlasti, bivši predsednik optuživan je kao poslednji evropski komunist, što je donosilo propagandne poene novom režimu kome je antikomunističko raspoloženje duvalo u leđa. Zbog toga su najveće "intervencije u prošlosti" izvedene u odnosu prema Drugom svetskom ratu - mestu mitskog rođenja komunističke vlasti. Od promena praznika, zakona, imena ulica, spomenika do udžbenika temeljno se radilo na promeni poretka sećanja. Ipak, uprkos predanom radu na "promeni prošlosti", vlasti posle 2000. godine nisu radile na izmeni onih istorijskih tumačenja koja je unela Miloševićeva nacionalistička vlast. Upravo zbog toga što je veliki deo stranaka koje su činile novu vladajuću koaliciju imao nacionalistički program, mit o istorijskoj sudbini srpskog naroda u velikoj meri zadržan je i posle 2000. godine, a ksenofobičan odnos prema drugom nije zamenjen nekim racionalnijim razumevanjem sopstvenog mesta u svetu...

MR RADINA VUČEVIĆ

ŠTA OBLIKUJE ISTORIJSKU SVEST SRPSKOG STANOVNIŠTVA

...Od sredine osamdesetih...politički govornici rado posežu i za motivima i likovima iz narodne književnosti, s prepoznatljivom namerom da ih upotrebe za buđenje patriotskih i ratničkih osećanja. U tom periodu istorijske ličnosti - od cara Dušana, kneza Lazara, Miloša Obilića i Vuka Brankovića, do Karađorđa, Miloša Obrenovića, Stepe Stepanovića i Živojina Mišića - defiluju kroz dnevopolitička štiva kao kroz zastarele istorijske čitanke. Folklorna istorija, umesto naučne istorije, postala je vodilja u, kako se govorilo, buđenju nacionalne svesti, a zapravo u razbuktavanju nacionalnih strasti. Nacionalna svest se, suštinski, sužavala, jer joj je oduzimana nužna kritičnost, a srsti su, ponajviše zahvaljujući elitama "pakovane" u navodno konačno suočavanje s duغو uskraćivanim i prečutkivanim istinama. Poznate i u javnosti često citirane dosetke znanih i neznanih autora ("Srbi dobijaju u ratu a gube u miru", "Jasenovac je najveći srpski grad pod zemljom", "Gde su srpska groblja, tu su srpske zemlje", "Srbi su nebeski narod", "Kosovo je sveta srpska zemlja", "Kosovo je najskuplja srpska reč", "vekovno ognjište"...), oblikovale su od kraja osamdesetih, i još oblikuju, istorijsku svest stanovništva mnogo više nego što to čine škola, ili istorijska nauka...

MR SANJA PETROVIĆ TODOSIJEVIĆ

OD SKERLIĆA PA DO DANAS - MALO TOGA SE PROMENILO

...Proučavajući srpske političke mitove, književni kritičar i književnik Jovan Skerlić nazvao ih je "religija, kult, idol, fetišizam, mesijanstvo, misticizam". Najviše takvih pojava našao je proučavajući razdoblje srpske političke i književne istorije između 1848. i 1871, koje je označio kao "vreme nacionalnog i književnog romantizma kod Srba". Skerlić je zaključio da se političke predstave i verovanja srpskog romantizma svode na ograničen broj opštih mesta ili na niz kultova čiji su idoli bili Kosovo, Crna Gora, hajduci, gusle, srpstvo, otadžbina, istorijska prošlost a izvorište "sredniji opšti

kult" ili kult narodnosti. Tako je "narodnost postala idol novog pokoljenja, jedini bog pred čijim su oltarom tamjan palili i pred kojim su ničice padali".

Od vremena Jovana Skerlića pa do danas - malo toga se promenilo...

DR OLGA MANOJLOVIĆ PINTAR SEĆANJE NA JUGOSLAVIJU, IPAK, TRAJE

...Negativna tumačenja socijalističke ideologije i ideja jugoslovenstva, od početka osamdesetih godina prošlog veka gotovo su preplavila javni prostor u Srbiji, usmeravajući proces dekonstrukcije postojećih sistema vrednosti. Novostvoreni simboli koji je trebalo da na sasvim drugačijim osnovama zasnuju osećaj bliskosti među građanima, označili su socijalizam i jugoslovenstvo (ma kako različite forme imali tokom sedamdesetogodišnjeg postojanja jugoslovenske države), kao negativne "druge" u suprotnosti prema kojima su nastajali novi identiteti. Pejzaž sećanja koji je decenijama bio omeđen naučnim interpretacijama, umetničkim artefaktima i simbolima, spomenicima i spomen parkovima postepeno je odbacivan i, činilo se jedno vreme, čak potpuno izbrisan. Konsekventno su i predstave Drugog svetskog rata kao događaja u kome je obnovljena jugoslovenska država i sprovedena socijalistička revolucija, u javnom prostoru pretrpele najveće promene. Promenjene su uloge učesnika rata, a time i način tumačenja fašizma i antifašizma. Opravdanja do tada neupitnih zločina i zločinaca, objašnjenja i razumevanja kolaboracije i osude pobednika pratila su, ali u znatnoj meri i uslovljavala proces raspadanja države.

Danas, posle tri decenije, različita tumačenja Drugog svetskog rata i dalje su snažno suprotstavljena u javnom prostoru. Ona nastavljaju da zamagljuje predstave i pobuđuju sumnje u sve ranije predstavljene istine koje se tiču prošlosti, ali i sadašnjosti u kojoj živimo. Stoga već sama analiza viđenja Drugog svetskog rata jasno svedoči da je jedini odgovor društva u Srbiji na postojanje problema - njegovo potiskivanje, a nikako rešavanje...

...Zvanična parola Miloševićevog režima da Srbija nikada nije bila u ratu, poput Gebelsovih često ponavljanih laži, postala je istina za građane Srbije, odnosno paravan za skrivanje neželjenih saznanja i nesprenosti za suočavanje sa sopstvenom odgovornošću...

...Sa povlačenjem antikomunističkog talasa koji je preplavio konstitutivna mesta sećanja socijalističke Jugoslavije, obrisi potopljenih toposa koji su karakterisali jugoslovenski identitet pojavili su se na mentalnoj mapi mnogo više nego što bi tranziciona elita očekivala i želela. Današnji nacionalizam kao dominantni društveno-kulturni koncept koji je snažno odredio društvo u Srbiji nije, naime, uspeo da prebrodi brojne ideološke suprotnosti, već ih je, naprotiv, samo dodatno produbio i pokrenuo dalja lutanja u traganju za kredibilnim sistemima vrednosti prihvaćenih od strane većine građana. Podeljenost unutar elite i nemogućnost postizanja konsenzusa oko ključnih političkih dilema usporili su proces "uprstoravanja" nove ideologije zajedništva...

...Delovi intelektualnih i političkih elita čitavu istoriju XX veka predstavili su kao tragičnu epizodu srpske istorije, koja je odredila mučeničku ulogu nacije. Tumačenja građana u velikoj meri razlikuju se od takvih stavova. Stepent identifikacije sa socijalističkom Jugoslavijom mnogo je veći nego što bi se posle decenija ratova i kriza očekivalo. Iako većina građana Srbiju u prošlosti vidi kao siromašnu seljačku državu, slika Jugoslavije sačuvana je u drugačijem svetlu. Ona se ocenjuje kao ugledna u svetu, stabilna, emancipatorska...

NAJZNAČAJNIJI POZITIVNI I NEGATIVNI DOGAĐAJI

• Na pitanje "Šta je, po Vašem mišljenju, najznačajniji događaj u svet-skoj istoriji, najviše - 19 odsto - opredelilo se za Drugi svetski rat, a nijedan drugi događaj nije "dobio" više od pet odsto;

• Kosovski boj (22 odsto), po mišljenju anketiranih građana, najznačajniji je događaj u istoriji Srbije, a oslobođenje od Turaka i ustanci protiv Turaka (oba sa po 10 odsto) događaji su sa najpozitivnijim posledicama za dalji razvoj Srbije, dok je bombardovanje 1999. sa 15 odsto "osvojenih" spontanog odgovora - događaj sa najnegativnijim posledicama. Za raspad Jugoslavije, kao događaj sa negativnim posledicama po razvoj Srbije, opredelilo se devet, a za rat devedesetih osam odsto anketiranih. Po šest odsto odgovora odnosi se na stvaranje Kraljevine SHS/Jugoslavije i na vladavinu Slobodana Miloševića kao događaje sa najnegativnijim posledicama po Srbiju.

DOSADAŠNJA IZDANJA

U okviru programskih aktivnosti Saveza antifašista Srbije, odnosno ranijeg Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji (1941-1945), do sada je izdato više knjiga i publikacija:

- "STVARANJE I RAZARANJE JUGOSLAVIJE" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
 - "FAŠIZAM JUČE I DANAS"
 - Ilija Radakovič "BESMISLENA YU-RATOVANJA" - dva izdanja (rasprodato)
 - Džasper Ridli "TITO"
 - Ibrahim Latifič "JUGOSLAVIJA 1945-1990" - dva izdanja
 - Milenko Markovič "SRPSKO PITANJE"
 - RAZARANJE SPOMENIKA KULTURE NA TLU NEKADAŠNJE JUGOSLAVIJE 1991-1995"
 - Miloš Minič "PREGOVORI IZMEĐU MILOŠEVIĆA I TUĐMANA O PODELI BiH"
 - "BOSNA I HERCEGOVINA JUČE, DANAS I SUTRA"
 - Dr Radoslav Ratkovič "POLITIKA I USTAV"
 - Dr Branko Latas "SARADNJA ČETNIKA SA OKUPATORI-MA I USTAŠAMA (1941-1945)" - tri izdanja
 - "VOJVODINA U ANTIFAŠISTIČKOM NOB-u (1941-1945)"
 - "AVNOJEVSKI PRINCIPI I ODNOSI U SADAŠNJOJ JUGOSLAVIJI; PAKT O STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU"
 - "OSVRT NA PUBLIKACIJE O REHABILITACIJI SARADNJE ČETNIKA SA OKUPATORIMA"
 - Kiro Hadži Vasilev "SUDBINE SOCIJALIZMA"
 - Dr Marko Vrhunec "ŠEST GODINA SA TITOM"
 - Dr Dragoljub Petrovič "JUGOSLAVIJA U ANTIFAŠISTIČKOM RATU 1941-1945"
 - "RATOVI U JUGOSLAVIJI 1991-1999" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
 - Jovo Ninkovič "ETNIČKA SVOJSTVA RATOVA U JUGOSLAVIJI 1991-1995"
 - "O USTANKU 1941. DANAS" - zbornik sa skupa "60. godišnjica antifašističkog ustanka u Jugoslaviji"
 - "VELIKA PODVALA - CENČIĆ PODMEĆE TITU IZMIŠLJENE STENOGRAME" - osvrti i polemike
 - Kiro Hadži Vasilev "MEĐUNACIONALNI ODNOSI - BALKANSKA ISKUSTVA"
 - ODBRANA ISTORIJSKE ISTINE O NOR-u I SFRJ (zbornik saopštenja i diskusije sa tribine "Da li đaci u Srbiji uče falsifikovanu istoriju")
 - "ANTIFAŠISTIČKI NARODNOOSLOBODILAČKI RAT U JUGOSLAVIJI I SAVREMENOSTI" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
 - BEOGRADSKI OKTOBAR - povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobeđe nad nacifašizmom
 - POBEDA NAD FAŠIZMOM - 60 GODINA KASNIJE (2005-1945)
 - Dr Aleksandar Sekulovič "SRPSKI NACIONALIZAM I JUGOSLOVENSKA TRAGEDIJA"
 - Dr Aleksandar Sekulovič "TEATROKRATIJA - NOVA VLADAJUĆA KLASA"
 - "FAŠIZAM U SAVREMENOSTI" (sa Fakultetom političkih nauka) - zbornik sa istoimenog okruglog stola
 - Dr Marko Vrhunec "TITO, TITOIZAM - LIČNOST, DELA, SVEDOČANSTVO BLISKOG SARADNIKA"
 - Janko Kostnapfel "KRISTALNA KUGLA" (partizanske uspomene i asocijacije)
- Savez distribuira i knjigu Milenka Markoviča "Srbija u traganju za novim identitetom", čiji je izdavač "Dan graf".
- Knjige se, direktno, telefonom ili pismom, mogu naručiti u kancelariji Saveza.

BARCELONA

OMAZH ČASTI ZA LJUISA KOMPANJSA

Barcelona, šta izabrati? Samo ruta modernizma ugrađenim putokazima u pločniku upućuje na 115 graditeljskih i umetničkih znamenitosti. Nisu za odbacivanje ni ona dva milenijuma pre modernizma koji su ostavili mnogo toga za više nego raskošnu ponudu. Ne treba zapostaviti ni ono što još nije stiglo da "nabaci" patinu koja se stiže tek kada prohujati dosta vremena.

Pominjati Gaudija, Sagrada familiju, Kaza Batljo, La Pedreru, park Guelj - gotovo da je trivijalno. Uz televiziju, samo onaj ko to nije hteo - nije ni bio u prilici da o njima stekne utisak i bez posete Barceloni. Sve je u ovom gradu toliko slikano, opisivano, toliko utabano stopama miliona turista da je zaista teško, ako ne i nemoguće, otkrivati nepoznato ili, bar, manje čuveno.

Kafe-bar Ljeida, izabran za polazište šetnje do Montžuika, nije na spisku atrakcija ali je, ipak, turistički nezaobilazan. Prijatno je tu, na početku prekrasnog Bulevara Sant Žoana, koji vodi do Gracie, ovdajšnjeg Monmartra, uz kafu, posmatrati Trijumfalnu kapiju i šetaliste ka parku Siutadela (koji je, opet, posebna celovečernja priča) i hvatati zalet jer je do Montžuika, pre uspona, bar sat i po hoda i to bez usputnih zastajkivanja a njih je, na prolasku kroz Ciutat velja - Stari grad, nemoguće izbeći.

Sunčan je dan, sedimo na ulici a kroz otvorena vrata bara pogled privlače fotografije na zidovima. Jedna od njih podseća da Ljeida na istom mestu traje bar 80 godina, a uramljen je i pretposlednji sneg u Barceloni koji se dogodio uoči Nove 1963. godine. Pretposlednji, jer nekoliko dana ranije vejavica je trajala od jutra do mraka, pa vlasnik bara računa da se novo čudo može očekivati - 2057. E, videti taj sneg koji je pokrio i neubrane pomorandže na ulicama glavnog grada Katalonije, ono je što se ne posreći svakome. I stanovnici Barcelone to sebi mogu da priušte jednom u životu...

Put do Montžuika trajao je bar dva i po sata duže od predviđanja. Razlog - izazovi kojima se nije moglo doleteti. A vredelo je odustati od zadate satnice. Ušli smo, pored ostalog, u tog dana za posete otvorenu gradsku kuću - Adjuntament. Viđeno je nemoguće opisati. Prethodno se usput obavestili da je u Muzej Pikasa najbolje doći utorkom rano ili sunčanim danima kada turisti ne zalaze u muzeje. Inače, čeka se i sat-dva, red se otegne do kraja ulice Montkada...

Skrećemo s puta da bismo prošli Ulicom Avinjo (Pikasove "Devojke iz ulice Avinjo" i umetnička škola Ljoha koju je veliki Pablo pohađao da bi ubrzo potom, odmeravajući

se prema Velaskezu, dokazao da u slikarstvu može baš sve), pa preko atraktivne Ramble, do Montžuika, brda iznad mora na jugozapadu Barselone. Po mnogo čemu (tvrđava, Vojni muzej, pogled na vodena prostranstva) podseća na beogradski Kalemegdan ali je mnogo veći i viši, mada i sam manji i niži od severnog brda Tibidaba. Sa Montžuika vide se pučina i čitav grad. Lepotu jedino narušava ogromni segment luke sa više nego sivim pejsažima.

Pre nego što smo se popeli (to je trajalo, lakše bi i brže bilo žičarom), u podnožju smo naišli na muzejsku postavku - Sklonište 307. Čeka se na red da bi se, po grupama od dvadesetak, ušlo u lagume nekadašnje fabrike stakla pretvorene, 1937, u sklonište pred najezdom Musolinijevih bombardera koji su nemilosrdno razarali glavni grad Katalonije. Muzejski vodiči detaljno i antifašistički angažovano objašnjavaju svaki detalj. Na hiljade ovakvih skloništa nastalo je samoinicijativom građana. Sva su za vreme Franka prekrivana velom ćutnje i zaborava. Muzej Barselone sada ih vraća u sećanje sistematskim istraživanjem o čemu svedoči i odgovarajuća publikacija. Na red se čeka i pred knjigom za utiske. Gotovo svi, pa i deca, žele da se upišu. U ime Saveza antifašista Srbije, beležimo: "Poštovanje antifašističkoj Barceloni. Čuvamo uspomenu na prve borce protiv fašizma."

Na ulasku u kompleks tvrđave čeka nas prospekt na mnogobrojnim jezicima. Tekst je napisao gradonačelnik. "Ne želimo da

Montžuik bude samo podsetnik na prošlost. Zato smo ga pretvorili u sedište Međunarodnog centra za mir. Želimo da predstavljamo omaž časti streljanima poput Ljuisa Kompanjsa, predsednika Vlade Katalonije..."

Ljuis Kompanjs streljan je na Montžuiku pošto ga je Gestapo uhapsio u okupiranoj Francuskoj i izručio Franku. Čoveka koji je u Kataloniji svojevremeno ujedinio levicu - Barselona ne zaboravlja. Od 2002. olimpijski stadion koji se vidi sa Montžuika - nosi njegovo ime. Na njegovu ličnost podseća i spomen-ploča u pomenutoj gradskoj kući. A i reprezentativno šetaliste, od Trijumfalne kapije ka Ciutadeli, koje smo posmatrali sedeći ispred bara Ljeida - zove se Pased Ljuis Kompanjs.

Bolje upućeni kasnije će nas obavestiti o onome što nismo videli. Na južnoj strani Montžuika, kada se ide putem pored mora i luke, nalazi se najveće groblje u Barceloni. Fossar de la Pedrera je grobnica žrtava frankizma; tu su sada i posmrtni ostaci Ljuisa Kompanjsa. To je jedan od retkih i verovatno najveći spomenik žrtvama frankizma u Španiji. Nema ga, međutim, ni u jednom turističkom vodiču i teško je pristupačan ako se ne dolazi kolima pa je tako dosta skriven od javnosti i turista. Uprkos tome, suočivši se sa omažom časti Ljuisu Kompanjsu, čini se, otkrili smo jednu manje poznatu veličinu prelepog grada sjajne arhitekture, urbanističke discipline, samosvesti i samoorganizovanosti građana, njihove otvorenosti i komunikativnosti...

Nebojša Dragosavac

Jubilarnu medalju "65 godina pobeđe u Velikom otadžbinskom ratu 1941-1945" letos je Dobrica Ćosić uručio ambasador Ruske Federacije u Beogradu Aleksandar Konuzin, a Ćosić je tom prilikom održao laureatsku besedu.

"Pečat" je, kako se moglo i očekivati, ove govore preneo in extenso, do poslednjeg slova, a u njima se, već na prvi pogled, mogu uočiti neke formulacije koje navode na pitanja i potpitanja.

Njegova ekselencija Konuzin laureata označava kao "mudrog starešinu iz plemena Srba". Iako se u izlaganju o Ćosiću govori i kao o "istaknutom sinu srpskog naroda", teško je pretpostaviti da se upotreba plemenskog atributa omakla čoveku iz profesije u kojoj se svaka reč meri pre nego što se izgovori. A malo je onih koji ne znaju razliku između plemena i naroda, nacije, te i nije neophodno podsećati na enciklopedijsku odrednicu po kojoj je "pleme oblik etničke zajednice i društvene organizacije svojstven pretežno prvobitnom uređenju".

Da li je Ćosić ovo shvatio kao počast sebi lično i svom narodu, ili mu je važnije starešinstvo, bilo ono i plemensko, na osnovu njegove potonje besede teško je zaključiti ali se ne bi moglo reći ni da mu je "unapređenje" u plemenskog starešinu - teško palo. Uručenje medalje iskoristio je kao povod da tu satrešinsku ulogu naglasi ističući da medalju prima "za sve antifašističke borbe i žrtve srpskog naroda u Drugom svetskom ratu". (Dakle, ne za sve nevine žrtve i u samoj Srbiji već samo one srpskog roda).

No, ostavimo li po strani narod (ili pleme), jer bi to bila mnogo šira rasprava, neizbežno je pitanje: ima li Dobrica Ćosić pravo da govori u ime svih srpskih antifašista, uključujući i one kojima je davno okrenuo leđa?

Ne treba, naime, dokazivati da Dobrica Ćosić i oni antifašisti koji Narodnooslobodilačku borbu u Jugoslaviji smatraju zajedničkom borbom svih jugoslovenskih naroda i za koje bratstvo i jedinstvo nije "Brozova prevara", a Jugoslavija "tamnica za srpski narod" - odavno nisu

BESEDA

U IME

BERLIN

DRUŽENJE USIJANO OD ANTIFAŠIZMA

Da mi je neko rekao da ću, 8. i 9. maja 2010. godine, najsjajnije godišnjicu antifašističkog rata u svom životu doživjeti u po Berlina, teško da bih mu poverovao. A upravo se to dogodilo.

Postoji u glavnom gradu Nemačke Antifašistička levica Berlina (Antifaschistische linke Berlin), čiji su članovi poželeti da se povodom 65. godišnjice od pobeđe nad Hitlerom nađu sa učesnicima Narodno-oslobodilačkog rata u Jugoslaviji, i da iz njihovih usta čuju kako su izgledali ti nezaboravni dani. I tako smo se, nenadano, našli u Berlinu nas dvoje, negdašnja partizanka i negdašnji partizan, da o tome pričamo nemačkoj antifašističkoj omladini. Sve su nam obezbedili, i avionski prevoz i kompletan boravak za to kratko, jedva trodnevno, druženje, usijano od antifašizma.

Dočekali su nas raširenih ruku i predložili nam kako da za tri nepuna dana upoznamo Berlin, njihovu višemilionsku prestonicu na obali reke Špre. Naravno, nije dolazilo u obzir da obiđemo sve istorijske spomenike, važne kulturne ustanove (samo pozorišta ima preko dvadeset), brojne muzeje, umetničke galerije, i sve ono što od Berlina čini jednu od velikih svetskih metropola. Ali problem smo rešili tako što smo svoje mlade prijatelje zamolili da obiđemo tri najmarkantnije tačke koje nam mogu otkriti dušu i atmosferu nemačke prestonice. Dobro je da njihov odgovor zapamte i svi oni koji prvi put dolaze u Berlin i tamo ostaju kratko. Predložili su nam, bez oklevanja, Brandenburšku kapiju, nezaboravnu berlinsku aleju Unter den Linden i Aleksander plac. Pred imponantnom

Brandenburškom kapijom, izgrađenom davne 1791. godine, koja je u vreme hladnog rata delila istočni od zapadnog Berlina, 8. maja su, kao podsećanje na oslobođenje Berlina, stajale spodobne u uniformama sovjetske, engleske i američke armije, nudeći "fotografije za uspomenu". Dok smo šetali središnjom alejom glavnog grada, čuvenom ulicom Unter den Linden, nepreglednom alejom lipa, i samo naslućivali skorašnji zanosni miris rascvetalih stabala, uživali smo u raskošnoj arhitekturi te svakako jedne od najpoznatijih svetskih avenija, koja Branderbušku kapiju povezuje sa skoro ništa manje poznatim Aleksander placom. Nisu naši domaćini propustili priliku da nas, usput, uvedu u zdanje čuvenog Humboltovog univerziteta, na čijem su se zidu zlatile nezaboravne Marksove reči: "Die Philosophen haben die Welt nur verschieden interpretiert, es kommt aber darauf an sie zu verandern." (Filozofi su svet samo različito tumačili, ali reč je o tome da se on izmeni).

I tako, ukupno razgledajući nemačku prestonicu, našli smo se u smiraj 8. maja sa svojim mladim prijateljima u levičarskom centru Berlina Krojbergu i Nojkellnu. Ulice su bile izlepljene plakatima na kojima su, ispod krupno ispisanog datuma 8. maj, odštampane reči "ustanak i oslobođenje", kao i obaveštenje o skupu povodom "šezdeset i pete godišnjice oslobođenja od nacionalsocijalizma". A u sali nas je čekalo najmanje 250, listom, omladinaca, antifašista, sa kojima smo više od sata razgovarali o antifašističkoj Narodnooslobodilačkoj borbi Titovih partizana u Jugoslaviji. Mi smo im, kao bivši partizani, odgovarali na brojna pitanja kojima su nas zasipale naše voditeljke Niki i Marica, ali i brojni slušaoci. U tim pitanjima dominiralo

je zanimanje za svakodnevni život i svakodnevnu borbu jugoslovenskih partizana. A u vazduhu je lebdelo, mada se nije otvoreno oglašavalo, divljenje za sve ono što su Titovi partizani postigli u neravnoj borbi protiv Hitlera i njegovih pomagača. Kada se skup završio, još dugo smo napolu razgovarali sa radoznalim, mladim ljudima, koji su nam prilazili, rukovali se s nama, grlili i zračili antifašizmom. Ni traga od policajaca. Kroz glavu su nam promicale slike antifašističkog mitinga pred Filozofskim fakultetom u Beogradu, kada su kolone policije morale da obezbeđuju miting i štite od fašista antifašističku kolonu na putu ka spomeniku fašističkim žrtvama na Terazijama. Srećom, nismo bili u obavezi da i to objašnjavamo!

Sutrašnji dan, 9. maj, proveli smo, do povratka, u parku Troptover, gde je 1949. godine, podignut veliki spomenik sovjetskim vojnicima palim u jurišu na Berlin 1945. godine. U pravog dosta udaljenoj liniji prema spomeniku izvajana je bista žene - Nemice, čije neme reči izražavaju zahvalnost oslobodiocima Nemačke od hitlerizma. Postoje i dve potresne figure crvenoarmejaca. O čitavom tom spomen-parku vodi računa nemačka država. Bilo je toga dana dosta Rusa, potomaka palih boraca, ali i mnogo nemačkih antifašista. Svi oni pokrili su spomenike raznovrsnim cvetom, tako da je čitav kompleks ličio na ogromni vrt zahvalnosti.

Ako se nekada nađete u tom "levičarskom" delu Berlina, svratite, na Hajnrih placu, u restoran "Crvena harfa" na nemački specijalitet "Specler", nećete se pokajati. Upravo tu smo se, uz puno drugarskih i nezaborav-reči, oprostili od svojih jednomišljenika, nemačkih prijatelja antifašista.

Radoslav ĐERIĆ i Olga RODIĆ

PLEMENSKOG POGLAVICE

KOJIH ANTIFAŠISTA?

na istoj strani. Licememo je ako Ćosić sebi daje pravo da govori i u njihovo ime. On punovažno zastupa samo one koji bi da podele Sutjesku, Neretvu, zajedničke grobove... Zaslepljen, ne priznaje ni elementarnu faktografiju. Po njemu, u aprilskom ratu 1941. od jugoslovenskih nacija "samo su Srbi pružili otpor okupatoru" kao da su svi piloti koji su branili Beograd, a koje pominje, bili Srbi i kao da je Srbin, na primer, bio i Sergej Mašera koji je u bokokotorskom zalivu, zajedno sa Srbinom Milanom Spasićem, sa miniranim ratnim brodom odleteo u vazduh da razarač ne bi dospao u ruke okupatoru.

Ovom prilikom autor "Deoba", međutim, demantuje sebe i u onom delu gde se činilo da ostaje nepokolebljivo dosledan. Sada, "istorijske istine radi", ističe "antifašističku motivaciju Ravnogorskog pokreta, borbeno dejstvo četnika u prvim mesecima ustanka u Srbiji i Crnoj Gori i njihovu trajniju borbu protiv hrvatsko-muslimanskih ustaša u srpskim predelima Hercegovine, Bosne i Hrvatske".

Taj "drugi antifašistički pokret sagoreo je u kolaboraciji sa okupatorom", kaže ali ne pokušava da objasni kako je taj pokret

mogao da sarađuje sa nacifašističkim okupatorom ako je bio antifašistički. Bilo je to, dodaje doduše Ćosić, "uslovljeno racionalizacijom cene borbe", a pod racionalizacijom valjda se podrazumeva činjenica da su saveznici videli ko se zaista bori protiv zajedničkog neprijatelja a ko ne.

U skladu sa ovim novim, "nacionalno osvešćenim" konceptom, Ćosić i u svečanoj prigodi kakva je uručenje jubilarne medalje, opširno govori o Jasenovcu, okupatorskim masakrima po Srbiji. Ne pominje šta su "ravnogorski antifašisti" u skladu sa Moljevičevim projektom i Dražinom instrukcijom radili "u cilju čišćenja nenacionalnih elemenata" u Istočnoj Bosni, Sandžaku i ostalim krajevima. To jedino može da se podvede pod logiku koju, kako kažu enciklopedije, primenjuje pleme kad iz miroljubivog preraste u ratoborno i pljačkasko, a koju Dobrica Ćosić jednostavno iskazuje: "Za učinjene zločine nama, osvetnički smo zločinima uzvraćali".

Razumne ne treba podsećati: tuđi zločin nije opravdanje za sopstveni; priznati zločin podrazumeva sopstvenu odgovornost i suočavanje sa posledicama.

Sve u svemu, Dobrica Ćosić nema pravo da govori u ime svih srpskih antifašista nego samo u ime onih koji antifašizam shvataju isto kao i on. Pa bio to antifašizam, ili ne.

N.D.

AKADEMIJA POVODOM PRAZNIKA LEGENDARNE ZEMLJE ČUVA SE USPOMENA NA SLAVNO DOBA

Više članova Saveza antifašista Srbije bilo je među učesnicima svečane akademije u Muzeju istorije Jugoslavije koju je, povodom 65. godišnjice proglašenja SFRJ i nekadašnjeg praznika - Dana Republike, organizovalo Društvo za istinu o NOB-u i Jugoslaviji.

"Čuvamo uspomenu na slavno, veliko doba i nastojimo da se istina sačuva od starih i novih laži što je neprekidno blate i saleću - podsetio je, obraćajući se skupu, potpredsednik Društva književnik Goran Babić i, između ostalog rekao:

- Kad od nekog događaja prođe 65 godina, a taj događaj se i dalje kolektivno i na javnom mestu proslavlja, jasno je da je reč o nečemu što se uputilo u legendu.

- Tragične devedesete uništile su i tu zemlju i njen praznik, ali se istorija nije vratila natrag, i ni na jednom deliću nekadašnje zajedničke države nije, po njenom raspadu, proglašena ili uspostavljena monarhija. Republike su ostale iako je njihov datum službeno

zaboravljen u svakoj od njih.

Predsednik Društva za istinu o NOB i Jugoslaviji Svetozar Oro tim je povodom postavio pitanje - ima li još Jugoslavije ili je nema. Zalažući se da se odnos vladajućih struktura u novostvorenim državama prema obeležjima i značenjima nekadašnje jugoslovenske države bitno promeni, uz više poštovanja a manje ignorancije, potiskivanja u zaborav, Oro je konstatovao:

- Jugoslavije nema kao države, međunarodnog subjekta, saglasno stavu Badinterove komisije i želje njenih razbijača da sa Jugoslavijom nestane sve što podsjeća na njeno pedesetogodišnje trajanje, što ne može da se prevrednuje i prilagodi ciljevima aktuelne vlasti;

- Ima je kao istorijskog dostignuća i geografsko-jezičkog prostora u svesti i praksi njenih poštovalaca, sledbenika i branilaca i nezaobilazne prakse njenih nasljednica koje se nužno moraju koristiti njenom ostavštinom i naslijeđem u raznim oblastima.

PODSEĆANJA

ČINJENICE O SAVEZNIČKOM BOMBARDOVANJU U SRBIJI (4)

ZAŠTO JE BEOGRAD BIO META?

"Glas istine" u ovom broju zaključuje objavljivanje izvoda iz šireg rada istoričara dr Đorđa Stankovića, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu, objavljenog u Glasniku Vojnoistorijskog instituta.

Profesor Stanković ističe principe na kojima treba da se zasniva savremena historiografija a kojima mnogi današnji istoričari u Srbiji (i na prostorima nekadašnje Jugoslavije) okreću leđa. To konkretno analizira na primeru savezničkih bombardovanja u Srbiji tokom II svetskog rata i dokumentovano opovrgava nastojanja da ih istoričari "revizionisti" koriste za kompromitovanje Josipa Broza Tita i drugih istaknutih partizanskih komandanata kao navodnih mrzitelja srpskog naroda.

Koji su razlozi naveli komandu američke 15. armije da bombarduje Beograd, kao i druge gradove u Jugoslaviji, a posebno u Rumuniji, Mađarskoj i Austriji?

- Prvo, područje evropskog jugoistoka bilo je pod nemačkom okupacijom i tretirano kao "nemački dopunski privredni prostor".

- Drugo, Beograd, kao izuzetno značajan saobraćajni i industrijski centar, radio je, poput mnogih gradova na okupiranim teritorijama Evrope, za nemačku vojnu industriju.

- Treće, od trenutka kada je ugušen pokret otpora u gradu, izražen od strane skojevskih grupa odmah posle kapitulacije zemlje, i kada je uništena beogradska partijska organizacija, Beograd je živeo životom "pacifikovanog i kvislinškog grada".

Obaveštajne službe saveznika, kao i partizana, imale su podatke da je u njemu samo u vazduhoplovnoj industriji za Nemce radilo preko pet hiljada radnika i inženjera, da su normalno radile osnovne i srednje škole sa velikim delom predratnog prosvetnog kadra, da je kazališni život bio kao i pre rata, da je bilo otvoreno preko 300 advokatskih kancelarija, da su čak i povećani kapaciteti zdravstvene službe dolaskom izbeglica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine i da su lekari i medicinske sestre lečili i nemačke oficire i vojnike (koji su potom nastavljali da ubijaju Srbe, Jevreje i Rome), da se nijedan general koga je Milan Nedić oslobodio iz nemačkih logora nije aktivirao u antifašističkoj borbi, da su gotovo svi značajniji pripadnici intelektualne i naučne elite potpisali poznati "Apel srpskom narodu", da je oko hiljadu studenata iz uglednih građanskih porodica otišlo dobrovoljno na studije u nacističke zemlje, da je oko 25 hiljada Beograđana otišlo dobrovoljno na rad u Nemačku, itd. itd. Svima njima danas se odaje priznanje zato što su se "oduprli komunističkoj kugi"!

- Četvrto, Beograd je u ratnoj strategiji saveznika tretiran isto kao i svi takvi gradovi i strateški vojni objekti na jugoistoku Evrope.

Šta, na kraju, preostaje naučniku nego da iz vizure kritičke historiografije ponudi oveštalu balkansku analogiju (možda će to "revizionistički istoričari" da shvate i kao metaforu!), pogotovo kada od jedne među desetinama hiljada rutinskih operacija vojnog karaktera u Drugom svetskom ratu prave nacionalnu tragediju, izgrađuju

novu nacionalnu mitologiju i "istoriju zavera". Uz to, tragaju za nekim moralnim principima, za perfidnostima saveznika. Međutim, neka "revizionistički istoričari" odgovore na pitanje ko od subjekata Drugog svetskog rata nije vodio perfidnu politiku i politiku vlastitih interesa. Po kojoj su to logici Amerikanci i Britanci trebalo da ginu za Srbe, pogotovo kada je ta Nedićeva Srbija bila jedna od najkvislinških "država" u Evropi. Treba se s tim hrabro suočiti i ne izmišljati krivce - Tita, Koću, komuniste, zle Nemce, ali i zle Amerikance. Ili, optuživati Britance da su izdali Dražu Mihailovića. A nije li Draža Mihailović svojom strategijom čekanja izdao prvo Britance, pa onda i samog sebe. O vladi u Londonu da i ne govorimo - osim prilikom protokolarne posete generala Dušana Simovića, po njegovom dolasku u London 1941. godine, Vinston Čerčil nije do kraja rata pozeleo ni da vidi bilo kog člana te vlade. I u tome je, dabome, "veličina" Slobodana Jovanovića, današnjeg "srpskog genija" koji se cinično smeši sa novčanice od pet hiljada, a jadni Nikola Tesla jedva da je zaslužio i onu od sto dinara! E, to se u nauci zove civilizacijska sramota, prava slika "revizionističkih istoričara" i vladajućeg establišmenta!

...Dobro poznati italijanski naučnik Konstanco Prevo napisao je vrlo zapaženu studiju "Etičko bombardovanje" (!?) Zapaženo mesto u studiji zauzima i američko bombardovanje Srbije 1999. godine, kao etičko! Prevo je došao do podataka da je savezničko vazduhoplovstvo u Drugom svetskom ratu, pošto se prvi put u istoriji vodio totalni rat, primenjivalo različite kri-

JOŠ JEDAN PODUHVAAT ČLANA SAVEZA ANTIFAŠISTA

KNJIGA O RISTIĆIMA - SOFIJI I RADOJICI

▼ **P**osle knjige "Gde je moja mama" koja, uz niz autentičnih dokumenata, od kojih se neki po prvi put predočavaju javnosti, svedoči o četnicima i njihovim zločinima, član Saveza antifašista Dragoslav Dimitrijević Beli priredio je i sopstvenim sredstvima izdao knjigu o narodnom heroju Sofiji Ristić i njenom suprugu Radojici.

Sofiju i Radojicu ubili su četnici. Razlog - njihova kuća ispod Rudnika, u Manojlovcima kod Topole, bila je povremeno sedište partizanskih štabova i punkt za vezu, a u njenoj okolini bile su skrivene zemunice za lečenje ranjenih partizana. Pre nego što je ubijena, Sofija je tri puta hapšena i tučena. Izdržala je bez jauka 140 batina. Nikad ništa nije priznala. Iza nje i muža ostalo je petoro dece koja su se, po naređenju četnika, morala iseliti iz rodne kuće.

Priredivač knjige citira Milivoja Stankovića koji je o Sofiji napisao:

"Sofija Ristić, narodni heroj Jugoslavije, radom u NOP-u i mučeničkom smrću dokazala je hrabrost, postojanost, snagu volje i upornost. Njoj nije dodeljeno zvanje narodnog heroja zbog podviga na bojnopolju, jer se nikada nije koristila oružjem. Puške je videla izbliza onda kada su bile uperene u njene grudi da bi joj prekinuli život u četrdeset trećoj godini...

Rođena u istom selu u kojem su rođene Karađorđeva majka Marica i supruga Jelena, Sofija je bila pobožna, dobra majka i supruga. Bila je nepismena seljanka, ali bistra i razborita, patrijarhalno vaspitana, volela je ljude, nikom se nije zamerila.

Rodila je šestoro dece i to lako, čuvajući ovce, u brazdi, okopavajući kukuruz. Odnegovala ih je petoro, jedno je uzeo 'Bog sebi, on zna šta čini, hvala mu za ovih petoro', govorila je.

Za oslobodilački pokret opredelila se bez ikakvih ideoloških priprema i ubeđivanja. Slagala se sa svojim mužem, cenila ga, volela i poštovala. Sami su umeli da opredele gde im je mesto u tom teškom vremenu.

Pored brojne sitne dece, Sofija je neumorno radila za partizane. Obavljajući svoj svakodnevni kućevni posao, kuvala je i pospremla, prihvatala i ispraćala partizanske starešine i kurire, negovala ranjenike, obezbeđivala im hranu, prala zavojce. Radila je to sa voljom i bez straha, duboko uverena da čini dobro delo. Nije je obeshrabrila smrt muža. Bila je uporna, hrabra i odlučna; izdržala je kada je partizanima Šumadije bilo najteže. Sofija nije radila sama. Njen muž Radojica predano je radio na istom poslu, zajedno sa najstrijim sinom i starijom ćerkom.

Kuća Radojice i Sofije Ristić ne bi mogla tako dugo da se neometano koristi kao partizanska baza da ogromna većina Manojlovčana nije bila privržena partizanskom pokretu i pomagala ga. Posebno je bila značajna pomoć komšija - Rosića, Stefanovića, Đurića, Gavrilovića i drugih. Bez preterivanja može se reći da je celo selo Manojlovci bilo partizanska baza."

Ističući da je Sofija Ristić za Manojlovce, Šumadiju i Srbiju "svetlo lice bez tamnog naličja", Dragoslav Dimitrijević, pored ostalog, konstatuje:

"U Topoli nema više Muzeja NOB-a, dev-

astirane su biste narodnih heroja. U pomenutom muzeju, u okviru stalne postavke "Topola u Narodnooslobodilačkoj borbi", veći deo materijala jedne sobe bio je posvećen ženama oplenačkog kraja koje su stradale u NOB-u. Fotografije dvadesetak žena Šumadije bile su izložene na posebnom panou a centralno mesto zauzimali su likovi narodnih heroja Darinke Radović i Sofije Ristić. U jednoj od vitrina čuvali su se njihovi originalni predmeti, uglavnom ručni radovi i sanitetski materijal iz partizanske bolnice koja se nalazila u zemunici nedaleko od kuće Sofije Ristić. Posle 2000. godine, dolaskom nove vlasti, Muzej NOB-a likvidiran je, postavka "Topola u NOB-u" uklonjena a eksponati negde sklonjeni. Opštinski odbor SUBNOR-a ne zna gde se nalaze, da ne kažemo da su netragom nestali.

Ispred zgrade bivšeg Muzeja NOB-a nalazi se, od belog venčakog mermera, kameni buket - mramorne glave četiri narodna heroja: Milića Radovanovića, Milana Blagojevića, Darinke Radović i Sofije Ristić, delo vajara Milije Glišića, izrađene u skulptorskom postupku koji je osobenost pretkolumbovskih kultura na tlu Meksika. Sada su sve biste devastirane - razbijeni su nosevi i uši na bistama - mramornim glavama svih narodnih heroja.

Takođe je nova vlast promenila naziv koji je nosila Ulica Sofije Ristić. Doduše, dečjem obdaništu "Sofija Ristić" još nije promenjeno ime... Deca Radojica i Sofije Ristić, ponosna na svoje plemenite, poštene i poštovane, rodoljubive i hrabre roditelje, stvorila su porodice i razgranali ih po Srbiji, Evropi, Aziji i Americi..."

terijume - selektivno bombardovanje (samo ratnog potencijalnog neprijatelja) i totalno bombardovanje (uništavanje celokupnog ratnog poprišta). U oba slučaja uspešnost nanošenja gubitaka neprijatelju bio je osnovni kriterijum. Kada bismo usvojili stanovište ovog autora, onda bi američko bombardovanje Beograda na Uskrs 1944. bilo selektivno, a bombardovanje francuskih gradova na atlanskoj obali i grada Kaena, dva meseca kasnije, bilo bi totalno, uz konstatovanje

da se u ratu kakav je vođen ne mogu tražiti nikakvi skriveni, "perfidni" i etički principi, već samo oni koji su proisticali iz vojno-političkih interesa. "Revizionisti" to vrlo dobro znaju, ali se to ne uklapa u novu ideološku i globalističku matricu.

Bilo je naprosto neukusno na "nacionalnoj televiziji", u specijalnoj emisiji posvećenoj američkom bombardovanju Beograda, posmatrati tri dijametralno suprotstavljena mišljenja - voditeljke koja se nije obavestila na izvoru naučnih znan-

ja i koja je stalno učesnike prekidala i usmeravala emisiju u nekom dnevno-političkom interesu, profesora sa Pravnog fakulteta, bez elementarnih istorijskih znanja ali sa jako nabijenim "mrziteljskim moralisanjem", poznatog istoričara vazduhoplovstva (graditelja vazduhoplovnog muzeja u Surčinu i bivšeg vojnog pilota) koji je u rukama držao originalna dokumenta, ali nije mogao da dođe do reči, kao ni vojno-politički istoričar od autoriteta. Zato je, uz profesora sa Pravnog fakulteta, najviše "tajminga" dobio medijski često eksploatisani direktor Instituta za savremenu istoriju. Po svom običaju, pričao je o onome što mu nije uža naučna oblast pa je izgovarao "reči đavolske", moralisao i filozofirao, tražio zavereničke motive. Svu odgovornost paušalno je podelio između Koče Popovića i Josipa Broza Tita! A moralnu pripisao partizanima i komunistima!

Dr Đorđe STANKOVIĆ

RAZLOZI - ISKLJUČIVO VOJNI

U američkom glavnom štabu doneta je odluka da se priđe realizaciji uništenja naftonosnih polja u Rumuniji, infrastrukture i što većeg broja fabrika, posebno postrojenja koja su radila za glavnu fabriku "Meseršmita" u Viner Nojštatu kraj Beča. Na severnom atlanskom sektoru to je bio zadatak britanskih a na južnom američkih snaga. Tokom marta i aprila 1944. godine, žestoko su napadnuti ciljevi u Mađarskoj i Rumuniji. Beograd je u tim akcijama, po principu strateških i taktičkih dejstava, bio rezervni cilj. Bombardovan je isključivo iz vojnih razloga.

NOVO IZDANJE SAVEZA ANTIFAŠISTA

KAZIVANJA SLOVENAČKOG PARTIZANA

▼ **S**a spomenicima pojedinim ličnostima, imenovanjem ulica i raznim spomeničkim obeležjima uvek je muka. Danas gore, sutra dole. Tako je to i sa mnogim pokojnicima, ali ne baš isto za sve.

U Ljubljani, na Trgu francuske revolucije, stoji još iz vremena pre Drugog svetskog rata visoki obelisk sa bronзанom glavom velikog osvajača - Napoleona, koju krase lovorov venac. To je, izuzevši Francusku, jedini spomenik Napoleonu u Evropi. Preživeo je netaknut sva vremena i režime, pa i poslednje okupatore - kao da okupatori iz različitih vremena i raznih boja imaju neki svoj klub.

To, međutim, nije bio slučaj i sa domaćinima koji sa vojskom nikada nisu prešli granice svoje države.

Veliki bronzani spomenik kralju Aleksandru I na konju u parku Zvezda, pored Kongresnog trga, i mramorni spomenik kralju Petru I na konju, ispred Ljubljanskog magistrata, uradio je akademski vajar Lojze Dolinar. Bila su to velika umetnička dela. "Bila", zato što su "kulturni" italijanski okupatori, odmah po svom upadu, srušili oba spomenika, izrezali ih na komade i odvezli na đubrište. Da, na "svoje" đubrište!

Ali, dva lepa umetnička dela, doduše skromne kipove sinu slovenačke majke, maršalu Titu, jedan u Skupštini, koji je izradio Boris Kalin, drugi ispred Cekinovog grada, delo Antona Augustinčića, nisu sklonili okupatori...

Jednom davno - da, davno, iako u vreme intenzivnih priprema Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije za prodor Četvrte armije prema Trstu, maršal Tito našao je vremena za specijalnu depešu. Kada je šifrantkinja u Brezovem gaju blizu Črnomelja dešifrovala telegram, po metodi maskirne petocifrene tablice, pročitala je:

"Dobili smo vest da su uhapsili Otona Župančiča. Ako je tačno, preduzmite sve što je u vašoj moći da ga oslobodite. Tito."

U prestonici Slovenije nalaze se na razdaljini od jednog kilometra vazdušne linije dva velika konjanička spomenika, za slovenački narod veoma zaslužnog generala i pesnika Rudolfa Maistra.

U centru Ljubljane nalazi se prilično skroman reljef španskog borca i komandanta Slovenačke narodnooslobodilačke vojske, generalpukovnika i

Vrsni intelektualac, nekadašnji partizan Janko Kostnapfel, mladalačkog i radoznalog duha i u poznim godinama, ističe:

"Neki kažu da partizanska generacija odumire. To je tačno samo utoliko što odumire čitava prva generacija poslednjeg stoleća. No, netačno, pre svega zbog toga što je ta generacija za sobom ostavila neuništivu energiju s jasnim sadržajem"

I kad direktno ne ispisuje partizanska sećanja, Kostnapfel afirmiše vrednosti antifašističke narodnooslobodilačke borbe, suprotstavlja se njihovom omalovažavanju. Čini to maniom nepokolebljivog humaniste, nedogmatski, ideološki neopterećeno, ljudski iskreno i nadahnuto, intelektualno temeljno a jednostavno.

Tu su razlozi što se Savez antifašista Srbije odlučio da se, u skladu sa željom Janka Kostnapfela, ova knjiga prevede sa slovenačkog i, uz materijalnu podršku autora, objavi u Beogradu. Ovaj izdavački poduhvat u punoj je saglasnosti sa osnovnim programskim odrednicama Saveza koji polazi od opredeljenja da doprinosi mirnom, opštem napretku društva i društvenih odnosa, oslanjajući se na temeljne vrednosti antifašističkog pokreta u svetu i antifašističke Narodnooslobodilačke borbe srpskog i ostalih naroda SFRJ pod rukovodstvom KPJ sa Josipom Brozom Titom na čelu (sloboda, mir, socijalna pravda, nacionalna ravnopravnost i međunarodna tolerancija).

"Glas istine" objavljuje deo iz knjige "Kristalna kugla" koja je upravo izašla iz štampe i svi zainteresovani mogu da je dobiju u prostorijama Saveza antifašista Srbije

narodnog heroja Franca Rozmana-Staneta. Zajedno sa dvojicom poznatih komandanata, generalima Petrom Stanetom-Skalom i Dušanom Kvederom-Tomažem. Političari su dobili mnogo veće spomenike.

U auli Kliničkog centra u Ljubljani nalaze se kipovi četiri zaslužna profesora Medicinskog fakulteta: Franca Čelešnika, Božidara Lavriča, Pavla Lunačka i Igora Tavčara. Pored tih kipova nekada je visila velika mapa Slovenije pod staklom na kojoj je naučnom preciznošću bilo označeno 247 partizanskih bolnica i drugih zdravstvenih jedinica od 1941. do 1945. godine. Tu su mapu odmah posle "demokratizacije" skinuli i odneli... Na zidu je više nema.

Na "buvljaku" iza Ljubljance mogu se danas za malo para kupiti visoka odlikovanja koja su nekada dobili hrabri borci. Deca., naravno, deca, koja ne znaju četvrtu božju zapovest.

U Beogradu su na Kalemegdanu bile postavljene biste četvorice zaslužnih

boraca i društvenih radnika: Ivana Milutinovića, Ive Lole Ribara, Đure Đakovića i Moše Pijade. Onda... e, pa onda su im bronzane glave na postamentima okrenuli prema zidu tvrđave, tako da su kipovi podsećali na osuđeničke koji čekaju da ih ustrelje u potiljak... Jednom su tuda prolazili francuski turisti i sa čuđenjem zagledali tu "instalaciju". Upitali su me kao slučajnog prolaznika, šta to znači. Odgovorio sam im: "Kultura..."

U Ljubljani postojala je Ulica Đure Đakovića, velikog borca za radnička prava, koje danas više nema. Bilo je još mnogo ulica koje više ne postoje pod starim nazivima. Postojala je i ulica državnika i slikara Moše Pijade, koju su preimenovali ponovo u Kolodvorsku ulicu - s tipično hrvatskom reči. Istina je da je Pijade u nekoj prilici novinarima drsko odbrusio: "Vi znate sve i ništa!"

U Parizu postoji Staljingradaska avenijska i stanica metroa Staljingrad. Ali, to je u Francuskoj...

POMOGLI SAVEZU I "GLASU ISTINE"

U prošlom broju "Glas istine", omaškom su Sead Hadžović i Žika Stojšić izostavljeni kao darodavci u pomenutom periodu. U međuvremenu, aktivnosti Saveza antifašista, uključujući i izdavanje lista, priložima su podržali:

Mlekara A.D. Leskovac, Radovan Pantović, Mirko Ivančić, Josif Strunjaš, Dragoslav Dimitrijević, Miljan Radović, Branko Pavićević, Mara Naceva, Mina Kovačević, Goran Despotović, Žika Stojšić, Milka Jakić, Aleksandar Orlandić, Vuk Dragašević, Dane Dmitrašinović, Komel Franta, Dušan Marinković, Sidonija Krajnović, Gojko Brajović, Aleksandra Piper, Sead Hadžović, Đorđije Strunjaš, Dušanka Šukrija, Špiro Galović, Koča Bitoljanu, Aleksandar Sekulović, Vera Marković, Aleksandar Kraus, Janko Milobratović, Slobodan Rakočević, Božidar Cerović, Živana Olbina, Radmila Mitić, Branislava Žarković, Stojan Jovanović

BOSNA I HERCEGOVINA

PROTIV REHABILITACIJE DRAŽE I ČETNIKA

Povodom pokretanja postupka pred Višim sudom u Beogradu za rehabilitaciju Draže Mihailovića, Upravni odbor Saveza antifašista i boraca NOR-a BiH Tuzlanskog kantona javnosti Bosne i Hercegovine i Evrope uputio je izjavu u kojoj se, pored ostalog, ističe:

- Nismo iznenađeni gnusnim postupkom rehabilitacije jednog od najvećih izdajnika i ratnih zločinaca ovih prostora Draže Mihailovića. Odavno su izdajnici tzv. "vojske u otadžbini" zakonski rehabilitovani, proglašeni antifašistima i oslobođiocima u Srbiji i Republici Srpskoj. Prati to otvorena hajka na istinske oslobođioce i borce protiv fašizma - Titove partizane, koja traje i povremeno dobija na intezitetu. Ona proizvodi snažni otpor ogromne većine građana svih nacija i konfesija.

- Iznenađeni smo, međutim, činjenicom da se postupak rehabilitacije najmračnijih fašističkih zločinaca otvara u zemlji sa vlasti koja se deklarira antifašističkom, zvanično naziva demokratskom, sebe smatra slobodarskom i uporno teži ka članstvu u antifašističkoj opredijeljenoj, društveno i ekonomski proseritetnoj asocijaciji evropskih naroda i država - Evropskoj uniji.

- Vidimo, i već znamo, šta o ovoj manifestaciji neofašizma misle borci NOR-a i ostali antifašisti Republike Srbije. Izražavamo bezgraničnu solidarnost sa borcima i drugim antifašistima Srbije u podršci otporu ovoj neofašističkoj namjeri.

- Ne možemo a da se ne upitamo kako političke i sudske vlasti Srbije razmišljaju o osjećajima potomaka više desetina hiljada porodica te iste Srbije, čija djeca su svirepo poklana po Dražinom projektu koljačkih "crnih trojki".

- Kako će se vlasti Republike Srbije, dopuste li realizaciju ove fašističke manipulacije, suočavati sa građanima i narodima naše BiH koji su od obnovljenog fašističkog četništva od 1992. do 1995. godine pretrpjeli genocide sa stotinama hiljada poginulih i poklanih i više stotina invalidiziranih građana, strašno razaranje i pljačku naše zemlje?

- Pozivamo da sudske i političke vlasti Srbije, koje su prihvatile ovu inicijativu, dođu kod nas u Vukosavce i pred narodom Tuzle, Semberije, Majevice, Birča - velikih poprišta ustanka i cijelog toka NOB - i na konkretnom djelu se podsjetite na podli, izdajnički zločinački četnički čin izdaje i pokolja najistaknutijih vođa naprednog radničkog i socijalističkog pokreta sjevero-

istočne Bosne i BiH i rukovodstva NOP-a područja gdje je ratovao, i veliki broj ginuo, partizanskih boraca Vojvodine i cijele Srbije.

- Pozivamo sve patriote, sve antifašistički opredijeljene građane, građanska udruženja, političke stranke i druge organizacije na jedinstvenu podršku borcima - antifašistima Srbije u otporu ovoj manifestaciji rehabilitacije izdajnika i zločinca Draže Mihailovića...

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

SARADNJA BORACA I MLADIH SOCIJALDEMOKRATA

Savez udruženja boraca i antifašista BiH - Organizacija Centar-Sarajevo i Forum mladih SDP-a potpisali su Memorandum o saradnji izražavajući saglasnost da zajednički podržavaju tekovine Narodnooslobodilačke borbe i razvijaju ideju socijaldemokratije među mladima.

Podrazumevaju se zajedničke aktivnosti na obeležavanju značajnih datuma, promocije kulturno-istorijskog nasleđa, organizovanje okruglih stolova i javnih rasprava, zajednička borba protiv svih oblika fašizma u zemlji i svetu.

REDOVNE PROSLAVE GODIŠNJICA VELIKIH BITAKA

U Bosni i Hercegovini svake godine se organizuju proslave godišnjica bitaka na Neretvi i Sutjesci koje okupljaju antifašiste iz svih delova nekadašnje Jugoslavije.

Na proslavi godišnjice bitke na Sutjesci, ispred spomen-kosturnice poginulih partizana na Tjentištu, jedan od govornika - predsednik SABNOR-a BiH Jure Galić rekao je:

"Ovdje su stvorene mogućnosti da svaki narod u bivšoj Jugoslaviji ima svoju slobodu, svoju državu i da neće robovati stranim silama. Ova bitka omogućila je Drugo zasjedanje AVNOJ-a i Prvo zasjedanje ZAVNOBiH-a. Tamo je kazano da će svaki narod imati svoju slobodu i državu, a da je Bosna država i srpskog, i hrvatskog, i muslimanskog naroda. Današnja Republika Srpska tvorevina je Miloševića i Karadžića, rezultat je počinjenog genocida nad Bošnjacima i Hrvatima, ali i Srbima koji nisu prihvatili takvu politiku. Zato mi borci ne prihvatamo nikakvo proslavljanje godišnjice s tih pozicija. Mi ne priznajemo ni Federaciju BiH, jer je i ona stvorena pod pritiskom oružja, ubijanja i logora. Mi smo za BiH kao cjelovitu državu svih naroda. To je poruka s ovog mjesta, to je poruka ove krvi i ovih kostiju koje se ovdje nalaze."

OBNOVA MUZEJA AVNOJ-A

Zgrada u Jajcu u kojoj je održano Drugo zasjedanje AVNOJ-a, spaljena u ratovima devedesetih godina sada već prohujalog veka, obnovljena je kao i muzejska postavka u centralnoj sali. Međutim, vraćeno je samo desetak odsto nekadašnjeg muzejskog fonda. Zato je pokrenuta akcija prikupljanja i snimanja arhivske građe iz arhiva antifašističkih organizacija u svim državama na prostoru nekadašnje Jugoslavije. Namera je da se izvrši digitalna obrada svih postojećih materijala i bar tako na jednom mestu prezentira sva građa koja se odnosi na Drugo zasjedanje AVNOJ-a i razvoj narodne vlasti. U tom smislu, iz Jajca je upućena molba da se pomogne ostvarivanju ove zamisli.

NA KAPI ZVEZDA, U GLAVI KOKARDA

Pod gornjim naslovom, "Glas antifašista", list Saveza antifašista i boraca NOR-a u Bosni i Hercegovini, prenosi opširan tekst iz "E-novina", ilustrovan fotografijom rukovodstva i fudbalera Crvene zvezde ispred spomenika Draži Mihailoviću u američkom gradu Libertvilu.

Time se dokazuje teza da "na kapi može pisati jedno, a u glavi biti posve drugo" i podseća da se na zvaničnoj web-stranici beogradske Crvene zvezde nalazi desetak slika "s nasmiješanim članovima nogoloptačke družine i njenog rukovodstva kako čuče i stoje podno spomenika Dragoljubu Mihailoviću zvanog Draža", snimljenih 23. maja 2010.

U kontekstu postupka za rehabilitaciju Draže Mihailovića u pomenutom tekstu navode se četnički zločini u bjelopoljskom, pljevaljskom, sjeničkom, čajničkom, fočanskom kraju, a pominje se da su Draži u Srbiji podignuti spomenici u Lapovu, na Ravnoj gori, u Ivanjici i Subjelu kod Kosjerića, te da su izgranju onog u Lapovu poduprla tri ministarstva Republike Srbije - za kulturu, turizam, trgovinu i usluge i za dijasporu...

POČAST GENOCIDU U NAZIVIMA ULICA

U Mostaru (zapadnom) postoje ulice Mile Budaka, ozloglašenog ideologa genocida, Jure Francetića, komandanta ustaške Crne legije, Lorkovića, Vokića...

Nasuprot tome u Sarajevu (onom što se zove istočno) postoje Ravnogorska, Draže Mihailovića, Jevđevićeva...

Tek da se zna, ko se kome dopada...

SLOVENIJA

MASOVNA PROSLAVA
JUBILARNE GODIŠNJICE

Nema kutka Slovenije gde nisu svečanim ali i radnim manifestacijama obeleženi 65. godišnjica pobe-
de nad fašizmom u Drugom svetskom ratu,
dani oslobođenja pojedinih gradova,
naselja i krajeva, značajni datumi i
poprišta bitaka NOB-a, 9. maj - Dan
pobede i Dan Evrope, pri čemu je odata
pošta borcima poginulim u borbi za slo-
bodu, žrtvama nacifašističkog terora i
domaćih izdajnika.

Dan oslobođenja i pobede Ljubljana
je slavila puna tri dana a proslava
"pobede i mira" imala je sva obeležja
nacionalnog praznika, pri čemu je,
učešćem boračkih delegacija iz država
nastalih na tlu nekadašnje Jugoslavije
naglašeno da je Narodnooslobodilačka
borba zajednički poduhvat i strem-
ljenje svih jugoslovenskih naroda. Pro-
slavu u Ljubljani, čiji je moto bio "Narod
se sam izborio za slobodu", organizovao
je Savez uduženja boraca za vrednosti
NOB-a Slovenije u saradnji sa Mini-
starstvom odbrane i Gradom Ljubljanom.

Uprkos kišnom vremenu, okupilo se
preko deset hiljada Ljubljančana a pribli-
žno toliki ljudi stigo je iz svih delova
Slovenije sa 153 autobusa, mnogobroj-
nim kombi i putničkim vozilima. Bila su
prisutna i tri još živa slovenačka narod-
na heroja - Olga Družina, Jože Ožbolt i
Drago Flis Stela, a među učesnicima bili
su najviši politički predstavnici Slovenije,
poslanici parlamenta, Vojske Slovenije,
brojni ambasadori.

Počast skupu dalo je preko 400 zasta-
va partizanskih jedinica, veteranskih
organizacija i Slovenačke vojske koje je
pratila Rudarska muzika iz Hrastnika a
ona je u Ljubljani umarširala i u maju
1945. godine. Nastupala su dva parti-
zanska hora, orkestar Vojske Slovenije,
istaknuti umetnici.

U ime grada domaćina, prisutne je
pozdravio gradonačelnik Ljubljane Zo-
ran Janković, a glavni govornik na
skupu bio je predsednik Slovenije dr
Danilo Turk. "Dan pobede, rekao je, bio
je veliki dan za slovenački narod. Kada
danas obeležavamo jubilarnu godiš-
njicu, svesni smo da smo dužni izraziti
zahvalnost i poštovanje partizankama i
partizanima, svima koji su učestvovali
na putu do pobede, svim slovenačkim
borcima i njihovim ratnim drugovima sa
područja nekadašnje Jugoslavije, svim
saveznicima." Turk je pri tome posebno
naglasio ulogu Josipa Broza Tita.

Takođe je govorio i o ružnoj stvarnosti
neposredno posle pobede u celoj sred-
njoj i istočnoj Evropi pa i u Sloveniji.
Zalažući se za pijetet prema svim žrtva-
ma, konstatovao je da se mora imati na
umu da je zlo nacizma i fašizma izbacio
čitav svet iz moralnog koloseka i da
su i ovi prostori bili deo tog sud-
bonosnog vrtloga. To je deo veće
evropske i svetske tragedije. Mora se
shvatiti celina i sopstveno učešće u njoj.
Ni manje, ni više od toga, pa samim tim
ne treba ni preuzimati veće moralno
breme od onoga koje nam, u okviru
celine, pripada.

SPOMENICI U
CENTRU PAŽNJE

Ljubljanska "Svobodna misel", dvo-
nedeljna nestranačka revija za socijalna,
ekonomska, politička, istorijska i kulturna
pitanja, tokom čitave 2010. godine na
naslovnoj strani objavljivala je fotografije
spomenika događajima i ličnostima iz vre-
mena Narodnooslobodilačke borbe, po-
dignutim širom Slovenije. Ovo su pratili i
odgovarajući napisi koji su podsećali na
značenja tih spomenika, njihovu istorijsku
i kulturnu vrednost.

To je samo jedan od primera funkci-
onalnog, "radnog" obeležavanja 65. godiš-
njice pobede nad fašizmom u Drugom
svetskom ratu koja je iskorišćena i kao
povod da se obnove i doteraju ranije pos-
tavljeni spomenici, ali i da se podignu neki
novi. Tako je Republika Slovenija postavila
spomen-ploču na zidu Rižarne kod Trsta,
nekadašnjem logoru u kome je mučeno i
ubijeno oko tri hiljade Slovenaca, Hrvata i
Jevreja, a kroz koji je prošlo preko 20 hil-
jada patriota, uključujući i Italijane. Na
ploči je reprodukcija pisma koje je, pred
streljanje 5. aprila 1945, roditeljima i ses-
tri uputio partizan Zorko Bavčar. Počinje sti-
hovima: "Bolesna je noć iza nas, a pred
nama slobode dan", a završava se sa:
"Smrt fašizmu - sloboda narodu!"

Nova spomen-ploča otkrivena je i na
kući u Novoj Sušici kod Pivke u čast Marije
Hreščak, jedne od prvih aktivista Osvo-
bodilne fronte u ovom kraju, majke hero-
ja koja je u Drugom svetskom ratu izgubi-
la tri od četiri sina i preživela Aušvic.

U Ljubljani je, na Pogačarevom trgu,
otkriven peti spomenik hrabrim Ljubljan-
čankama koje su u mnogim demonstraci-
jama 1942. i 1943. zahtevale oslobođenje
hiljada zatvorenih i interniranih...

Brigu o pojedinim spomenicima preuzi-
maju mladi. Tako je Srednja vaspitačka
škola i gimnazija u Ljubljani, u okviru pro-
jekta "Baština u rukama mladih - mladi
usvajaju spomenik" - "usvojila" spomenik na
Gramoznoj Jami, gde su okupatori streljali
taoce.

"FRANJA"

PONOVO DOSTUPNA
POSETIOCIMA

Partizanska bolnica "Franja" u okolini
Cerkna kod Idrije, koja je pre tri godine
stradala u velikoj poplavi, obnovljena je i
otvorena za posete. Na svečanom otva-
ranju okupilo se oko 1.500 ljudi među
kojima je bilo i nekadašnjih ranjenika
koji su ovde lečeni. Za vreme rata, iz
bezbednosnih razloga, donošeni su
vezanih očiju.

Od 1941. do 1945. godine u Sloveniji
je radilo 247 partizanskih bolnica i
drugih zdravstvenih ustanova a samo
mali broj neprijatelj je otkrio. "Franja" je
jedna od najpoznatijih. Uloženi su veliki
napori da se, posle katastrofalne pop-
lave, barakama u klisuri vrati autentičan
izgled i prikupe originalni predmeti koji
verno dočaravaju nekadašnji rad ove
bolnice.

ŠIVALA JE DEKLICA
ZVEZDO...

Već dve godine u Ljubljani se, pod
pokroviteljstvom gradonačelnika Zorana
Jankovića, organizuje priredba pod nas-
lovom - Praznik partizanske pesme. Nas-
tupa desetak horova iz svih delova
Slovenije među kojima su i Partizanski
hor iz Ljubljane, Dečji hor ljubljanske
osnovne škole, Rudarski hor iz Zagorja
na Savi, Mešoviti hor penzionera Mo-
ravče, horovi pojedinih kulturno-umet-
ničkih društava...

Cilj je manifestacije da se partizanska
pesma očuva kao deo kulturne baštine a
činjenica da je neguje veliki broj horova
i da ima publiku svedoči da je ona i deo
aktuelnog kulturnog života.

ANTIFAŠISTIČKI
UTORAK NA
FAKULTETU
DRUŠTVENIH NAUKA

Studenti i nastavnici ljubljanskog
Fakulteta društvenih nauka svakog
prvog utorka u mesecu organizuju tem-
atske rasprave sa ciljem da osvetle sve
oblike neofašizma.

Na jednom od ovih skupova razgo-
varalo se o ekonomskom fašizmu a kao
podsticaj za raspravu prikazan je doku-
mentarni film "Gradimo ropstvo" nov-
inarke Radio televizije Slovenije Jelene
Aščič zgotovio koga su radnici "Vegrada",
koji su progovorili o manipulacijama i
neplaćanju za svoj rad - prognani iz

Slovenije. Rečeno je da je, za razliku od klasičnog fašizma istorijski pobeđenog u Drugom svetskom ratu, ekonomski fašizam uvijen u na prvi pogled prihvatljive ideološke oblike kao što su patriotizam, bezbednost države, odbrana od tuđih uticaja i slično.

Želja je organizatora Antifa utorka da se stalno upozorava na sve neofašističke pojave i ukazuje na neophodnost borbe protiv nacionalizma, šovinizma, homofobije, netrpeljivosti prema manjinama, socijalne nepravde, eksploatacije...

RENČE NE DA SVOG TITA

Nepoznati vandali oskrnavili su kameni napis "Tito" na Velikom vrhu iznad naselja Renče kod Nove Gorice. To je izazvalo negodovanje stanovnika ovog kraja koji ističu veliku Titovu ulogu u NOB-u i u odbrani nacionalnog identiteta Primoraca.

Na inicijativu mladih a u saradnji sa organizacijom boraca, organizovana je radna akcija i kameni spomen-napis "Tito", postavljen pre 64 godine, vraćen je u prvobitno stanje. Kao i proteklih decenija, Renčani će i dalje brinuti o njemu a uputiće i zahtev da se i pravno zaštiti kao kulturno-istorijski spomenik.

PARTIZANSKA UMETNOSTA JEDINSTVENA U EVROPI

Istoričar umetnosti dr Miklavž Komelj (rođen 1973) objavio je knjigu "Kako promisli partizansku umetnost". Ističe da je "naša bogata i razvijena partizanska umetnost jedinstvena u tadašnjoj Evropi". Po njegovim rečima, partizanstvo je stvaralo još nepostojeće na način koji je pesnik Oskar Davičo iskazao kao: "za kap neznanog dati sve znano".

"Partizani su, kaže Komelj, hteli da oslobode domovinu i da preoblikuju postojeće građansko društvo, a njihova umetnost bila je sinteza aktuelnog i kosmičkog. Partizanska umetnost nije vojna umetnost, već umetnost društvenog preobražaja. Razume se, povezana je sa oružanom borbom ali je u krajnjoj instanci antimilitarna. Ne možemo je svoditi na instrumentalizaciju umetnosti za potrebe borbe. Borba protiv fašizma ljudima je otvorila oči za bestijalnost imperijalizma i kapitalizma kao takvog. Sve zajedno ne bi imalo smisla ako se ne bi težilo stvaranju novoga čoveka i drukčijeg sveta."

MAKEDONIJA

NOVI PREDSEDNIK ORGANIZACIJE BORACA

Na kongresu Saveza boraca Narodno-osloboditelne i antifašističke vojnje Makedonije 1941-1945. konstatovano je da ova organizacija ima preko deset hiljada članova. Kao i makedonska država, suočava se sa problemima u pozicioniranju saradnje sa srodin organizacijama u susedstvu.

Za novog predsednika izabran je general-pukovnik JNA u penziji Todor Atanasovski. Pre kongresa dužnost predsednika obavljao je Atanas Zabaznovski, pošto je Republički odbor razrešio dužnosti prethodnog predsednika.

HRVATSKA

MESIĆ - POČASNI PREDSEDNIK ANTIFAŠISTA

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske doneo je odluku da Stjepana Stipu Mesića izabere za počasnog predsednika, što je bivši predsednik Republike Hrvatske prihvatio.

"U dva predsednička mandata, od 2000. do 2010, Mesić je, kaže se u obrazloženju, usmjeravao politiku Republike Hrvatske na antifašističkim temeljima. Osobno se hrabro i odlučno zalagao za obranu i promociju antifašističkih vrijednosti i zaštitu antifašističke spomeničke baštine. Svojim prisustvom, kao najviši autoritet države i svojim govorima prigodom obilježavanja godišnjica najvažnijih povijesnih događaja iz razdoblja antifašističke borbe i stvaranja slobodne antifašističke države Hrvatske, hrabrio je antifašističke borbe i ukupnu antifašističku populaciju Hrvatske. Svojim ukupnim i beskompromisnim djelovanjem s antifašističkih pozicija otupio je i spriječio bujanje profašističkih snaga u Republici Hrvatskoj."

Već prvom pogodnom prilikom počasni predsednik je javno naglasio:

- Ja se nisam bez razloga punih deset godina upirao da reaffirmiram antifašizam kao temeljni kamen na kojem počiva zgrada samostalne hrvatske države. Izloženi smo ofenzivi ustašonostalgičara i povijesnih revizionista. Nastupaju samo prividno neusklađeno, a zapravo vrlo koordinirano.

- Veličanje fašizma ne prolazi u Evropi jer je današnja Europa ipak sazdana na antifaašizmu.

- Točno je da državna politika u određenim prilikama nađe lijepe riječi za antifaašizam, ali kada treba spriječiti napadaje na antifaašizam, kada treba spriječiti trovanje mladih koji ne znaju i kojima je uskraćena šansa da saznaju, onda ta ista državna politika uglavnom nijemo promatra i zaklanja se iza floskule o slobodi javne riječi i iznošenja vlastitih presudbi.

- SABA RH mora da zastupa stanovišta koja su kristalno jasna, bez ikakvih odstupanja, bez kompromiserstva i bez bilo kakve naznake koketiranja s onima koji traže i najmanji povod da kompromitiraju antifaašizam. Drugi cilj mora biti privlačenje većeg broja mladih i postepeno transformiranje iz Saveza antifašističkih boraca i antifašista u Savez antifašista i antifašističkih boraca odnosno, u konačnici, u Savez antifašista Republike Hrvatske, jer ne smijemo dozvoliti da vriednosti antifaašizma umru s posljednjim antifašističkim borcem. Bila bi to izdaja.

- Hrvatski je antifaašizam, u okvirima jugoslovenske borbe za slobodu u Drugom svjetskom ratu, bio po mnogo čemu specifičan. Jedini autohtoni ustanak u porobljenoj Evropi, jedini ustanak koji je uspio stvarati i održavati oslobođena područja i na njima uspostavljati strukturu vlasti, jedini ustanak koji je na kraju rata imao vlastitu snažnu armiju i koji oslobođenje svoje zemlje nije dugovao trupama saveznika. To je istina koju moramo uporno ponavljati i s kojom moramo upoznavati one koji ne znaju, mlade u prvom redu. Samo ako ta istina pobijedi, Hrvatska ima budućnost.

"I MOJ OTAC BIO JE PARTIZAN..."

Aktuelni predsednik Hrvatske dr Ivo Josipović od prvog dana mandata učestvuje na antifašističkim manifestacijama i nedvosmisleno iskazuje svoj antifaašizam. "I moj je otac bio partizan", podsetio je tokom rasprave o odnosu prema žrtvama u Drugom svjetskom ratu, ističući da je ponosan zbog toga jer su partizani bili na pravoj strani.

NAUČNO UDRUŽENJE - KOLEKTIVNI ČLAN SAVEZA ANTIFAŠISTA

Nevladino udruženje Centar za društvena istraživanja "Dr Branko Horvat" postalo je kolektivni član Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA RH).

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

Centar je među glavne ciljeve svoje delatnosti uvrstio borbu protiv svakog oblika fašizma, nacizma, ustaštva, četništva, antisemitizma, protiv svake mržnje zasnovane na rasnoj, verskoj i nacionalnoj osnovi. Zalaže se i za borbu protiv istorijskog revizionizma, kao i za dokumentovanje svedočanstava boraca Narodnooslobodilačkog rata.

Svaki kolektivni član SABA RH obavezan je da poštuje programska načela ove organizacije.

OTKRIVEN OBNOVLJENI SPOMENIK U SRBU

Predsednik Republike Hrvatske dr Ivo Josipović, predsednik Srpskog narodnog vijeća dr Milorad Pupovac, kao izaslanik predsednika hrvatskog Samora, i predsednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske dr Vesna Čulinović-Konstantinović otkrili su obnovljeni spomenik u ustaničkom Srbu. Ovo delo poznatog vajara Vanje Radauša, prvi put otkriveno 1950. godine, srušeno je 1995. nakon "Oluje". Proslavi je kao izaslanik predsednika Srbije Borisa Tadića prisustvovao Mladen Đorđević.

Obnovu spomenika najvećim delom finansirala je hrvatska vlada, a u saradnji sa Kabinetom predsednika Srbije i Zavičajnim udruženjem Ličana iz Srba oko 90 hiljada evra prikupljeno je u Srbiji, pri čemu je značajan doprinos dala i Milka Forcan koja je takođe bila na svečanosti u Srbu.

Govoreći na skupu pred oko tri hiljade prisutnih, predsednik Hrvatske dr Ivo Josipović pomenuo je da u današnjim udžbenicima nema pune istine o Drugom svetskom ratu. Udžbenici se moraju promeniti, moraju odražavati istinu, naglasio je i konstatovao da nikad nije našao tekst o nekoj velikoj bitki između ustaša i četnika. Toga nije bilo jer su i ustaše i četnici služili zajedničkom gazdi.

Predsednica SABA dr Vesna Čulinović-Konstantinović izrazila je zadovoljstvo zbog početka obnove spomenika NOB-a širom Hrvatske: "Sramotno je da su mnogi bili porušeni. Ovaj spomenik označuje jedan od najvažnijih događaja u zajedničkoj hrvatskoj i srpskoj povijesti".

"Antifašizam bez Srba i bez priznavanja Srba kao dela antifašističke tradicije u Hrvatskoj - nije potpun. Srbi u Hrvatskoj dali su nemerljiv doprinos antifašističkoj borbi, ali mnogi to ne znaju i ne vrednuju Srbe po onom što je bilo četrdesetih, već po onom što je bilo devedesetih godina kada su neki Srbi pokušali uništiti bratstvo i veru dva naroda. Sa takvima mi nemamo ništa zajedničkog", rekao je

dr Milorad Pupovac.

Za vreme skupa, sa bezbedne distance, svoju predstavu izvela je grupa od oko trista ekstremnih desničara koji su pevali ustaške pesme, uzvikivali: "Ovo je Hrvatska", Bando crvena", "Stop ponižavanju Hrvatske" i slično vređajući posebno predsednika Josipovića. Ove me je prethodno svoj doprinos dao biskup gospičko-senjski Mile Bogović koji je, uoči svečanosti u Srbu, propovedao kako će se "opet krenuti puškom na Hrvate".

Antifašistička štampa mu je odgovorila: Hrvatska je ponovo pokazala svoju veličinu, mukotrpno doduše i ovim činom nastavljajući svoj povratak u punopravno članstvo evropskih baština antifašizma, ma koliko šaka idolopoklonika zločinačkog poglavnikova režima to pokušavala spriječiti. Režim i ideologija ogrezli u krvi ne mogu se prizivati da bi se klicalo ovoj Hrvatskoj. Ova Hrvatska je ipak antifašistička..."

KOMEMORACIJA IZNAD ŠARANOVE JAME

Iznad Šaranove jame kod Jadovna nedaleko od Gospića, odata je pošta žrtvama prvog masovnog i posle Jasenovca najvećeg stratišta ustaškog režima. Komemorativni skup organizovali su Srpsko narodno vijeće, Koordinacija jevrejskih opština u Hrvatskoj, Udruženje "Jadovno 1941" i Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

Izražavajući saučešće svima koji su na ovom ili nekom drugom sličnom mestu izgubili svoje najmilije, predsednik Republike Hrvatske dr Ivo Josipović je, pored ostalog, rekao: "Jadovno se smatralo logorom, ali ovdje je bilo puno gore. Ljudi su dovoženi i ubrzo ubijani, kao na pokretnoj vrpici smrti. Jadovno nećem zaboraviti..."

Žrtve logora bacane su u 32 velebitske jame među kojima je najpoznatija Šaranova jama. Bila je to, kako je pomenuo i predsednik Hrvatske, pokretna traka smrti. Ljudi su najčešće ubijani iznad jama u gustoj šumi odmah po dolasku uz Gospića udaljenog 16 kilometara. Broj pogubljenih za 132 dana, od 11. aprila do 21. avgusta 1941. po nekim istraživanjima veći je od 42 hiljade.

KAKO DANAS IZGLEDAJU MUZEJI

Vesna Teršelić, voditeljica Documente - Centra za suočavanje s prošlošću, u "Glasu antifašista", zajedničkom listu četiri antifašističke organizacije u Hrvatskoj, između ostalog, piše:

U Hrvatskoj danas nema niti jednog muzeja posvećenog pokretu otpora, mada je u našoj zemlji ustanak protiv nacizma, fašizma i ustaštva počeo među prvima na području okupirane Evrope. Mlade generacije nisu dobro informirane niti o stradanjima tijekom Drugog svjetskog rata, ni o Narodnooslobodilačkoj borbi. Najveći dio građe koja se do devedesetih čuvala u sedam specijaliziranih muzeja revolucije i četiri spomenopodručja danas je u depovima i rijetko se izlaže. Spomen u muzejima danas nemaju niti narodni heroji, ni više od stotine Pravednika među narodima, niti manje poznati spasitelji, poput obitelji koje su usvojile kozaračku djecu. Imena stradalnika i žrtava brisana su sa više od 3.000 srušenih i oštećenih antifašističkih spomenika u Hrvatskoj.

Umjesto da argumentirani prigovori pretjeranoj ideologiziranosti i uniformnosti prikaza NOB-a za vrijeme socijalizma pobude živahnu znanstvenu aktivnost, nove muzeološke i historijske projekte, o antifašističkom otporu u stradanjima uglavnom se šuti. Novi postav Hrvatskog povijesnog muzeja još je uvijek u pripremi, a građanke i građani, posebice mladi, ne mogu nigdje pogledati nikakav osvrt na povijest antifašizma. U međuvremenu umiru sudionici otpora i žrtve zločina i svakim danom sve su manje mogućnosti susreta s direktnim očevicima.

Historijska interpretacija zločina koji su obilježili XX stoljeće kao i s njima povezana mjesta sjećanja i komemoracije često su bila predmet političkih manipulacija i služila su kao opravdanje za nove cikluse nasilja. Suočavanje s prošlošću u Hrvatskoj od središnjeg je značaja budući da negiranje nasilnih događaja iz prošlosti te odbijanje preuzimanja odgovornosti za zločine još uvijek koči društveni, ekonomski i politički razvoj Hrvatske...

CRNA GORA

▶▶▶▶▶ NA ZASEDANJU VETERANA ČITAVOG SVETA

Delegacija Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore sa predsednikom Andrijom Nikolićem na čelu učestvovala je u radu 26. konferencije Svjetske federacije ratnih veterana.

Tom prilikom naglašeno je da je borba za mir među ljudima i narodima najbolji način da se oda pošta svim palim borcima.

Svetska federacija ratnih veterana ove godine obeležila je šezdeset godina svog postojanja.

KRITIKE UPUĆENE UDŽBENIKU ISTORIJE

Predsedništvo Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore analiziralo je udžbenik istorije za četvrti razred gimnazije autora Šerba Rastodera, Dragutina Papovića i Saita Šabotića.

Konstatujući da se u uvodu pomenutog udžbenika izjednačavaju fašizam i komunizam, Predsedništvo je obrazložilo zašto je takav pristup neprihvatljiv i istorijski neistinit. Zatim je, analizirajući sadržaj udžbenika, pored ostalog, naglasilo:

- Na više mesta uopšteno se govori o svim domaćim "ratnim stranama" u Crnoj Gori i Jugoslaviji i sve se karakterišu "zločinačkim", bez razdvajanja i razlikovanja. Time se Narodnooslobodilački pokret i NOB u Crnoj Gori i Jugoslaviji izjednačava sa onim pokretima i vojnim formacijama koje su, zajedno sa okupatorom, kao njegovi kvislinzi, i sa okupatorskim oružjem, četiri godine vodili borbu protiv Narodnooslobodilačkog pokreta. Tako se na manipulativan način stvara grubo iskrivljena predstava o NOP-u i NOB-u Crne Gore i Jugoslavije.

- U udžbeniku se tvrdi da Trinaestojulski ustanak "nije imao perspektivu" te da je "sa tog aspekta avantura". Ne kazuje se da je primorao okupatora da u Crnoj Gori angažuje nekoliko svojih elitnih divizija, što je doprinelo istorijskoj pobedi antifašističkog saveza.

- Čitaocu udžbenika nameće se zaključak da je napadom Draže Mihailovića na Užice "počeo građanski rat" i da je učesće u "građanskom ratu" svojstvo i bitna odlika NOB-a, a ne oslobodilačka borba. Sadejstvo Dražinog napada na Užice i nemačke ofanzive započete iz Mačve tom napadu oduzima svojstva građanskog rata.

- Činjenički je neutemeljena kvalifikacija u udžbeniku kojom se sva lica koja su ubili pripadnici oslobodilačkog pokreta krajem 1941. označavaju kao "neistomišljenici". Nije istinito prikazati ih jedino kao "neistomišljenike" jer ih njihovo činenje karakteriše kao kvislinge, saradnike okupatora, kolaboracioniste, aktivne delatnike protiv oslobodilaca. A istina je da je, usled nemogućnosti preciznog utvrđivanja činjenica u surovim uslovima rata, bilo i likvidacija lica koja nisu pripadala tim kategorijama, od kojih su neki i iz partizanskih redova, komunisti.

- Dok se na jednoj strani uveličava obim i iskrivljuje cilj pojedinačnih loših postupaka pripadnika NOP-a, na drugoj strani se ublažava razlog pokolja Muslimana od strane četnika. A genocidni su razlozi i ciljevi tog pokolja.

- Ocena da su "odluke AVNOJ-a bile jednostrane" neadekvatna je i suštinski

netačna. Netačna je i tvrdnja da odluke Drugog zasedanja AVNOJ-a "nijesu priznali saveznici". Odmah posle tog zasedanja, na Teheranskoj konferenciji, saveznici su priznali NOVJ kao sastavni deo anti-hitlerovskih snaga. Saveznici su priznali i Demokratsku Federativnu Jugoslaviju koja je stvorena upravo odlukama Drugog zasedanja AVNOJ-a.

- Među "osam ličnosti koje su ostavile pečat u istoriji Drugog svjetskog rata" nema Staljina, Čerčila, Hitlera, Musolinija, a uvršteni su Draža Mihailović i Ante Pavelić!

- Nisu prikazani karakter, vrednosti i ostvarenja šestočlane jugoslovenske države, suština i smisao njenog sistema, ni približno obimu prikaza karaktera i sistema jugoslovenske države između dva svetska rata.

- Nema ni naslova, ni prikaza suštine istorijski značajnog Pokreta nesvrstanosti.

- U listi "ličnosti koje su ostavile pečat u istoriji svijeta u drugoj polovini XX vijeka" nema Tita, Nehrua, Namera, Branta, Adenauera... a ima Tuđmana i Izetbegovića.

Na osnovu svestrane analize udžbenika i uočenih grubih propusta, Predsedništvo SUBNOR-a i antifašista Crne Gore uputilo je zahtev da nadležni organi pomenuti udžbenik istorije povuku iz upotrebe.

SEĆANJE NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Od 2010. u Crnoj Gori se organizovano obeležava Međunarodni dan sećanja na žrtve holokausta.

Pored tribine na kojoj je govorio predstavnik Jevrejske zajednice iz Beograda Davor Salom, predstavnici boračke organizacije posetili su više škola, razgovarali sa mladima i poklonili im prigodne knjige među kojima i Dnevnik Ane Frank.

- Akademik Branko Pavićević i Dragan Mitov Đurović posetili su Gimnaziju "Slobodan Škerović",

- U Ekonomskoj školi "Mirko Vešović" bili su Sloba Simović i Ljubo Žarković;

- Prof. Ljubo Sekulić i Marko Jokić razgovarali su sa mladima u Školskom centru "Sergej Stanić";

- Sa učenicima Gimnazije "25. maj" u Tuzima ovim povodom sastali su se Zuvdija Hodžić i Četko Radonjić, a u Osnovnoj školi "Vlado Milić" u Donjoj Gorici Boro Banović, Radoje Pajović i Sloba Mugoša.

CETINJSKI IZVIĐAČI U LIGI ANTIFAŠISTA JUGOISTOČNE EVROPE

Na Skupštini Lige antifašista Jugoistočne Evrope odred izviđača "Gojko Kruška" iz Cetinja primljen je u ravnopravno članstvo.

Mladi cetinjski izviđači tokom "Dana AVNOJ-a" u Bihaću i Jajcu družili su se sa borcima Narodnooslobodilačkog rata i drugim antifašistima iz Zagreba, Banja Luke, Siska, Postojne, Subotice i Tivta. Tom prilikom posetili su i obnovljeni Muzej Drugog zasedanja AVNOJ-a.

BRIGA O SPOMENICIMA

"Ono što ne poruše organizovane grupe, učini zub vremena" - konstatacija je koja se čuje na skupovima pojedinih boračkih organizacija u Crnoj Gori. Zbog toga je briga za očuvanje i obnovu spomenika koji podsećaju na događaje i ličnosti Narodnooslobodilačke borbe među najznačajnijim aktivnostima.

- "Gdje god su spomenici, tu su naše obaveze, tu su naše priče i naša pripovijedanja, tu su pouke i poruke" - reči su Gojka Vlahovića, predsednika Udruženja boraca NOR-a i antifašista Kolašina koji dodaje: "A kako sačuvati priče, pouke i poruke ako stalna i gotovo dnevna obaveza nije održavanje spomenika." Poslednjih godina na teritoriji kolašinske opštine obnovljeni su svi spomenici pri čemu se ističe logika da "spomenik koji se održava, kao da samog sebe čuva".

- Na području opštine Danilovgrad postoji osam spomenika, četiri spomen-kosturnice, jedan spomen-dom, pet bisti, 27 spomen-ploča. Većina je u zadovoljavajućem stanju, ali su neki i na udaru. Tako su predstavnici Srpske pravoslavne crkve uništili spomen-ploče u kompleksu Ostroškog manastira koje su podsećale na Ostrošku skupštinu, mesto pogibije narodnog heroja Boška Jankovića, akcije Vražegrmskih ustanika i Pete proleterске brigade.

PAMTE SE ŠVAJCARSKI LEKARI

Kada je u maju u Cirihu preminuo dr Paul Parin, to je u Crnoj Gori bio povod da se obnovi sećanje i još jednom izrazi poštovanje i doktoru Parinu i čitavoj švajcarskoj lekarskoj ekipi koja je, novembra 1944, stigla u Nikšić, gde je tada bila ratna bolnica Drugog udarnog korpusa NOVJ. Šef ove ekipe bio je dr Gvido Piderman, a u njenom sastavu, pored doktora Parina, bili su i: dr Hansl Merbek, dr Ogist Mate, dr Eli Kanavićini, dr Mark Oltemare i medicinska sestra Lizlot Mate. Doktor Parin i većina članova ekipe i prethodno su se, kao učesnici španskog građanskog rata, borili protiv fašizma. Do oslobođenja Crne Gore, zbrinjavali su ranjenike u jedinicama na ovom području a kasnije su upućeni na Sremski front. Lečili su oko deset hiljada ranjenika i bolesnika.

OĆUTATI SE NIJE MOGLO...

**BOGDAN BOGDANOVIĆ
(1922 - 2010)**

SRBIJA JE STVARNO UMORNA

...Srbija je stvarno umorna, ali ne samo od lidera (ako je pravih i mudrih učitelja i predvoditelja ikad imala), umorna je od polulidera, i od lidera polutana, a njih je uvek bilo u zadivljujućim (i zadavljajućim) količinama, i nikada joj nisu zafalili. Umorna je ta naša majka Srbija od lidera kojih nema i od njihovog pripovedanja i od njihovih "ribanja i ribarskih prigovaranja" i koja je, i bez svoje volje, ogrezla do preko uma svoga. Umorna je, kakvog li čuda, i od sopstvenog umornog razuma, od svog "narodskog" zdravog razuma koji ne razume više ništa... Umorna je ta naša Majka Srbija i od svoje polupolitizirane i od svoje žestoko prepolitizirane poluinteligencije. Umorna je, rečju, od sopstvenih političkih "pozicija" i od svojih rođenih "opozicija". A tek kako je Srbija umorna od mrzitelja znanja i pameti, od zlobe prema izuzetnim i izuzetnosti. Umorna je i rezignirana egzodama talentovanih koji svake godine, u većem broju no Srbi i Crnogorci sa Kosova, ishode iz Srbije i Jugoslavije, ukleti besposlicom, ali i neutaženom mržnjom bezvrednih i nesposobnih.

Da sam oćutao, živio bih danas mirno i sramno. Ali, oćutati se nije moglo. Šifra je bila suviše jasna... (Bogdan Bogdanović 1992. godine).

Srbija je umorna od poigravanja nacionalnim dramama i od njihovog razbijanja u sitne aspre i groševe dnevne politike. Umorna je od svoje istorije koju ne razume i nad kojom se čudi. Umorna je od teških, tragičnih, možda i nesmišljenih ratova koje je vodila, a još je umornija od sulude apoteoze tih ratova i od truba i doboša koji, i na uzmaku dvadesetog stoleća, još odjekuju u njenom duhu i sluhu.

Srbija je umorna od svoga straha od apstrakcija, od viših apstrakcija, pre svega, umorna je od svog uprošćenog rezonerstva, od svog konkretizma... najnekonkretnijeg na svetu. Umorna je od fabrika koje ne rade niti će proraditi, umorna je od zapuštenih i izopačenih gradova, od zagađene prirode i zatrovanih reka... Srbija na istoku, Srbija na marginama civilizacije, umorna je od civilizacije koja je nikada nije valjano ni dodirula.

Srbija je umorna od sebe same, od svoje palanke, od svoje palanačke samodestrukcije... Ne, nije to "dekonstrukcija" već nepo-

vratno samorazaranje, samouništenje panikom od drugog i drugih, samouništenje nepovratnom zavodom sa drugim i drugima. To je samorazaranje heterofobijom i mizoneizmom; to je autodestrukcija samozatvaranjem u začarane krugove sopstvenih fikcija koje nam sve sigurnije obećavaju sudbinu poslednjih balkanskih Indijanaca u Evropi... Srbija je umorna od nepotrebne snage podivljalih reči koje je zavađaju samu sa sobom i svetom u kojem živi. Srbija je umorna od svoje zavade sa Evropom koju ne poznaje i ne razume, od zavade sa Srednjom Evropom koju nipodaštava i prezire, umorna je od svoje neobjašnjive i komične austrofobije... devedeset i devet godina posle svega... umorna je od svoje istočne opcije, od svoga narodnjaštva, od svoga slavjanofilstva, od svoje mini-mesijanske sveslobodarske opsesije, umorna je od svojih svenarodnih i svenaprednih prometeja, od svog večitog pravoverja, od svoje političke i svake druge ortodoksije... (Iz pisma Centralnom komitetu SK Srbije, novembar 1987).

MOJE JUGOSLOVENSTVO

Moje jugoslovenstvo nije ni karadževsko, ni pribećevićevsko, ni pašičevsko, nije ni realsocijalističko, ni socijalrealističko. Moje je jugoslovenstvo kulturni dijagram u koji sam bez ostatka upisan. Gradio sam memorijale žrtvama jednog bezumnog rata i belege revolucije koja se ratu stavila nasuprot, gradio sam širom Jugoslavije, stekao mnoge prijatelje, zalazio i u crnogorske, i u makedonske, i u muslimanske, i u albanske porodice, i svuda sam bio priman otvorenog srca i kao prijatelj. Jugoslaviju vidim kao bogatu stilsku polimorfiju, a i drugi, verujem, to vide... ko ume da vidi... I, najzad, da li bih umeo da budem građanin sveta da nisam Srbin i Jugosloven... (novembar 1988).

KO SU KRIVCI?

Mislim da će se jednog dana, kad se budu razmatrali uzroci srpske tragedije, među krivcima ipak pre naći pisci nego političari. Pisci mogu da pišu i treba da pišu šta hoće, njima je retorika otvorena, ali kad se neodgovorna i fantastična retorika počne da pretiče u politiku onda nastaje katastrofa. Milošević je krivac broj dva, krivac broj jedan su oni koji su mu dali duhovnu podlogu. Ako se vratimo na fašizam, kad se traže njegovi koreni, onda ćemo ih naći među intelektualcima isto tako kao i među egzekutorima. Milošević je u neku ruku egzekutor. On je neoriginalan. On je kao govoreće političko biće - jer ne

možemo govoriti o njemu kao o mislećem političkom biću - proizvod jedne memorandumske klime, memorandumske filozofije, čak i neposredne memorandumske aparature (oktobar 1990).

BALKAN BEZ VOJSKE I BEZ HEROJA

... A onda nas je sve zahvatilo ludilo nasilnog homogenizovanja teritorije i pravljenja malih nacionalnih država, snovi o velikoj Srbiji, velikoj Bugarskoj, o velikoj Albaniji. Najviše političke mašte i političke racionalnosti imali su tada oni umni ljudi - od Rige od Fere do Svetozara Markovića i Tucovića - koji su razmišljali o balkanskoj konfederaciji švajcarskog tipa kantonizacije i samostalnosti u jedinstvu... Kada bismo danas razmišljali u idealnim slikama, ako je to uopšte moguće u ovo vreme, opet bi se trebalo vratiti Balkanu, posmatrati ga kao celinu, naći za sve nas rešenje kompatibilno sa Evropskom zajednicom. Balkan bez vojske i bez heroja. A unutrašnje granice u tom trenutku neka budu kakve jesu, to više i ne bi bilo bitno... (oktobar 1991).

FRANKEŠTAJN I TVORCI

... Bojim se da raste nešto gore od svega, raste jedan model mraka, raste jedan model nelaičke Srbije, klerikalne Srbije, mraka nad mrakovima, mislim na juriš teokratije na sekularnost srpske kulture... (avgust 1992).

... U Srbiji, a verujem i u drugim delovima bivšeg jugoslovenskog prostora, najgorčeniiji današnji antikosmopoliti, verski preobraćenici, pa i fanatici rasizma, proizšli su iz dogmatskih komunističkih redova... Uostalom, "Memorandum" su pisali isključivo akademici biši komunisti... Milošević se nije usudio da prihvati "Memorandum" javno, ali ga je ubrzo, sa prilježnošću đaćica, počeo sprovoditi... Dakle, ko je monstrozniji - Frankeštajn ili njegov tvorac? (avgust 1992)

Razaranje Jugoslavije, precizirao je Bogdan Bogdanović, delo je poluinteligencije, koja je i proizvod i proizvođač radikalnog političkog i kulturnog modela. Ona se grečvito držala tog modela: po inerciji, zbog siromaštva, iz inferiornosti, ali i iz interesa... U svom pismu Centralnom komitetu Saveza komunista Srbije posle 8. sednice, Bogdan Bogdanović je, sa osećanjem čoveka koji zauvek postaje slobodan, napravio bilans političkog i kulturnog modela koji je u Srbiji dominirao više od jednog veka (Latinka Perović, 2001. godine).